

A RÓMAI MISEKÖNYV
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

**A II. Vatikáni Egyetemes Szent Zsinat
határozata szerint megújított,
VI. Pál papa tekintélyével kiadott
és II. János Pál páp agondozásában felülvizsgált**

**RÓMAI MISEKÖNYV
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI**

Kivonat
a harmadik hivatalos kiadásból,
amely az Istentisztiszteleti és Szentségi Kongragáció gondozásával
és közreműködésével készült

(A hivatalos kiadás alapján készült magyar fordítás)

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest, 2009

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia megbízásából fordította
a Magyar Liturgikus és Egyházzenei Intézet

Latin mintakiadás © Copyright 2000 – Libreria Editrice Vaticana
00120 Città del Vaticano
ISBN 88-209-7012-0

Magyar kiadás © Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, 2009
ISBN 978 963 277 137 3

Szent István Társulat
1053 Budapest, Veres Pálné u. 24.
Felelős kiadó: Dr. Rózsa Huba alelnök
Felelős kiadóvezető: Farkas Olivér igazgató
Készült a százhalombattai EFO Nyomdában
Felelős vezető: Fonyódi Ottó

ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ

Prot. 1423/08/L

A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZMEGYÉKNEK

Miután Eminenciás Erdő Péter bíboros, Esztergom-Budapesti érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke 2008. December 8-án kelt levelében azzal a kérelemmel fordult a XVI. Benedek pápától kapott felhatalmazással rendelkező Kongregációkhoz, hogy a hozzánk felterjesztett *A Római Miskönyv Általános Rendelkezései* (Harmadik hivatalos kiadás) Magyar szövegét jóváhagyjuk, ezt nagy örömmel megerősítjük.

Az Apostoli Szentszéktől kapott megerősítés határozatáról a kinyomtatott szövegben említés történjen. Továbbá két nyomtatott példányt küldjenek meg Kongregációnknak.

Bármely ellenkező rendelkezés hatályát veszti.

Kelt az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció székhelyén, 2009. március 4-én.

✠ Antonius Card. Cañizares Llovera
Praefectus

✠ Albertus Malcolmus Ranjith
Archiepiscopus a Secretis

A RÓMAI MISEKÖNYV ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

Amikor II. János Pál papa 2000. január 11-én Római Misekönyv új kiadását kegyesen jóváhagyta, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció április 20-án kihirdette, hivatalosként kinyilvánította, a hivatalosak közé sorolta. Hogy pedig a Római Misekönyv Általános Rendelkezésének megismert szövege szélesebb körben elterjedjen, és a Püspöki Konferenciák népnyelvű fordítást készítsenek, majd az Apostoli Szentszékkal jóváhagyassák, ezeket az oldalakat, mint a harmadik kiadás kivonatát jog szerint külön kiadhassák.

ELŐSZÓ

1. Amikor Krisztus Urunk meg akarta ünnepelni a tanítványokkal a húsvéti vacsorát, amelyen Testének és Vérének áldozatát rendelte, megparancsolta, hogy készítsenek elő egy tágas, étkezésre berendezett emeleti helyiséget (*Lk* 22, 12). Az Egyház mindig úgy vélekedett, hogy rá is vonatkozik ez a parancs. Ezért rendelkezett arról, hogy a szent Eucharisziát milyen lelki fölkészítéssel, hol s milyen szertartásokkal és szövegekkel kell megünnepelni. A mostani irányelvek is, amelyeket a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat akaratának megfelelően az Egyház előír, valamint az új Misekönyv, amelyet a római szertartású Egyház az Eucharisztikus ünnepléskor ezentúl használ, az Egyház gondosságának újabb bizonyítékai, és tanúsítják az Egyház hitét és változatlan szeretetét az Eucharisztia fölséges misztériuma iránt éppen úgy, mint állandó és megszakítás nélküli hagyományát – ámbár néhány újítást is tartalmaznak.

Tanúság a hit változatlanságáról

2. A szentmise áldozati jellegét az Egyház egyetemes hagyományának megfelelően a Trentói Zsinat nyilvánította ki ünnepélyesen.¹ A II. Vatikáni Zsinat ezt újból leszögezte, amikor a szentmisével kapcsolatban ezeket a nyomatékos szavakat használta: „Üdvözítőnk az utolsó vacsorán megalapította Testének és Vé-rének Eucharisztikus áldozatát, hogy így a keresztdózat a századokon át az ő eljöveteleig jelen levő valóság legyen. Ezért szeretett jegyesére, az Egyházra bízta halálának és feltámadásának emlékezetét”.²

A Zsinatnak ezzel a tanításával lépten-nyomon találkozunk a szentmise szövegeiben. Mert ezt a hit-igazságot – amelyet a Leonianum-nak nevezett ősi Sacramentarium tömören így fogalmaz meg: „Valahányszor

¹ TRENTÓI ZSINAT, 22. sessio, 1562. szeptember 17., Denzinger-Schönmetzer: *Enchiridion Symbolorum* (továbbiakban DS) 1738-1759.

² A II. Vatikáni Zsinat *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 47; vö. *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az Egyházról, 3, 28; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 2, 4, 5.

ennek az áldozatnak emlékét ünnepeljük, megváltásunk műve valósul meg,³ – pontosan és szabatosan fejtik ki az Eucharisztikus imák; amikor ugyanis bennük az anamnézist (megemlékezést) mondja a pap, az egész nép nevében is Istenhez fordul, hálat ad, felajánlja az élő és szent áldozatot, vagyis az Egyház áldozatát, és azt a Bárányt, akinek feláldozása árán Isten kien-gesztelődni akart,⁴ és könyörög, hogy Krisztus Teste és Vére a mennyei Atya előtt kedves és az egész világ javára üdvösséges áldozat legyen.⁵

Az új Misekönyvben tehát az Egyház imádságának törvénye egybehang-zik a hit örök törvényével, amely arra figyelmeztet, hogy a bemutatás eltérő módját kivéve egy és ugyanazon áldozat a keresztdozat és annak a misében történő szentségi megújítása, amelyet Krisztus Urunk az utolsó vacsorán ren-delt, meghagyva apostolainak, hogy emlékezetére ők is ezt cselekedjék. A szentmise tehát egyszerre dicsőítő, hálaadó, kegyelmet esdő és elégtételt nyújtó áldozat.

3. Azt a csodálatos misztériumot, hogy az Úr valóságosan jelen van az Eucha-ristikus színek alatt, a II. Vatikáni Zsinat⁶ illetve az egyházi tanítóhivatal más kiadványai is⁷ ugyanabban az értelemben és felfogásban erősítik meg, mint amelyben a Trentói Zsinat a hit szabályaként kimondta.⁸ A szentmise bemutatásakor a valóságos jelenlét kifejezésre jut nemcsak az átváltoztatás szavaiban, amelyekkel Krisztus jelenléte átlényegülés által valósul meg, hanem a legmélyebb tisztelet és imádás szellemében és külső meg-mutatásában is, amely az Eucharisztia liturgiájában helyet kap. Ugyanezen ok készíti a keresztény népet, hogy Nagycsütörtökön és Úrnapján különleges módon tisztelje és imádja ezt a csodálatos szentséget.

³ Nagycsütörtöki esti mise, Felajánló könyörgés. Vö. *Sacramentarium Veronense*, ed. Mohlberg, 93.

⁴ Vö. III. Eucharisztikus ima.

⁵ Vö. IV. Eucharisztikus ima.

⁶ *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 7, 47; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 5, 18.

⁷ Vö. XII. PIUSZ, *Humani generis* enciklika, 1950. augusztus 12., A.A.S. 42 (1950) 570-571; VI. PÁL: *Mysterium fidei* enciklika, 1969. szeptember 3., A.A.S. 57 (1965) 762-769; Ünnepléses hitvallás, 1968. június 30, 24-26; A.A.S. 60 (1968) 442-443; Rítuskongregáció. *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25, 3f, 9; A.A.S. 59 (1967) 543, 547.

⁸ TRENTÓI ZSINAT. 13. sessio, 1551. október 11., DS 1635-1661.

4. A püspök és az áldozópap Krisztus személyében mutatja be az áldozatot és áll Isten szent népe közösségének élén. Hogy mit jelent ez a szolgálati papság, az kiviláglik magából a szertartásból, a papnak a misén elfoglalt külön helyéből és sajátos feladataiból. Ezeket a feladatokat felsorolja, világosan és bőven kifejti a nagycsütörtöki olajszentelési mise Prefációja; e napon emlékezünk ugyanis a papi rend alapítására. Az említett Prefáció rávilágít arra, hogy a papi hatalom átadása kézföltétellel történik; megemlíti az egyes kötelezettségeket, és leírja magát a papi hatalmat, amely az újszövetségi Főpap, Krisztus hatalmának a folytatása.

5. A szolgálati papság lényege azonban egy másik, kétségkívül nagy jelentőségű papságra is fényt vet: a hívők királyi papságára. A hívők lelki áldozatát – Krisztusnak, az egyetlen közvetítőnek az áldozatával való egységben – a püspök és az áldozópapok szolgálata teszi teljessé.⁹ Hiszen az Eucharisztia megünneplése az egész Egyház cselekménye; benne mindenki tegeye mindazt, és csakis azt, ami rá tartozik az Isten népe körében betöltött szerepe szerint. Ebből adódik, hogy most jobban előtérbe kerülnek az Eucharisztia megünneplésének olyan mozzanatai, amelyekre a századok folyamán kevesebb gondot fordítottak. Ez a nép ugyanis Isten népe, amelyet Krisztus szerzett meg vére árán, az Úr hívott egybe és igéjével táplál; arra hivatott nép, hogy az egész emberi család nevében Istenhez könyörögjön; nép, amely az üdvösség misztériumáért ad hálát Krisztusban, amikor Krisztus áldozatát felajánlja; és nép, amely Krisztus Testének és Vérének vétele által forr egybe. Jóllehet már eredete szerint is szent, mégis folyamatosan növekszik a szentségben az Eucharisztikus misztériumban való tudatos, tevékeny és gyümölcsöző részvétel által.¹⁰

A hagyomány folytonossága

6. Midőn a II. Vatikáni Zsinat elrendelte, hogy a szentmise rendjét alkítsák újjá, többek között azt is meghagyta, hogy néhány szertartást az egyházatyák ősi irányelveit szem előtt tartva¹¹ hozzanak vissza, ugyan-

⁹ Vö. A II. Vatikáni Zsinat, *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 2.

¹⁰ Vö. A II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 11.

¹¹ *Uo.*, 50.

azokat a szavakat használta, mint Szent V. Piusz „Quo primum” kezdetű apostoli levelében, amellyel a Trentói Misekönyvet 1570-ben közzétette. Magából a szavaknak e megegyezéséből megállapítható, hogy mind a két Római Misekönyv, jóllehet négy évszázad választja el őket egymástól, egyenlő és azonos hagyományt foglal magában. Ha pedig ennek a hagyománynak tartalmát vizsgáljuk, azt is megértjük, milyen kiválóan és szerencsésen tökéletesíti ez a mostani az előbbit.

7. Azokban az igen nehéz időkben, amikor kétségbe vonták a katolikus hit igazságait: a szentmise áldozati jellegét, a szolgálati papság létezését, Krisztus valóságos és állandó jelenlétét az Eucharisztikus színek alatt, Szent V. Piusz mindenekelőtt arra törekedett, hogy megőrizze a méltánytalanul támadott – nem túl régi – hagyományt, és ezért csak igen csekély változtatást eszközölt a szent szertartásokban. Az 1570. évi Misekönyv valóban nagyon kevésbé különbözik a nyomtatásban első ízben kiadott 1474. évi Misekönyvtől, amely viszont hűségesen tükrözi a III. Ince pápa idejéből származó Misekönyvet. A vatikáni könyvtár kódexei pedig, bár módot adtak néhány kifejezésbeli javításra, mégsem tették lehetővé, hogy a „régis és elismert szerzők” felkutatói a középkor liturgikus kommentárjainál tovább is jussanak.

8. Az „egyházatyák szellemi kincstára” azonban, amelyben Szent V. Piusz Misekönyvének kijavítói kutathattak, tudósok számtalan kiadványának köszönhetően ma már gazdagabb. Azt követően ugyanis, hogy az úgynevezett Sacramentarium Gregorianumot az 1575. évben először kiadták, gyakran közzétették a régi római és ambrózián szakramentáriumokat, kritikai kiadásban. Hasonló történt az ősi hispániai és galliai liturgikus könyvekkel is. Így igen sok, eddig ismeretlen és nem csekély értékű ima került napvilágra.

Mivel oly sok liturgikus dokumentumot találtak meg, most jobban ismerjük az ősi – még a külön keleti és a külön nyugati rítus kialakulása előtti – századok hagyományait is.

Továbbá, az egyházatyák egyre alaposabb tanulmányozása elárasztotta az Eucharisztikus misztérium teológiáját a keresztény ókorban élt legkiválóbb atyák: Szent Iréneusz, Szent Ambrus, Jeruzsálemi Szent Cirill, Aranyszájú Szent János és mások tanításának világosságával.

9. Ezért az „egyházatyák szellemi kincstára” nemcsak azt követeli, hogy megőrizzünk mindent, amit nagy elődeink ránk hagyományoztak, hanem azt is sürgeti, hogy fogjuk át és alaposabban vizsgáljuk meg az Egyház minden korszakát és mindazokat a formulákat, amelyeken át az egyet-

len hit nyilvánult meg a kultúrák egymástól annyira különböző formáiban, mint amelyek a szemita, a görög, illetve a latin nyelvterületeken virágoztak. Ez az alaposabb megismerés azt is megsejteti velünk, hogyan ajándékoz a Szentlélek csodálatra méltó hűséget Isten népének a hitletétemény változatlan megőrzésében, bármilyen nagy legyen is az imádságok és szertartások változatossága.

Alkalmazkodás az új körülményekhez

10. Az új Misekönyv tehát tanúságot tesz a római Egyház imájának törvényéről és megvédi az előző zsinatoktól áthagyományozott hitletéteményt, de ugyanakkor nagy jelentőségű lépést is jelent a liturgikus hagyományban.

A II. Vatikáni Zsinat atyái hűek maradtak a Trentói Zsinat hittételeihez, de a szavuk egy egészen más világban hangzott el, s ezért olyan lelkipásztori elgondolásokat és szándékokat tudtak megfogalmazni, amelyekre négy évszázaddal ezelőtt még csak gondolni sem lehetett.

11. Már a Trentói Zsinat felismerte a mise ünneplésében rejlő nagy kateketikai értéket, de az ebből adódó összes következmény egybegyűjtésére és a gyakorlati életre való alkalmazására nem volt módja. Tény, hogy sokan sürgették: az Eucharisztikus áldozat bemutatásánál lehessen használni a nép nyelvét. A zsinat azonban, kora körülményeivel számot vetve, kötelességének érezte, hogy ezzel a követeléssel szemben újból leszögezze az Egyház áthagyományozott tanítását, amely szerint az Eucharisztikus áldozat elsősorban magának Krisztusnak a cselekménye, és így ennek sajátos hatása nem függ a módtól, ahogyan a hívek részt vesznek benne. Ezért határozott, de mérsékletet is tanúsító szavakkal kimondta: „Jóllehet a mise nagyon alkalmas a hívő nép tanítására, mégis úgy látták jónak az atyák, nem lenne hasznos, ha a szentmisét mindenütt a nép nyelvén mutatnák be.”¹² És elítélte azt, aki helytelenítené „a római Egyház szertartásrendjét, amiért a kánont és az átváltoztatás szavait halkán mondják, vagy pedig azt állítaná, hogy a misét a nép nyelvén kell bemutatni.”¹³ Mégis, amikor megtiltotta a szentmisében a népnyelv használatát, ugyanakkor megparancsolta a lelkipásztoroknak, hogy ezt

¹² TRENTÓI ZSINAT, 22. sessio, Tanítás a szentmiseáldozatról, 8. fejezet: DS 1749.

¹³ *Uo.*, 9. fejezet: DS 1759.

megfelelő katekézissel pótolják: „Hogy Krisztus bárányai ne éhezzenek, ... a szent zsinat meghagyja a lelkipásztoroknak és mindazoknak, akik a lelkeknek gondját viselik, hogy a mise bemutatása közben, vagy saját maguk vagy mások, gyakran fejtsék ki a mise szövegeit és – többek között – magyarázzák meg ennek a legszentebb áldozatnak misztériumát. Különösen tegyék meg ezt vasárnapokon és ünnepeken.”¹⁴

12. A II. Vatikáni Zsinat, amely azért gyűlt egybe, hogy korszerűvé tegye az Egyház apostoli munkáját, mélyen meg volt győződve – miként a Trentói Zsinat is – a szent liturgia oktató és lelkipásztori jellegéről.¹⁵ Mivel pedig senki sincsen a katolikusok között, aki tagadná a latin nyelven végzett szent szertartás törvényességét és hatékonyságát, a II. Vatikáni Zsinat elismerhette: „Gyakran nagyon hasznos lehet a nép számára anyanyelvének használata”, és erre engedélyt is adott.¹⁶ Az a fellángoló lelkesedés, amelyet ez a határozat mindenütt kiváltott, végül is elérte, hogy – a püspököknek, illetve magának az Apostoli Szentszéknek irányítása alatt – a nép részvételével végzett valamennyi liturgikus cselekményen szabad a népnyelvet használni, hogy minél jobban érthetővé váljék az ünnepelt misztérium.

13. A népnyelv használata a szent liturgiában igen nagy jelentőségű eszköz arra, hogy általa jobban kifejezésre jusson az ünneplésben rejlő misztérium tartalma. A II. Vatikáni Zsinat mégis figyelmeztet arra, hogy valósítsák meg a Tridentinumnak azokat az előírásait, amelyeket nem minden helyen hajtottak végre. Ilyenek például, hogy vasár- és ünnepnapokon legyen homília,¹⁷ és hogy a szent szertartásokba bizonyos magyarázatokat iktathassanak be.¹⁸

S az a II. Vatikáni Zsinat, amely a szentmiseáldozatban való tökéletesebb részvétel végett ajánlotta, hogy a hívek a pap áldozása után az ugyanabban a szentmisében átváltoztatott Szentostyát vegyék magukhoz,¹⁹ nyomatékosan buzdított, hogy valósuljon meg a Trentói Zsinat

¹⁴ *Uo.*, 8. fejezet: DS 1749.

¹⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 33.

¹⁶ *Uo.*, 36.

¹⁷ *Uo.*, 52.

¹⁸ *Uo.*, 35, 3.

¹⁹ *Uo.*, 55.

atyáinak kívánsága: az Eucharishtiában való minél teljesebb részesedés végett „a jelenlevő hívek minden szentmisében ne csak lelkileg áldozzanak, hanem az Eucharisztia szentségi vételével is”.²⁰

14. Ugyanettől a lelkülettől és lelkipásztori törekvéstől vezérelve, a II. Vatikáni Zsinat új szempontból mérlegelhetette a trentói rendelkezést a két szín alatti áldozásról. Ma ugyanis a legkisebb kétség sincs azzal a tanítással kapcsolatban, hogy teljes értékű a szentáldozás akkor is, ha az Eucharishtiát csak a kenyér színe alatt vesszük magunkhoz. Ezért a zsinat bizonyos esetekre megengedte a két szín alatti áldozást, amikor tudniillik a szentségi jel kifejezőbb formája által különleges alkalom adódik annak a misztériumnak a mélyebb megértésére, amelyben a hívek részesülnek.²¹

15. Ekképpen az Egyház – mint az igazság tanítómestere – hűséges marad feladatához, hogy őrizze a „régit”, azaz a hagyomány letéteményét, de egyben betölti azt a feladatát is, hogy megvizsgálja és okosan alkalmazza az „újat” (vö. *Mt* 13,52).

Az új Misekönyv egyik része ugyanis az Egyház imáit kifejezettebben hozza összefüggésbe korunk szükségleteivel: főleg a rituális misékről és a „különféle alkalmakra” mondott misékről van szó, amelyekben a hagyomány jól párosul az újdonsággal. Amíg tehát érintetlenül megmaradt igen sok – az Egyház legősibb és éppen a gyakorta kiadott Misekönyv által feltárt hagyományából származó – szöveg, több más könyörgés a mai igényekhez és adottságokhoz van alkalmazva; ismét más részeket pedig egész újonnan alkottak. Ez utóbbiakhoz tartoznak a könyörgések az Egyházért, a világi hívőkért, az emberi munka megszenteléséért, a nemzetek egységéért, korunk sajátos szükségleteiért. Ezekhez a gondolatokat, gyakran a kifejezéseket is az új zsinati dokumentumokból vették.

Továbbá úgy látszott, hogy a világ mai, új helyzetére való tekintettel egyáltalán semmi jogtalanság sem éri az oly tiszteletreméltó kincset, ha az ősi hagyomány szövegeinek felhasználásában néhány kifejezést megváltoztatnak. Így szavunk jobban alkalmazkodik a mai teológia nyelve-

²⁰ TRENTÓI ZSINAT, 22. sessio, Tanítás a szentmiseáldozatról, 6. fejezet: DS 1747

²¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 55.

zetéhez, és a valóságnak megfelelőbben fejezi ki az Egyház jelenlegi fegyelmét. Ezért változtak meg egyes olyan kifejezések, amelyek a földi javak értékelésére és használatára vonatkoznak. Hasonló a helyzet a bűnbánat bizonyos külső formájára vonatkozó kifejezéseknél, amelyek az Egyház más korszakainak sajátosságát tükrözték.

Így teljesedett be és vált tökéletesebbé igen sok dologban a Trentói Zsinat liturgikus törvényhozása a II. Vatikáni Zsinat rendelkezései által. Ez a zsinat vitte sikerre azt a törekvést, hogy a hívek közelebb kerüljenek a szent liturgiához. Mind a négy évszázadban, de különösen a mi korunkban történtek ilyen kezdeményezések, főképpen a liturgikus mozgalom révén, amelyet Szent X. Piusz és utódai támogattak.

I. FEJEZET

AZ EUCHARISZTIKUS ÜNNEPLÉS JELENTŐSÉGE ÉS MÉLTÓSÁGA

16. A szentmise ünneplése, mint Krisztusnak és az Isten hierarchikusan rendezett népének a cselekménye, az egész keresztény élet középpontja mind az egyetemes Egyház, mind a helyi egyház, mind pedig az egyes hívek részére.²² Csúcspontja Isten művének, amellyel ő Krisztusban a világot megszenteli, és csúcspontja annak a kultusznak, amelyet az emberek mutatnak be az Atyának, Krisztus, az Isten Fia által, a Szentlélekben imádva őt.²³ A misében megváltásunk misztériumait úgy ünnepeljük meg az év folyamán, hogy azok bizonyos módon jelenlévökké válnak.²⁴ A többi szent cselekmény, valamint az egész keresztény élet ugyancsak a szentmisével van összefüggésben, abból fakad és arra irányul.²⁵

17. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a szentmisének, illetve az Úr vacsorájának ünneplése olyan legyen, hogy a szent szolgálatot ellátók és a hívek is, sajátos helyzetüknek megfelelően bekapcsolódva, minél bőségesebben kapják meg azokat a lelki gyümölcsöket,²⁶ amelyeknek elnyerésére Krisztus Urunk az ő Testének és Vérének Eucharisztikus áldozatát rendelte, és azt halálának és feltámadásának emlékeként szeretett jegyesére, az Egyházra bízta.²⁷

²² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 41; *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az Egyházzal, 11; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 2, 5, 6; *Christus Dominus* határozat a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 30; *Unitatis redintegratio* határozat az ökumenizmusról, 15; Rítuskongregáció, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 3 e, 6: A.A.S. 59 (1967) 542, 544-545.

²³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 10.

²⁴ Vö. *Uo.*, 102.

²⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 5; *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 10.

²⁶ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 14, 19, 26, 28, 30.

²⁷ Vö. *Uo.*, 47.

18. Ez a cél akkor érhető el, ha – tekintetbe véve az egyes liturgikus közösségek természetét és sajátos körülményeit – az egész ünneplést úgy rendezik meg, hogy az a híveket arra a tudatos, tevékeny és teljes, testi és lelki, hitből, reményből és szeretetből fakadó bekapcsolódásra vezesse, amelyet az Egyház kíván, amelyet magának az ünneplésnek a természete megkövetel, és amely a keresztyén népnek a keresztségből származó joga és kötelessége.²⁸

19. A hívek jelenléte és tevékeny bekapcsolódása – amely érzékelhetőbben kinyilvánítja a szentmise bemutatásának közösségi természetét²⁹ – olykor nem valósítható meg. Az Eucharisztikus ünneplés hatékonysága és méltósága azonban ilyenkor is csorbítatlan, minthogy Krisztusnak és az Egyháznak a cse-lekménye, s benne a pap a maga sajátos szolgálatát végzi és mindig a nép lelki üdvé érdekében cse-lekszik.

Ajánlatos tehát, hogy a pap az Eucharisztikus áldozatot lehetőleg minden nap mutassa be.³⁰

20. Az Eucharisztia ünneplése, miként az egész liturgia is, érzékelhető jelek által történik. Ezek a jelek a hitet táplálják, erősítik és kifejezik.³¹ Ezért igen nagy gondot kell fordítani arra, hogy az Egyház által megadott formák és elemek közül azokat válasszuk ki és alkalmazzuk, amelyek a személyi és a helyi adottságokat figyelembe véve a cselekvő és teljes bekapcsolódást intenzívebbé teszik, és a hívek lelki javának jobban megfelelnek.

21. Ezeknek a rendelkezéseknek tehát az a céljuk, hogy megadják az általános irányvonalakat az Eucharisztia méltó megünneplésére; továbbá,

²⁸ Vö. *uo.*, 14.

²⁹ Vö. *uo.*, 41.

³⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 13; Az Egyházi Törvénykönyv, 904. kánon.

³¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 59.

hogy közöljék azokat a szabályokat, amelyek az egyes ünneplési formákat irányítják.³²

22. Nagyon jelentős az Eucharisztia ünneplése a részegyházakban.

A megyéspüspök ugyanis a rábízott részegyházban Isten misztériumainak első felelőse, az egész liturgikus élet irányítója, ápolója és őrzője.³³ Az általa vezetett liturgikus cselekményekben, különösen is az Eucharisztikus ünneplésben, amelyet a papság, a diakónusok és a nép részvételével végez, az Egyház misztériuma nyilvánul meg. Ezért az ilyen ünnepi szentmiséknél mintaképpül kell szolgálniuk az egész egyházmegye számára.

Legyen gondja, hogy a papok, a diakónusok és a Krisztus-hívő világiak egyre mélyebben megértsék a liturgikus szertartásoknak és szövegeknek valódi értelmét, és így az Eukarisztiának tevékeny és gyümölcsöző ünneplésére jussanak el. Ugyancsak legyen gondja arra is, hogy az ünnepléseket egyre méltóbban végezzék, és ehhez a szent helynek, az egyházzenei és művészetnek a szépsége minél jobban hozzájáruljon.

23. Hogy az ünneplés az előírásoknak és a szent liturgia szellemének még inkább megfeleljen és lelkipásztori hatékonysága növekedjék, ehhez az Általános Rendelkezőkben és a Mise Rendjében található bizonyos alkalmazások és változatok.

24. Ezek az alkalmazások többnyire bizonyos szertartások, szövegek, énekek, olvasmányok, könyörgések, intelmek és testtartások kiválasztásában állnak, amelyek a résztvevők igényeinek, felkészültségének és szellemiségének jobban megfelelnek; mindezek megítélése a miséző papra van bízva. De ne felejtse a pap, hogy ő a szent liturgia szolgál-

³² Vö. ISTENTISZTELETI KONGREGÁCIÓ, *Actio pastoralis* instrukció a szűkebb körben mondott szentmiséről, 1969. május 15.: A.A.S. 61 (1969) 806-811; Gyermekmisékhez: Gyermekmisék vezérkönyve, 1973. november 1.: A.A.S. 66 (1974) 30-46; A zsolozsma imaóráinak összekapcsolása szentmisével: Az imaórák liturgiája, Általános rendelkezések, mintakiadás 1971, 93-98. A Boldogságos Szűz Mária kegyképe megáldásának és megkoronázásának szertartása szentmisével: *Rituale Romanum De benedictionibus*, Praenotanda, n. 28; *Ordo coronandi imaginem beatae Mariae Virginis*, nn. 10 et 14.

³³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Christus Dominus* határozat a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 15; vö. *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 41.

ja, és nincs joga ahhoz, hogy a szentmise ünnepléséhez önkényesen valamit hozzáadjon, abból elvegyen, vagy azt megváltoztassa.³⁴

25. Ezenfelül a Misekönyvben a megfelelő helyen jelezve vannak bizonyos alkalmazások, amelyek a Szent Liturgiáról szóló konstitúció szerint a megyéspüspökre, illetőleg a püspöki konferenciára tartoznak³⁵ (vö. 387. és 388-393. sz.).

26. Ami pedig a jelentősebb változtatásokat vagy alkalmazásokat illeti, amelyek az egyes népek és földrészek hagyományaihoz és sajátosságaihoz tartoznak, a Szent Liturgiáról szóló konstitúció 40. pontja értelmében hasznosság vagy szükség szerint bevezetendők, szem előtt tartva mindazt, ami „A római liturgiáról és az inkulturációról” szóló instrukcióban,³⁶ valamint alább (395-399. sz.) ki van fejtve.

³⁴ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 22.

³⁵ Vö. főleg II. Vatikáni Zsinat, *Christus Dominus* határozat a püspökök lekipásztori hivatásáról, 23, 25; vö. *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 41. VI. Pál pápa, *Missale Romanum* kezdetű apostoli konstitúció.

³⁶ ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Varietates legitimae* kezdetű instrukció, 1994. január 25; A.A.S. 87 (1995) 288- 314.

II. FEJEZET

A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE, ALKOTÓELEMEI ÉS RÉSZEI

I. A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE

27. A szentmisén, vagyis az Úr vacsoráján a Krisztus személyét képviselő pap vezetése alatt együtt van Isten népe, hogy az Úr emlékezetét, vagyis az Eucharisztikus áldozatot ünnepelje.³⁷ Ezért kiváltságos módon vonatkozik az Egyháznak erre a helyi összejövetelére Krisztus ígérete: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20). A szentmise bemutatásakor ugyanis, amelyen a keresztdózat minden kor számára jelenvaló lesz,³⁸ Krisztus valóságosan jelen van az ő nevében egybegyűlt közösségben, a pap személyében, a Isten igéiben, valamint lényegileg és állandóan az Eucharisztikus színek alatt.³⁹

28. A mise tulajdonképpen két részből áll: az ige liturgiájából, és az Eucharisztia liturgiájából. Ez a két rész olyan szorosan kapcsolódik egymáshoz, hogy egyetlen istentiszteleti cselekményt alkot.⁴⁰ A misén ugyanis mind Isten ígéjének, mind Krisztus Testének asztala van megterítve; innen kapnak tanítást és lelki táplálékot a hívek.⁴¹ Bizonyos szertartások pedig megnyitják, illetve befejezik az ünneplést.

³⁷ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 5; *Sacrosanctum Concilium* kons-titúció a szent liturgiáról, 33.

³⁸ Vö. Trentói Zsinat, 22. sessio, 1. fejj.: DS 1740; Vö. VI. Pál, *Ünnepélyes hitvallás*, 1968. június 30, 24: A.A.S. 60 (1968) 442.

³⁹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* kons-titúció a szent liturgiáról, 7; VI. Pál pápa, *Mysterium fidei* kezdetű apostoli levél, 1965. szeptember 3.: A.A.S. 57 (1965) 764

⁴⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* kons-titúció a szent liturgiáról, 56.

⁴¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* kons-titúció a szent liturgiáról, 48, 51; *Dei verbum* dogmatikai kons-titúció az isteni kinyilatkoztatásról, 21; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 4.

II. A SZENTMISE ALKOTÓELEMEI

Isten igéjének felolvasása és kifejtése

29. Amikor a Szentírást felolvassák az Egyházban, Isten maga szól népéhez, és az igéjében jelenlévő Krisztus hirdeti az evangéliumot.

Az Isten felolvasott szavát, mint a liturgia igen fontos alkotórészét ezért mindenkinek tisztelettel kell hallgatnia. Jóllehet az isteni szó a Szentírás olvasmányjaiban minden idő minden emberéhez szól, és érthetően szól, mégis teljesebb lesz az értelme és hatékonysága az életszerű kifejtéssel, azaz a homíliával, amely része a liturgikus cselekménynek.⁴²

A papra tartozó könyörgések és egyéb részek

30. A papra tartozó részek között első helyen áll az Eucharisztikus ima. Az egész ünneplésnek ez a csúcspontja. A papra tartoznak továbbá a könyörgések, mégpedig a Könyörgés (collecta), a Felajánló könyörgés (oratio super oblata) és az Áldozás utáni könyörgés (oratio post communionem). Ezeket az imádságokat a pap, aki Krisztus személyének képviselőjeként a közösség elöljárója, Istenhez intézi az egész szent nép és minden jelenlévő nevében.⁴³ Méltán nevezzük ezeket az imákat elöljárói imádságoknak.

31. Ugyancsak az egybegyűlt közösség elöljárói tisztét betöltő papra tartozik a szertartás részét képező néhány magyarázó és bevezető szó. Ahol a rubrikák megengedik, szabad a misézőnek bizonyos változtatásokat eszközölnie, hogy azok a résztvevők felfogásának jobban megfeleljenek; törekedjék azonban arra, hogy a liturgikus könyvben adott intelem értelmét megőrizze, és azt röviden fejezze ki. A papra, mint elöljáróra tartozik továbbá Isten igéjének moderálása, végül a befejező áldás. Szabad ezenfelül a papnak a mise kezdetén röviden bevezetnie a híveket a nap miséjébe a bevezető köszöntés után és a bűnbánati cselekmény előtt; az olvasmányok előtt az igeliturgiába, a Prefáció előtt az Eucharisztikus imába, de sohasem szabad ezt tennie magában az Eukariszti-

⁴² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 7, 33, 52.

⁴³ Vö. *Uo.*, 33.

kus imában; szabad végül néhány zárószót mondania az egész szent cselekmény végén, az elbocsátás előtt.

32. A pap előjárói tisztségére tartozó részek jellege megkívánja a világos és jól hallható előadást és mindenki részéről a figyelmes hallgatást.⁴⁴ Amíg a pap ezeket a részeket mondja, más imák és énekek nem végezhetők, és hallgasson az orgona vagy más egyéb hangszer.

33. A pap azonban, mint előjáró az Egyház és az összegyűlt közösség nevében imádkozik, olykor azonban csupán a maga nevében, hogy szolgálatát nagyobb lelki összeszedettséggel és bensőséggel láthassa el. Az ilyen imákat az Evangélium előtt, az adományok előkészítésekor, továbbá áldozása előtt és után halkán mondja.

A szentmisében előforduló egyéb formulák

34. Minthogy a szentmise bemutatása természeténél fogva „közösségi” jellegű,⁴⁵ nagy jelentőségűek a pap és az egybegyűlt hívek közti párbeszéd (dialógusok) és a nép felkiáltásai (akklamációi),⁴⁶ mert ezek nem csupán külső jelei a közös ünneplésnek, hanem megteremtik és el is mélyítik az egyseget a pap és a nép között.

35. A felkiáltások (akklamációk), valamint a hívek feleletei a pap üdvözlésére és imáira biztosítják a cselekvő részvételnek azt a fokát, amelyet az egybegyűlt híveknek mindenfajta szentmisében el kell érniük, hogy így az egész közösség tevékenysége megtapasztalhatóvá váljék és eleven maradjon.⁴⁷

⁴⁴ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Musicam sacram* instr. 1967. március 5. 14: A.A.S. 59 (1967) 304. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 7, 33, 52.

⁴⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 26-27; RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 3 d: A.A.S. 59 (1967) 542.

⁴⁶ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 30.

⁴⁷ RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Musicam sacram* instr., 1967. március 5., 16 a: A.A.S. 59 (1967) 305

36. Más részek, amelyek a hívek bekapcsolódásának kifejezésére és ennek előmozdítására nagyon alkalmasak, az egész egybegyűlt közösségre tartoznak. Ezek főleg: a Bűnbánat, a Hitvallás, az Egyetemes könyörgések és a Miatyánk.

37. Végül, a szentmise egyéb részei közül

a) némelyik önálló szertartás, illetve cselekmény, mint a **Dicsőség**, a Válaszos zsoltár, az **Alleluja** és az Evangélium előtti vers, a **Szent vagy**, az átváltoztatás utáni felkiáltás és a hálaadó ének az áldozás után;

b) némelyik pedig szertartást kísér, mint a Kezdőének, az ének a felajánlás alatt, az **Isten Báránya** a kenyértörés alatt és az Áldozási ének.

A különféle szövegek előadási módja

38. Azoknál a szövegeknél, amelyeket a pap, a diakónus vagy a lektor, illetve az összes jelenlevő, az előírás szerint hangosan mond, a hanghordozás feleljen meg a szöveg jellegének aszerint, hogy az olvasmány, könyörgés, magyarázat, akklamáció vagy ének, nemkülönben feleljen meg az ünneplés formájának és az összejövetel ünnepélyességének. Figyelembe kell venni az egyes nyelvek sajátosságait és a népek gondolkodásmódját is.

A következő rubrikákban és előírásokban tehát ezek a szavak: „mondani” vagy „előadni” – egyaránt vonatkozhatnak énekelt vagy mondott szövegre, csak érvényesüljenek a fentebb közölt alapelvek.

Az ének jelentősége

39. Az Apostol figyelmezteti a keresztényeket, akik Uruk eljövetelét várva egybegyűlnek, hogy egy szívvel-lélekkel énekeljenek zsoltárokat, himnuszokat és szent énekeket (vö. *Kol* 3,16). Az ének ugyanis a szív örvendezésének a jele (vö. *ApCsel* 2,46). Találónan mondja Szent Ágoston: „Aki szeret, az énekel”.⁴⁸ És már régtől fogva tartja a közmondás: „Kétszeresen imádkozik, aki szépen énekel”.

40. A szentmise ünneplésén tehát nagy szerepet kell juttatni az éneklésnek – tekintetbe véve az egyes nemzetek kultúráját és az adott liturgikus

⁴⁸ 25 SZENT ÁGOSTON HIPPOI PÜSPÖK: *Sermo* 336, 1: PL 38, 1472.

közösség képességeit –, bár nem szükséges például minden köznapi misében énekelni minden éneklésre szánt szöveget. Törekedni kell azonban mindenképpen arra, hogy a szolgálattevők és a nép éneke ne hiányozzék a vasárnapok és a kötelező ünnepek miséin.

A valóban éneklésre kerülő részek megválasztásánál a jelentősebb szövegeket kell elsőbbségben részesíteni, főleg azokat, amelyeket a papnak, a diakónusnak vagy a lektornak a néppel váltakozva, illetve a papnak a néppel együtt kell énekelnie.⁴⁹

41. Azonos feltételek mellett a gregórián korális foglalja el az első helyet, mint a római liturgia saját éneke. A szent zene és ének többi fajtája, főleg a polifónia, a legkevésbé sincs kizárva az istentisz-teletekből, csak feleljen meg mindenben a liturgikus cselekmény szellemének, és segítse elő a hívek tevékeny részvételét.⁵⁰

Mínhogy napjainkban egyre gyakrabban jönnek össze különböző nyelvet beszélő hívek, igen hasznos, ha a szentmise állandó részeinek (ordinárium) legalább egyes részeit – főként a Hitvallást és az Úr imáját – könnyebb dallam szerint latin nyelven is együtt tudják énekelni.⁵¹

A testtartás és a gesztusok

42. A papnak, a diakónusnak és a szolgálattevőknek, valamint a népnek testtartása és gesztusai olyanok legyenek, hogy kifejezésre juttassák az egész ünneplés nemes egyszerűségét, a különböző részeknek valódi és teljes mondanivalóját, és így előmozdítsák a hívek tevékeny bekapcsolódását.⁵² Ügyelni kell azonban, hogy minden, amit ez az Általános rendelkezés és a Római rítus áthagyományozott gyakorlata előír, inkább az Isten népének közös lelki javára legyenek, mintsem a miséző saját hajlamát és elgondolását tükrözzék.

⁴⁹ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Musicam sacram* instr., 1967. március 5., 7, 16: A.A.S. 59 (1967) 302, 305.

⁵⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 116; vö. *uo.* 30.

⁵¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 54. vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 90: A.A.S. 56 (1964) 897; *Musicam sacram* instr., 1967. március 5., 47: A.A.S. 59 (1967) 314.

⁵² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 34; vö. *uo.* 21.

A résztvevők azonos testtartása a szent liturgia végzésére összegyűjtött keresztény közösség tagjai közötti egységnek jele: szépen kifejezi és egyben növeli is a jelenlevők azonos meggyőződését és érzelmeit.

43. A hívek álljanak a Kezdőének elejétől, illetve a pap oltárhoz vonulásától egészen a Könyörgés (collecta) végéig, az **Alleluja** éneklések Evangélium előtt; az Evangélium, továbbá a Hitvallás és az Egyetemes könyörgések alatt; továbbá a Felajánló könyörgés előtti **Imádkozzatok, testvéreim**, ... fel szólítástól a szentmise végéig, kivéve az alábbiakat.

A hívek üljenek az Olvasmány, a Szentlecke, a Válaszos zsoltár, a homília alatt, valamint felajánlaskor, amíg az áldozati adományok előkészítése tart, és tetszés szerint, amikor áldozás után szent csendet tartanak. Térdeljenek átváltoztatás alatt, hacsak a szűk hely vagy a jelenlevők sokasága vagy más ésszerű ok ezt nem akadályozza.

Ahol az a szokás, hogy a nép a **Sanctus** (Szent vagy) befejezésétől térdel az Eucharisztikus ima befejezéséig és az áldozás előtt, amikor a pap az **Íme, az Isten Báránya**, szavakat mondja, azt dicséretesen tartsák meg. Azok pedig, akik nem térdelnek le az átváltoztatáskor, mély meghajlást végezzenek akkor, amikor a pap az átváltoztatás után térdet hajt.

A Püspöki Konferencia feladata a mise rendjében leírt gesztusok és testtartási módok alkalmazása* az egyes népek szokásaihoz és ésszerű hagyományaihoz, figyelembe véve az egyházjog előírásait.⁵³ Ügyelni kell azonban arra, hogy ezek összhangban legyenek az ünneplés különféle részeinek értelmével és jellegével.

* A MAGYAR PÜSPÖKI KAR LITURGIKUS RENDELKEZÉSEI, 1969. szeptember 17., 3—4. o. Nagyon kívánatos, hogy a hívek ne csak szavukkal és énekükkel, hanem megfelelő testtartásukkal is kapcsolódjanak bele a közös liturgiába. S végül az alsó fok, mely mindenütt megvalósítandó: a hívek állnak a mise kezdetétől a bűnbánati aktus végéig, az Evangélium, a Hitvallás, az Egyetemes könyörgések alatt; a Miatyánkra való felállást pedig meghosszabbítjuk a pax átadásának végéig. — A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA LITURGIKUS KÖRLEVELE A PAPSÁGHOZ AZ EUCHARISZTIA ÜNNEPLÉSÉVEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKRŐL, 2004. December 8. 22.: A szentmisén történő testtartással (állással, üléssel, térdeléssel) kapcsolatban a Magyar Katolikus Püspöki Kar 1969-ben döntést hozott. Ez továbbra is érvényben marad.

Kivételt jelent azonban az, hogy ezentúl az Evangélium előtti vers alatt is állunk. Ez az akklamáció ugyanis önálló cselekmény, amely által a hívek közössége fogadja és üdvözli az Urat, aki az Evangéliumban majd szól hozzá, és az Úrba vetett hitét énekkel megvallja (62/37).

⁵³ Vö. *uo.*, 39; vö. Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Varietates legitimae* kezdetű instrukció, 1994. január 25, 41; A.A.S. 87 (1995) 304.

Hogy ugyanabban az ünneplésben a testtartások és a gesztusok egyöntetűek legyenek, a hívek engedelmeskedjenek azon intelmeknek, amelyeket a diakónus, a világi szolgálattevő vagy a pap az ünneplés folyamán mondanak, összhangban a Misekönyv előírásaival.

44. A testtartásokkal kapcsolatban kell említeni azokat a cselekményeket és körmeneteket, amelyek folyamán a pap a diakónussal és a szolgálattevőkkel az oltárhoz vonul; amikor a diakónus az Evangélium meghirdetése előtt az Evangéliumos könyvet az ambóhoz viszi; vagy amikor a hívek az oltárhoz viszik az áldozati adományokat és a szentáldozáshoz járulnak. Illő, hogy ezek a cselekmények és körmenetek szépen történjenek, alkalmas énekek kíséretében, amelyekről részletes szabályok intézkednek.

A szent csend

45. A maga idejében meg kell tartani a szent csendet, mint a szertartás szerves részét.⁵⁴ Jellege az alkalomhoz igazodik: a bűnbánatnál és a Könyörgésre való felhívásnál ki-ki magába száll; az olvasmányok vagy a homília befejeztével röviden elmélkedik az elhangzottakról; áldozás után pedig szíve mélyén dicséri és imádja Istent.

Kívánatos, hogy már a liturgikus ünneplés előtt csendet tartsanak a templomban, a sekrestyében, a raktárban és a közeli helyiségekben, hogy mindenki áhitatos lélekkel készülhessen fel a szent cselekményekre.

III. A SZENTMISE EGYMÁST KÖVETŐ RÉSZEI

A) A bevezető szertartások

46. Azoknak a **szertartásoknak**, amelyek az ige liturgiáját megelőzik, bevezető, ráhangoló és előkészítő jellegük van. Ide tartozik: a Kezdőének, a hívek köszöntése, a bűnbánat, az **Uram, irgalmazz!**, a **Dicsőség** és a mise Könyörgése (collecta).

⁵⁴ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 30; Vö. Rítuskongregáció, *Musicam sacram* instr., 1967. március 5., 7, 16: A.A.S. 59 (1967) 305.

Ezeknek célja az, hogy az egybegyűlt híveket közösséggé formálják, és felkészítsék Isten igéjének figyelmes hallgatására és az Eucharisztia méltó ünneplésére.

Olyan ünneplések alkalmával, amikor bizonyos szertartások a liturgikus könyvek szabályai szerint összekapcsolódnak a szentmisével, a szentmise bevezető szertartásai elhagyandók, vagy sajátos módon alakíthatók.

A Kezdőének

47. Midőn a nép együtt van, a pap bevonul a diakónussal és a szolgálattevőkkel, felhangzik a Kezdőének. Ez az ének van hivatva megnyitni a szertartást, egységre hangolni az összegyűlteket, bevezetni őket a liturgikus időszak vagy ünnep misztériumába, továbbá kísérni a pap és a szolgálattevők bevonulását.

48. Énekelhet: az énekkar (szkóla) és a nép felváltva, vagy hasonló módon a kántor és a nép, vagy végig a nép, illetve a szkóla egyedül. Vehető a *Graduale Romanum*ban vagy a *Graduale simplex*ben levő antifóna a maga zsoltárával, vagy pedig más, a Püspöki Konferencia által jóváhagyott ének, amely megfelel a szent cselekmény, a nap és a liturgikus időszak jellegének.⁵⁵

Ha a bevonulás alatt nincs ének, a *Misekönyv*ben közölt antifónát vagy a hívek mondják, vagy egyesek a hívek közül, vagy a lektor; egyébként maga a pap olvassa fel a hívek üdvözlése után. Megteheti ezt bizonyos bevezető intelem formájában is (vö. 31. sz.).

Az oltár és a hívek köszöntése

49. Amikor megérkeznek a presbitériumba, a pap, a diakónus és a szolgálattevők mély meghajlással köszöntik az oltárt. Ezután tiszteletadása jeléül a pap és a diakónus megcsókolja az oltárt; a miséző meg is tömjénezi a keresztet és az oltárt, ha ezt megfelelőnek tartja.

⁵⁵ II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Dies Domini* kezdetű apostoli levele, 1998. május 31., 50: A.A.S. 90 (1998) 745.

50. A Kezdőének elhangzása után a pap, aki a papi széknél áll, és az egész közösség keresztet vet, majd a pap az egybegyűlt közösség köszöntésével figyelmeztet az Úr jelenlétére. Ez a köszöntés és a nép válasza érzékelteti az ünneplésre egybegyűlt Egyház misztériumát.

A nép üdvözlése után a pap, a diakónus, vagy más szolgálattevő igen röviden bevezetheti a híveket a napi szentmisébe.

Bűnbánati cselekmény

51. Ezután a pap bűnbánatra szólít fel, majd rövid csend után az egész közösség bűnbánatot tart, végül a pap bűnbocsánatért imádkozik, amely azonban nélkülözi a bűnbocsánat szentségének hatékonyságát.

Vasárnap, különösen húsvéti időben, a szokásos bűnbánati cselekmény szokott helyén végezhető a víz megáldása és a szenteltvízzel való meghintés keresztségünk emlékére.⁵⁶

Uram, irgalmazz!

52. A bűnbánati cselekmény után mindig az **Uram, irgalmazz!** kezdődik, hacsak helyet nem kapott már magában a bűnbánati cselekményben. Minthogy ez olyan ének, amellyel a közösség az Úrhoz kiált irgalomért esedezve, mindenki részt vesz benne; éneklir a nép is, nemcsak az énekesek, illetve a kán-tor.

Ezek a felkiáltások rendszerint kettőzve hangzanak fel. Nincs azonban kizárva a többszöri ismétlés, vagy rövid trópusok (szövegkibővítések) közbeiktatása sem, alkalmazkodva a nyelv és a zene szabályaihoz, illetve a körülményekhez. Amikor az **Uram, irgalmazz-t** úgy éneklir mint a bűnbánati cselekmény részét, akkor az egyes akklamációk elé tróпуст (szövegkibővítést) kell tenni.

Dicsőség

53. A **Dicsőség** nagyon régi, tiszteletre méltó himnusz, amellyel a Szentlélekben összegyűlt Egyház az Atyaistent és a Bárányt dicsóítr, és hozzájuk könyörög. Ennek a himnusznak szövege más énekkel nem he-

⁵⁶ Vö. alább a *Misekönyvben*. 1249—1252. o.

lyettesíthető. Kezdheti vagy a pap, vagy a körülményeknek megfelelően a kántor, vagy a szkóla. Énekelhetik mindnyájan együtt, vagy a hívők és a szkóla váltakozva, vagy a szkóla egyedül. Ha nem éneklük, mindenki mondja, vagy közösen, vagy két kórusban egymással váltakozva.

Éneklük vagy mondják vasárnap, Advent és Nagyböjt idejét kivéve, főünnepeken és ünnepeken, valamint sajátos ünnepi alkalmakkor.

Könyörgés

54. Ezután a pap imára szólítja fel a népet. Mindnyájan csendben vannak a pappal együtt egy kis ideig, hogy tudatosítsák: Isten színe előtt állnak, és hogy kéréseiket magukban megfogalmazzák. Majd a pap elimádkozza a Könyörgést, amelyet collectá-nak szokás nevezni. Általa jut kifejezésre a napi liturgia sajátos jellege. Régi egyházi hagyomány szerint a pap a Könyörgést az Atyaistenhez intézi Krisztus által a Szentlélekben⁵⁷ és szentháromsági, azaz hosszabb záróformulával fejeződik be, az alábbi módon:

– ha az Atyához intézzük: **A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké.**

– ha az Atyához intézzük, de a végén a Fiút említjük: **Aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké.**

– ha a Fiúhoz intézzük: **Aki élsz és uralkodol az Atyaistennel és a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké.**

A nép azzal csatlakozik a Könyörgéshez, hogy az *Ámen* felkiáltással a Könyörgést magáévá teszi.

A szentmisében mindig csak egy Könyörgés (collecta) van.

B) AZ IGE LITURGIÁJA

55. Az ige liturgiának kiemelkedő részét a Szentírásból vett olvasmányok képezik a közjük beiktatott énekekkel; ezt a részt a homília, a Hitvallás és a Hívek könyörgése bontja ki és zárja le. Az olvasmányok-

⁵⁷ TERTULLIANUS, *Adversus Marcionem*, IV, 9: PL 2, 376A; ORIGENS, *Disputatio cum Heraclida*, n. 4, 24: SC 67, p. 62; *Statuta Concilii Hipponensis Breviata*, 21: CCSL 149. p. 39.

ban, amelyeket a homília fejt ki, Isten szól népéhez,⁵⁸ kinyilvánítja a megváltás és az üdvösség misztériumát és lelki táplálékot nyújt. Maga Krisztus pedig igéje által jelen van hívei között.⁵⁹ Isten szavát a nép csendben vagy énekével fogadja szívébe, és a Hitvallással csatlakozik hozzá. Isten igéjével betelve, az Egyetemes könyörgésekben az egész Egyház szükségleteiért és az egész világ üdvösségeért imádkozik.

Szent csend

56. Az igeliturgiát úgy kell végezni, hogy elősegítse az elmélkedést, ezért kerülni kell a sietség minden formáját, amely az összeszedettséget akadályozná. Az ige liturgiájában, a közösség összetételét figyelembe véve, rövid szent csend tartható, hogy Isten igéje a Szentlélek indítására jobban gyökeret verjen a szívekben és előkészítsen az imádságos válaszra. A csendnek ilyen pillanatait lehet tartani például az igeliturgia kezdete előtt, az Olvasmány és a Szentlecke, illetve a homília után.⁶⁰

Szentírási olvasmányok

57. Az olvasmányokban Isten igéjének terített asztala várja a híveket. Feltárul előttük a Szentírás kincsháza.⁶¹ A szentírási olvasmányok rendjét lehetőleg meg kell őrizni; ezzel az Ó- és Újszövetségnek, valamint az üdvösségtörténetnek egysége nyilvánvalóvá lesz. Nem megengedett az olvasmányokat és a Válaszos zsoltárt – amelyek Isten szavát tartalmazzák – más, nem szentírási szövegekkel helyettesíteni.⁶²

58. A néppel mondott szentmisében az olvasmányokat mindig az ambóról kell felolvasni.

⁵⁸ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 33.

⁵⁹ Vö. *uo.* 7.

⁶⁰ Vö. *MISSALE ROMANUM, Ordo lectionum Missae*, edition typica altera, n. 28.

⁶¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 51.

⁶² II. János Pál pápa, *Vicesimus quintus annus* kezdetű apostoli levele, 1988. december 4., 13: A.A.S. 81 (1989) 910.

59. A hagyomány alapján az olvasmányok felolvasása nem előjárói, hanem szolgálattevői feladat. Az olvasmányokat tehát a lektor olvassa, az Evangéliumot pedig diakónus vagy ha az nincs jelen, egy másik pap. Ha nincs alkalmas lektor vagy diakónus, maga a miséző pap olvassa az olvasmányokat és az evangéliumot is.

Az egyes olvasmányok után a felolvasó mondja az akklamációt is, az összegyűlt nép pedig felel rá, kimutatva Isten iránt tiszteletét, és azt, hogy Isten igéjét hittel és hálás szívvel fogadta.

60. Az Evangélium felolvasása az igeliturgia csúcsa. Maga a liturgia tanít a neki kijáró legnagyobb tiszteletre, amikor az Evangéliumot a többi olvasmánnyal szemben sajátos tisztelettel tünteti ki: az, akit az Evangélium hirdetésére kijelöltek, szolgálatára áldáskéréssel és imádsággal készül elő; a hívek felkiáltásukkal elismerik és megvallják, hogy Krisztus jelen van és ő szól hozzájuk, a felolvasást állva hallgatják; az Evangéliumos könyv pedig külön tiszteletben részesül.

Énekek az olvasmányok között

61. Az első Olvasmány után következik a Válaszos zsoltár, amely az igeliturgiának szerves része. Liturgikus és lelkipásztori szempontból egyaránt nagy jelentősége van, és előmozdítja az Isten igéjéről való elmélkedést.

A Válaszos zsoltár az egyes olvasmányokra adott válasz, és általában A szentmise olvasmányainak könyvéből kell venni.

A Válaszos zsoltárt lehetőleg énekelni kell, legalább is a népre tartozó válaszokat. A pszallista, azaz a zsoltárénekes az ambón vagy más alkalmas helyen éneklí vagy olvassa a zsoltárverseket. Az egész közösség ülve hallgatja és bekapcsolódik válaszával, kivéve amikor zsoltárválasz nélkül csak a zsoltárt adják elő. Hogy azonban a nép könnyebben énekelhesse a zsoltárválaszokat, kiválasztottak a liturgikus év időszakaihoz és a szentek különféle miséihez olyan válaszokat és zsoltárokat, amelyekkel – ha éneklí a zsoltárt – helyettesíteni lehet az olvasmányoknál feltüntetett szövegeket. Ha a zsoltárt nem éneklí, megfelelő módon olvassák fel, hogy elősegítse az Isten igéjéről való elmélkedést.

A szentmise olvasmányainak könyvében (Lekcionárium) feltüntetett zsoltár helyett, énekelhető vagy a Graduale a Graduale Romanumból, vagy a Válaszos, illetve allelujás zsoltár a Graduale simp-lexből, amint ezek a könyvek jelzik.

Evangélium előtti vers

62. Az Evangéliumot megelőző Olvasmányt az **Alleluja** követi vagy egy – a rubrikák által meghatározott – másik ének, amint ezt a liturgikus idő kívánja. Ez az akklamáció önmagában álló szertartás vagyis cselekmény, amelyben a hívek közössége üdvözli és fogadja az Urat – aki az Evangéliumban majd szól hozzá –, és énekkel megvallja hitét. Mindenki állva énekli az előénekesek, illetve a kántor vezetésével, és adott esetben megismétlik. Az Alleluja verset az előénekesek vagy kántor éneklik.

a) Ha **Alleluja**-t veszünk, azt a nagybőjti idő kivételével mindig énekeljük. „A verseket a Lekcionáriumból vagy a Gradualéból vesszük;

b) Nagyböjt idején **Alleluja** helyett a Lectionariumban található Evangélium előtti verset énekeljük. De énekelhető más zsoltár, vagy traktus, ahogyan az a Gradualéban található.

63. Amikor csak egy Olvasmány van az Evangélium előtt:

a) olyan időszakban, amikor **Alleluja**-t kell mondani, vehető vagy az **Allelujás** zsoltár, vagy a zsoltár és az **Alleluja** a versével;

b) olyan időszakban, amikor nem mondható **Alleluja**, vehető vagy a zsoltár és az Evangélium előtti vers, vagy pedig csak a zsoltár;

c) Az **Alleluja**-t, illetve az Evangélium előtti verset, ha nem éneklik, el lehet hagyni.

64. A szekvencia Húsvét és Pünkösöd napját kivéve nem kötelező, és az **Alleluja** előtt énekeljük.

Homília

65. A homília a liturgia szerves része, és igen ajánlatos,⁶³ hiszen a keresztény élet szükséges tápláléka. A homília fejtse ki vagy a szentírási olvasmányok egy-egy szempontját, vagy az ordinárium, illetve a napi mise valamelyik szövegét, szem előtt tartva az éppen ünnepelt misztériumot, illetve a hallgatók sajátos szükségleteit.⁶⁴

⁶³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 52; vö. Az *Egyházi Törvénykönyv*, 767. kánon 1. §.

⁶⁴ Vö. Rítuskongregáció, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 54: A.A.S. 56 (1964) 890.

66. A homíliát általában maga a celebráló pap mondja, vagy rábízza valamelyik koncelebránsra, vagy alkalmoszerűen a diakónusra is, de sohasem világi hívőre.⁶⁵ Egyes esetekben, jogos okból, a homíliát mondhatja olyan püspök vagy áldozópap is, aki jelen van, de a szabályok szerint nem koncelebrálhat.

Vasárnapokon és parancsolt ünnepeken minden olyan misében, amelyet a hívek részvételével mutatnak be, kötelező a homília, és csak súlyos okból hagyható el. A többi napokon pedig ajánlott, különösen Advent, Nagyböjt és a húsvéti idő köznapjain, valamint olyan ünnepeken és alkalmakkor, amikor a hívek nagyobb számban jönnek a templomba.⁶⁶

A homília után lehetőség szerint szent csendet kell tartani.

Hitvallás

67. A Szimbólum vagyis a Hitvallás szerepe az, hogy az egész egybegyűlt nép a Szentírásból vett olvasmányokban és a homíliában kifejtett isteni szóra készséggel válaszoljon, és hogy – a Hitvallást liturgikus használatra jóváhagyott formában mondva – hitünk nagy igazságait felidézze és megvallja, mielőtt azoknak ünneplése a szentmisében elkezdődik.

68. A Hitvallás, amelyet a pap a néppel együtt mond vagy énekel, kötelező vasárnapokon és főünnepeken. Mondható egyéb ünnepélyesebb alkalmakkor is.

Ha éneklük, kezdje a pap, vagy ha megfelelőbbnek látszik a kántor vagy a szköla; a folytatást énekelje mindenki, vagy a nép a szkölával váltakozva. Ha nem éneklük, mondják vagy közösen, vagy két kórusban, egymással váltakozva.

Egyetemes könyörgések

69. Az Egyetemes könyörgésekben, azaz a Hívek könyörgésében a nép, miután Isten szavát hittel elfogadta, megfelelő módon válaszol, és a ke-

⁶⁵ Az *Egyházi Törvénykönyv*, 767. kánon 1. §. Pont. Comm. Codicis Iuris Canonici Authentice Interpretando, resp. ad dubium circa can. 767 § 1: A.A.S. 79 (1987) 1249; Instructio interdicasterialis de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem, *Ecclesiae de mysterio*, diei 15, augusti 1997. art. 3: A.A.S. 89 (1997), p. 864.

⁶⁶ *Vö. uo.* 53: A.A.S. 56 (1964), p. 890.

resztségében kapott papi szerepét gyakorolva imádkozik minden ember üdvösségéért. Tanácsolt, hogy ezek a könyörgések kapjanak helyet minden közösségi misében, mégpedig úgy, hogy a kérésekkel könyörögjenek az egész Egyházzért, a közhatalom gyakorlóíért, továbbá a megpróbáltatásokban szenvedőkért, végül minden emberért és az egész világ üdvösségéért.⁶⁷

70. Az imaszándékok sorrendje ez legyen:

- a) az Egyház szükségletei;
- b) a közhatalmat gyakorlók és az egyetemes közjó;
- c) a különféle szükségét szenvedők;
- d) a helyi közösség.

Sajátos alkalmakkor azonban, — amilyen a bérmlás, a házasságkötés, a temetés —, az imaszándékokat az eseményre való tekintettel lehet összeállítani.

71. A miséző pap feladata, hogy a Hívek könyörgését a papi széktől vezesse: a könyörgést néhány szóval bevezetve a híveket az imádságra felszólítsa, majd pedig a könyörgést befejezze. Az imaszándékok legyenek világosak, megfontoltak és rövidek, és fejezzék ki az egész közösség szándékát.

Az imaszándékokat az ambón vagy más megfelelő helyen olvassa fel a diakónus, a kántor, a lektor vagy világi hívő.⁶⁸

A nép pedig áll, és azzal fejezi ki csatlakozását az egyes kérésekhez, hogy közös fohászt mond, vagy pedig csendben imádkozik.

C) AZ EUCHARISZTIA LITURGIÁJA

72. Krisztus az utolsó vacsorán rendelte a szentmiseáldozatot és a húsvéti lakomát; ezáltal a keresztdozat mindig jelenlevővé válik az Egyházban, valahányszor a pap Krisztus Urunkat képviselve ugyanazt teszi, amit maga az Úr tett, és amit tanítványaira bízott, hogy azt az ő emlékezetére cselekedjék.⁶⁹

⁶⁷ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 53.

⁶⁸ Vö. Rítuskongregáció, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 56: A.A.S. 56 (1964) 890.

⁶⁹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 47; Rítuskongregáció, *Eucharisticum* *Mysterium* instr., 1967. május 25., 3 a, b: A.A.S. 59 (1967) 540-541.

Krisztus ugyanis kezébe vette a kenyeret és a kelyhet, hálát adott, megtörte a kenyeret, tanítványainak adta, és így szólt: Vegyétek, egyetek és igyatok ebből; ez az én Testem, ez az én Vérem

kelyhe. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Ezért az Egyház az Eucharisztikus liturgiának egész ünnepi rendjét olyan részekből állította össze, amelyek megfelelnek Krisztus említett szavainak és tetteinek. Mégpedig:

1. az adományok előkészítésekor az oltárhoz viszik a kenyeret és a bort a vízzel, tehát azokat az e-lemeket, amelyeket Krisztus a kezébe vett.

2. az Eucharisztikus imában hálát adunk Istennek az üdvösség egész művéért, és a felajánlott adományok Krisztus Teste és Vére lesznek.

3. a kenyér megtörése és a szentáldozás által a hívek, bármily sokan vannak is, egy kenyérből kapják Krisztus Testét és egy kehelyből az Úr Vérét ugyanúgy, amint az apostolok kapták magának Krisztusnak a kezéből.

Az adományok előkészítése

73. Az Eucharisztia liturgiájának elején az oltárhoz hozzák azokat az adományokat, amelyek majd Krisztus Testévé és Vérévé változnak át.

Előbb azonban előkészítik az oltárt, vagyis az Úr asztalát, az egész Eucharisztikus liturgia középpontját:⁷⁰ ráhelyezik a korporálét, a purifikatóriumot, a Miskönyvet és a kelyhet, hacsak ezt nem az asztalkánál készíti elő.

Ezután viszik oda az áldozati adományokat. Dicséretes, ha a kenyeret és a bort a hívek adják át; a pap vagy a diakónus pedig alkalmas helyen átveszi tőlük és az oltárra helyezi azokat. Jóllehet már nem a sajátjukból hozzák a hívek a kenyeret és a bort, mint az ősi időkben, mégis az átadás szertartásának kifejező ereje és jelentése van.

A hívek által a szegények vagy az Egyház számára odahozott vagy a templomban összegyűjtött pénz vagy más adomány is átvehető; ez azonban nem az Eucharisztia asztalára, hanem más alkalmas helyre kerüljön.

⁷⁰ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 91: A.A.S. 56 (1964) 898; RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Musicam sacram* instr., 1967. március 5., 24: A.A.S. 59 (1967) 554

74. Az adományokat átadó körmenetet felajánlási ének kíséri (vö. 37 b. sz.), legalább addig, amíg az adományok az oltárra kerülnek. Az éneklés szabályai ugyanazok, mint a Kezdőéneknél (vö. 48. sz.). A felajánlási szertartást ének kísérheti akkor is, ha nincs az adományokat hozó körmenet.

75. A kenyeret és a bort a pap az oltárra helyezi az előírt felajánlási imák kíséretében. Ezután a pap megtömjénezheti az oltárra helyezett adományokat, majd a keresztet és magát az oltárt annak jeleként, hogy jelezze: Úgy száll Isten színe elé az Egyház áldozata és imája, mint a tömjénfüst. Az áldozati adományok és az oltár megtömjénezése után a diakónus vagy más szolgálattevő megincenzálhatja szent szolgálata miatt a papot és kereszt-ségükből fakadó méltóságuk miatt a híveket is.

76. Ezután a pap kezet mos az oltárnál oldalt állva: ezzel a szertartással a belső megtisztulás vágyát fejezi ki.

Felajánló könyörgés

77. Az áldozati adományok elhelyezése és a kísérő szertartások után a pap felszólítja az egybegyülteket, hogy vele együtt imádkozzanak. Az áldozati adományok előkészítését a Felajánló könyörgés fejezi be, amely felkészít az Eucharisztikus imára.

Minden szentmisében csak egy Felajánló könyörgés van, amely a rövidebb befejezéssel így zárul: **Krisztus, a mi Urunk által.** Ha a könyörgés végén a Fiút is említjük: **Aki él és uralkodik mindörökkön-örökké.**

A nép azzal csatlakozik a Könyörgéshez, hogy az **Ámen** felkiáltással a Könyörgést magáévá teszi.

Az Eucharisztikus ima

78. Most kezdődik az egész ünneplés központi, kiemelkedő cselekménye: az Eucharisztikus ima, a hálaadás és a megszentelés imája. A pap felszólítja a népet, hogy emelje fel szívét az Úrhoz imával és hálaadással, s az egybegyülteket önmagához kapcsolja abban az imában, amelyet az egész közösség nevében intéz Jézus Krisztus által a Szentlélekben az Atyához. Ennek az imádságnak az az értelme, hogy az egész közösség csatlakozzék Krisztushoz Isten csodás tetteinek magasztalásában

és az áldozat felajánlásában. Az Eucharisztikus ima megkívánja, hogy mindeki tisztelettel és csendben hallgassa figyelemmel.

79. Az Eucharisztikus ima főbb elemei így különböztethetők meg:

a) Hálaadás; ezt kiváltképp a Prefáció fejezi ki. Benne a pap az egész szent nép nevében dicsőíti az Atyaistent, és hálát ad neki az üdvtörténet egész művéért, vagy az üdvösség egyik misztériumáért, a liturgikus napnak, ünnepnek vagy időszaknak megfelelően.

b) Akklamáció: ebben az egész közösség csatlakozva az égi seregekhez – éneklil vagy mondja: **Szent vagy**, Ezt az akklamációt, amely magának az Eucharisztikus imának a része, a pappal együtt az egész nép mondja.

c) Lélekhívás (epiclesis): benne az Egyház külön fohászokkal esedezik Isten erejéért, hogy az emberektől felajánlott adományok átváltozzanak, azaz legyenek Krisztus Testévé és Vérévé; a szeplőtelen áldozati adomány pedig legyen üdvössége azoknak, akik azt a szentáldozásban magukhoz véve abban részesülnek.

d) Az Eucharisztia szerzésének elbeszélése és a konszekráció: Krisztus szavával és cselekedetével beteljesül az áldozat, amelyet Krisztus az utolsó vacsorán rendelt, midőn Testét és Vérét a kenyér és a bor színe alatt áldozatul felajánlotta, ételül és italul apostolainak adta, és parancsba hagyta meg nekik, hogy ezt a misztériumot állandósítsák.

e) Megemlékezés (anamnesis): ezáltal – teljesítve az apostolokon keresztül kapott krisztusi parancsot – az Egyház megemlékezik magáról Krisztusról, különösen is felidézve áldott szenvedését, dicsőséges feltámadását és mennybemenetelét.

f) Felajánlás: a megemlékezés keretében az Egyház, főleg az itt és most egybegyűlt Egyház, felajánlja a Szentlélekben az Atyának a szeplőtelen áldozatot. Ámde az Egyháznak az is szándéka, hogy a hívek ne csak a szeplőtelen áldozatot ajánlják fel, hanem önmaguk felajánlását is tanulják meg,⁷¹ és Krisztus, a közvetítő által napról napra egyre jobban egyesüljenek Istennel és egymással, hogy végül Isten legyen minden mindenben.⁷²

⁷¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 48; Rítuskongregáció, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 12: A.A.S. 59 (1967) 548-549.

⁷² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 48; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életéről, 5; Vö. Rítuskongregáció, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 12: A.A.S. 59 (1967) 548-549.

g) Közbenjáró imák: ezek által jut kifejezésre, hogy az Eucharisziát az egész mind az égi, mind a földi egyházzal való közösségben ünnepeljük, és hogy az áldozat bemutatása az egész Egyházért történik, összes élő és elhunyt tagjaiért, akik meghívást kaptak a megváltásban való részesedésre és a Krisztus Teste és Vére árán szerzett üdvösségre.

h) Záródicsőítés (doxológia): ez Isten dicsőítését fejezi ki; a nép **Amen** felelete erősíti meg és fejezi be.

Az áldozás szertartása

80. Minthogy az Eucharisztikus ünneplés húsvéti lakoma, az Úr parancsa értelmében ajánlatos, hogy a kellően felkészült hívek magukhoz vegyék Krisztus Testét és Vérének lelki táplálékul. Erre irányul a kenyértörés és a többi bevezető szertartás, amelyek a híveket a szentáldozásra közvetlenül előkészítik a szentáldozásra.

Az Úr imádsága

81. Az Úr imádságában kérjük a mindennapi kenyeret, amely a keresztyéneket sajátosan az eukarisztikus kenyérről emlékezteti; kérjük a megtisztulást a bűntől, hogy így a szent dolgokat valóban szentek kapják. A pap felhívja az egybegyűlteket az imádkozásra, az imát pedig minden hívő a papal együtt mondja; a pap egyedül csatolja hozzá az Embolizmust, amelyet a nép doxológiával (dicsőítéssel) zár be. Az Embolizmus az Úr imájának utolsó kérését részletezi: kéri a gonosz hatalmától való szabadulást a hívek egész közössége számára.

Az imára való felhívást, magát az Úr imáját, az Embolizmust és a doxológiát, amellyel ezt a részt a nép bezárja, vagy éneklik, vagy fennhangon mondják.

A béke szertartása

82. Következik a béke szertartása, amellyel az Egyház békét és egységet kér a maga és az emberiség nagy családjá számára, és a hívek kifejezik az Egyház közösségéhez való tartozásukat és kölcsönös szeretetüket, mielőtt az Oltáriszentségből részesülnének.

A békeszertartás formáját a püspöki konferenciának kell meghatározni az egyes népek lelkiállása és szokásai alapján. Az a helyes azonban, hogy mindenki csak a hozzá közelebb állóknak és mértéktartóan fejezze ki a béke jelét.

A kenyér megtörése

83. A pap megtöri az Eucharisztikus kenyeret, esetleg a diakónus vagy egy koncelebráló segítségével. Mivel Krisztus az utolsó vacsorán megtörte a kenyeret, az apostolok korában az egész Eucharisztikus cselekmény erről a gesztusról kapta a nevét; ez azt jelzi, hogy a sok hívő a szentáldozásban egy testté lesz, mivel ugyanazon élő Kenyérből, Krisztusból részesül, aki meghalt és feltámadt a világ üdvösségeért (*IKor* 10,17). A kenyértörést, amely a béke átadása után kezdődik, kellő tisztelettel kell végezni, anélkül azonban hogy szükségtelenül hosszú ideig tartana és túlzott jelentőséget kapna. A kenyértörés a papnak és a diakónusnak van fenntartva.

Amikor a pap az Eucharisztikus kenyeret megtöri és a Szentostya egy darabkáját a kehelybe ejti, hogy jelezze az Úr Testének és Vérének az egységét az üdvösség művében, tudniillik Krisztus Jézus élő és dicsőséges Testének egységét. Az énekesek (szköla) vagy a kántor a nép bekapcsolódásával a szokott módon éneklí az **Isten Báránya** könyörgést, vagy azt mindenki fennhangon mondja. Ez az invokáció a kenyértörést kíséri, ezért addig ismételhető, ameddig a Szentostya széttörése tart. Az utolsó ismétlés e szavakkal fejeződik be: **adj nekünk békét.**

A szentáldozás

84. A pap csendes imával készül elő, hogy Krisztus Testét és Véréét gyümölcözően vehesse magához; ugyanezt teszik a hívek, csendben imádkozva.

A pap ezután az Eucharisztikus kenyeret a paténa vagy a kehely felett felmutatja a híveknek, és meghívja őket Krisztus lakomájára, majd a hívekkel együtt alázattal mondja az előírt evangéliumi szavakat.

85. Nagyon kívánatos, hogy – miként a miséző pap is – a hívek az ugyanabban a szentmisében konszekrált ostyával áldozzanak, és meghatározott esetekben a kehelyből is részesedjenek (*vö. 284. sz.*). Így, e

jelek által jobban kitűnik, hogy a szentáldozás az éppen bemutatott áldozatban való részesedés.⁷³

86. Amikor az Oltáriszentséget a pap magához veszi, elkezdődik az Áldozási ének. Ennek az a szerepe, hogy a közös éneklés által kifejezze az áldozók lelki egységét, tanúsítsa a szív örömét, és jobban megvilágítsa az áldozási körmenet közösségi jellegét. Az ének addig tart, amíg a híveket áldoztatják.⁷⁴ Ha azonban van külön hálaadó ének, az áldozási éneket idejében be kell fejezni.

Gondoskodjanak arról, hogy az énekesek is alkalmas módon megáldozhassanak.

87. Áldozási énekként vehető vagy a Graduale Romanumból az antifóna akár zsoltárral, akár anélkül, vagy a Graduale simplexből a zsoltárral, vagy pedig más, a Püspöki Konferencia által jóváhagyott ének. Énekelhetik vagy az énekesek egyedül, vagy az énekesek, illetve a kántor a néppel együtt.

Ha pedig nem énekelnek, a Misekönyvben közölt antifónát mondhatják vagy hívek, vagy egyesek közülük, vagy a lektor. Egyébként maga a pap olvassa fel a saját áldozása után, a hívek áldoztatása előtt.

88. Az áldoztatás befejezése után a pap és a hívek, ha megfelelőnek látszik, kis ideig csendben imádkoznak. Zsoltárt vagy más dicsérő éneket vagy himnuszt is zenghet az egész közösség.

89. Hogy Isten népének könyörgését teljessé tegye, továbbá hogy az áldozás egész rítusát lezárja, a pap elvégzi az Áldozás utáni könyörgést, amelyben az ünnepelt misztérium gyümölcseiért esedezik.

Minden szentmisében csak egy Áldozás utáni könyörgés van, amely a rövidebb befejezéssel zárul, mégpedig:

ha az Atyához intézzük: **Krisztus, a mi Urunk által;**

ha az Atyához intézzük, de a végén a Fiút is említjük: **Aki él és uralkodik mindörökkön-örökké;**

ha a Fiúhoz intézzük: **Aki él és uralkodik mindörökkön-örökké.**

A nép **Ámen** felelettel teszi magáévá az imádságot.

⁷³ RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 31, 32.: A.A.S. 59 (1967) 558-559; Szentségi Kongregáció, *Immensae caritatis* instr., 1973. január 29., 7, 16: A.A.S. 65 (1973) 267-268.

⁷⁴ Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Inaestimabile donum* instr., 1980. április 3., 17: A.A.S. 72 (1980) 338.

D) BEFEJEZŐ SZERTARTÁS

90. A befejező szertartáshoz tartoznak:

- a) Amennyiben szükséges, felolvassák a rövid hirdetéseket.
- b) A pap üdvözli a híveket és áldást ad. Ez bizonyos napokon és alkal-
makkor zárókönyörgéssel vagy más ünnepélyesebb áldásformulával bővítve
történhet.
- c) A diakónus vagy a pap elbocsátja a népet, hogy ki-ki térjen vissza a jó
cselekedeteihez, dicsérve és magasztalva Istent.
- d) A pap és a diakónus megcsókolja az oltárt, majd a szolgálattevőkkel
együtt mélyen meghajolnak az oltár előtt.

III. FEJEZET

FELADATOK ÉS SZOLGÁLATOK A SZENTMISÉBEN

91. Az Eucharisztikus ünneplés Krisztusnak és az Egyháznak a cselekménye. Az Egyház, amely a püspök vezetése alatt egyesült és rendezett szent nép. Ezért az Eucharisztia ünneplése az Egyház egész misztikus testének feladata, megjeleníti azt, és egyúttal hat rá; az egyes tagokat azonban különböző módon érinti, mert különböznek az egyházi rend, a rájuk bízott szolgálat és a tevékeny részvétel szempontjából.⁷⁵ Ilyen módon nyilvánítja ki a keresztény nép mint „választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdonul kiválasztott nép” egybetartozását és hierarchikus rendezettségét.⁷⁶ Tehát mindenki, a felszentelt szolgák éppúgy, mint a világi keresztény hívek csak azt tegyék, ami rájuk tartozik, de azt mind tegyék is meg.⁷⁷

I. A PAPI REND FELADATA

92. Az Eucharisztia törvényes ünneplésének irányítója a püspök, vagy személyesen, vagy segítőtársain, az áldozópapokon keresztül.⁷⁸

Ha a püspök is jelen van, amikor a hívek összegyűlnek a szentmisére, a legnagyobb mértékben úgy illik, hogy , ő végezze az Eucharisztia ünneplését, az áldozópapok mint koncelebránsok legyenek társai a szent cselekményben. Ez nem a szertartás külső ünnepélyességének növelése végett történik, hanem azért, hogy elevebb fényel jusson kifejezésre az Egyház misztériuma, vagyis hogy az Egyház az egység szentsége.⁷⁹

Ha nem a püspök mondja a szentmisét, hanem másra bízva annak végzését, akkor az a megfelelő, hogy a püspök az albára vegyen mell-

⁷⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 26.

⁷⁶ Vö. *uo.*, 14.

⁷⁷ Vö. *uo.*, 28.

⁷⁸ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az Egyházzal, 26, 28; *Sacrosanctum Concilium* konst., 42.

⁷⁹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 26.

keresztet, stólát és palástot, és így vezesse az ige liturgiáját és adja az áldást a mise végén.⁸⁰

93. Az Egyházban – az egyházi rend szentségi ereje által – az áldozópapnak is hatalma van arra, hogy Krisztus személyében bemutassa az áldozatot.⁸¹ Ennek következtében: ő is az összegyűlt hívő nép élén áll, vezeti annak imádságait, hirdeti neki az üdvösség jó hírért, magához kapcsolja a népet annak az áldozatnak bemutatására, amely Krisztus által a Szentlélekben az Atyának szól, az örök élet kenyerét adja testvéreinek, és velük együtt részesedik belőle. Amikor tehát az Eucharisziát ünnepli, méltósággal és alázattal kell szolgálnia Istennek és a népnek, és olyan legyen a magatartása, úgy ejtse ki a szent szavakat, hogy érzékelhetővé tegye a hívek számára Krisztus élő jelenlétét.

94. Az áldozópap után a diakónus foglalja el a kapott szent rend erejénél fogva az első helyet azok között, akik az Eucharisztikus ünneplésben szolgálnak. A diakónus szent rendje ugyanis már az apostolok korától kezdve nagy tiszteletnek örvendett az Egyházban.⁸² A szentmisében a diakónus sajátos feladata az Evangéliumnak és olykor az Isten ígéjének hirdetése, a hívek Egyetemes könyörgéseinél az imaszándékok előterjesztése, az áldozópap segítése az oltárnál az áldozati adományok előkészítésében és a szent áldozat bemutatásában, az Eukarisztiának, főleg a szent Vérnek kiosztásában, és alkalomadtán a nép tevékenységének és magatartásának irányítása.

II. ISTEN NÉPÉNEK SZEREPE

95. A mise bemutatása alkalmával a hívek alkotják a szent nemzetet, a tulajdonul lefoglalt népet, a királyi papságot, hogy hálát adjanak Istennek, és a szeplőtelen áldozatot ne csak a pap keze által, de vele egyesül-

⁸⁰ Vö. *Caeremoniale Episcoporum*, 175-186.

⁸¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az Egyházzól, 28; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 2.

⁸² VI. PÁL PÁPA, *Sacrum diaconatus Ordinem* kezdetű apostoli levél, 1967. június 18.: A.A.S. 59 (1967) 697-704; PONTIFICALE ROMANUM, *De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum*, editio typica altera, 1989. n. 173.

ten is felajánlják, és megtanulják magukat is áldozatul adni.⁸³ Mély valóságosságukkal és szeretetükkel törekedjenek ezt kifejezésre juttatni azok iránt a testvérek iránt, akik velük együtt ünnepelnek.

Kerüljék tehát az egyénieskedésnek és az elkülönülésnek még a látszatát is. Tartsák szem előtt, hogy egy Atyánk van az égben, és ezért mindnyájan egymás testvérei vagyunk.

96. Egy testet alkossanak azáltal, hogy az Isten igéjét hallgatják, a könyörgésekbe és énekekbe bekapcsolódnak, s főleg hogy az áldozatot közösen felajánlják, és az Úr asztaláról közösen részesednek. Ez az egység szépen mutatkozik meg a hívek egyszerre végzett mozdulataiban és egységes testtartásában.

97. Ha a híveket felkéri, hogy valamilyen külön szolgálatot vagy szerepet lássanak el a szentmise bemutatásánál, ne vonakodjanak Isten népének örömmel szolgálni.

III. A SAJÁTOS SZOLGÁLATOK

A felavatott akolitus és lektor szolgálata

98. Az akolitus felavatása az oltár szolgálatára és az áldozópap, valamint a diakónus segítségére történik. Fő teendője, hogy az oltárt és a szent edényeket előkészítse, és ha szükséges, a híveket megáldoztassa, mint az Eucharisztia rendkívüli kiszolgáltatója.⁸⁴

Az oltár szolgálatánál az akolitusnak sajátos szerepe van (vö. 187-193. sz.), amelyet neki kell betöltenie.

99. A lektor felavatása a szentírási olvasmányok felolvasására történik, kivéve az Evangéliumot. Ő terjesztheti elő a Hívek könyörgésének kéréseit, és ha nincs zsoltárenek, ő mondhatja a zsoltárt az olvasmányok között.

⁸³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 48; Rítuskongregáció, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., A.A.S. 59 (1967) 548-549.

⁸⁴ Vö. *Az Egyházi Törvénykönyv*, 910. kánon 2. §. *Instructio interdicasterialis de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectante, Ecclesiae de mysterio*, diei 15. augusti 1997. art. 8: A.A.S. 89 (1997), p. 871.

A lektornak saját szerepe van az Eucharisztikus ünneplésen (vö. 194-198. sz.), ezt neki kell betölteni.

Egyéb szerepek

100. Az oltár szolgálatára felavatott akolitus hiányában, a pap és a diakónus segítségére megbízatást kaphatnak világi szolgálattevők is, akik a keresztet, a gyertyákat, a tömjénezőt, a kenyeret, a bort és a vizet viszik, sőt mint rendkívüli szolgálattevők megbízatást kaphatnak az áldoztatásra is.⁸⁵

101. Felavatott lektor hiányában kapjanak alkalmas és jól felkészült világi hívek megbízatást a szentmise olvasmányának és szentleckéjének felolvasására, hogy a hívek szívében a szent olvasmányok meghallgatása nyomán felgyulladjon a Szentírás bensőséges és élő szeretete.⁸⁶

102. A zoltárénekesnek az a feladata, hogy előadja a zoltárt vagy más szentírási kantikumot, amelyet az olvasmányok közé iktattak be. Feladatának jó betöltéséhez szükséges, hogy járatos legyen a zoltáréneklés művészetében, a helyes kiejtés és előadás mesterségében.

103. A hívek körében saját liturgikus feladatot teljesít a szkóla, vagy az énekkar. Szerepe az, hogy biztosítsa a számára kijelölt részeknek a különböző műfajok szerinti éneklését, és hogy előmozdítsa a hívek tevékeny részvételét az éneklésben.⁸⁷ Ami az énekesekre érvényes, áll megfelelő módosítással a zenészek-re is, főleg pedig az orgonistára.

104. Kívánatos, hogy legyen kántor, illetve előénekes, aki a nép énekét irányítja, vezeti. Sőt, ahol nincs szkóla, a kántorra tartozik az ének vezetése, a nép pedig bekapcsolódik a neki kijelölt rész éneklésébe.⁸⁸

⁸⁵ Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Immensae caritatis* instr., 1973. január 29., 1: A.A.S. 65 (1973) 265-266.

⁸⁶ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 24.

⁸⁷ Vö. Rítuskongregáció, *Musicam sacram* instrukció, 1967. március 5. 19: A.A.S. 59 (1967) 306.

⁸⁸ Vö. *uo.* 21: A.A.S. 59 (1967) 306-307.

105. Liturgikus szerepet töltenek be még:

a) A sekrestyés, aki gondosan előkészíti a liturgikus könyveket, ruhákat és mindazt, ami a szentmise bemutatásához szükséges;

b) A magyarázó (kommentátor), aki alkalomszerűen, röviden magyarázatokat ad és figyelmeztetésekkel szolgál a híveknek, hogy a szentmise menetébe betekintést nyerhessenek és azt jobban megértsék. A magyarázó alaposan készítse elő szövegét, amely mértéktartó és mindenki számára érthető legyen. Feladata végzésekor alkalmas helyen, a hívek előtt álljon, de ne az ambónál;

c) A perselyezők az adományokat gyűjtik össze a templomban;

d) A rendezők – amennyiben a helyi szokás szerint vannak ilyenek – a híveket a templom kapujában fogadják és a helyükre vezetik. Ők irányítják a körmenetet is.

106. Célszerű, hogy legalább a székesegyházakban és a nagyobb templomokban legyen egy megfelelő szolgálattelvő vagy szertartásmester, aki gondoskodik a szent cselekmények rendezett lefolyásáról és arról, hogy a felszentelt szolgálattelvők és a világi hívek szépen, pontosan és áhítattal teljesítsék feladataikat.

107. Azok a liturgikus szerepek, amelyek nem tartoznak sajátosan az áldozópapra vagy a diakónusra, amelyekről fentebb (100-106. sz.) szóltunk, rábízhatók liturgikus áldással, illetve egy időre szóló megbízással a plébános vagy a templomigazgató által kiválasztott alkalmas hívekre.⁸⁹ Amikor valaki megbízást kap, hogy az oltárnál a papnak szolgáljon, meg kell őrizni azokat a szabályokat, amelyeket a püspök a saját egyházmegyéje számára kiadott.

IV.A SZEREPEK KIOSZTÁSA ÉS A LITURGIKUS ÜNNEPLÉS ELŐKÉSZÍTÉSE

108. Egy és ugyanazon papnak kell gyakorolnia az előjárói szerepet a szentmise egész folyamán, kivéve azokat a részeket, amelyeket a jelenlevő püspök végez (vö. 92. sz.).

109. Ha többen is jelen vannak, akik ugyanazt a szolgálatot vagy feladatot elláthatják, semmi akadályja sincs annak, hogy azt megosszák egy-

⁸⁹ [Vö. PONT. CONS. DE LEGUM TEXTIBUS INTERPRETANDIS, responsio ad propositum dubium circa can. 230. § 2: A.A.S. 86 (1994) p. 541.]

más között. Például az egyik diakónus vállalhatja az éneklést, a másik az oltár körüli szolgálatot; vagy ha több olvasmány van, több lektor is lehet, és így tovább. Semmiképpen sem megfelelő azonban, hogy az istentiszteletnek egyetlen elemét egymás között többen megosszák, például ugyanazt az olvasmányt ketten egymást váltva olvassák, kivéve Jézus szenvedéstörténetét.

110. Ha a közösségi misén csak egy szolgálattevő van jelen, ő töltsse be a különböző szerepeket.

111. Minden egyes szentmisét egyetértésben és egyéb liturgikus könyvek előírásait figyelembe véve készítsenek elő azok, akikre a szertartások lelkipásztori és zenei szempontból tartoznak. Az előkészítést a plébános, illetve a templom igazgatója irányítja, de meg kell hallgatni a hívek véleményét is azokban a dolgokban, amelyek közvetlenül őket érintik. A papnak pedig, aki a szertartást vezeti, mindig megvan a joga arra, hogy döntsön azokról a kérdésekről, amelyek órá tartoznak.⁹⁰

⁹⁰ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 22.

IV. FEJEZET

A KÜLÖNFÉLE MISEFORMÁK

112. A helyi egyházban – jelentősége miatt – mindenképpen elsőbbség illeti meg azt a szentmisét, amelyet a püspök mutat be papjai, diakónusai és a világi szolgálattevők körében,⁹¹ és amelyen Isten szent népe egész lélekkel és tevékenyen vesz részt. Az ilyen szentmise ugyanis az Egyház legszemléletesebb megnyilvánulása.

A szentmisében, amelyet a püspök mutat be, vagy amelyet ő vezet anélkül, hogy az Eucharisztia ünneplését végezné, meg kell tartani azokat a szabályokat, amelyek a püspökök szertartáskönyvében szerepelnek.⁹²

113. Nagyra kell értékelni azt a szentmisét is, amelyet valamely közösségben, főleg a plébánia hívei körében mutatnak be. Az ilyen szentmise is az egyetemes Egyházat jeleníti meg az adott helyen és időben; vonatkozik ez kiváltképpen a vasárnapi plébániai Eucharisztikus ünneplésre.⁹³

114. Azok között a szentmisék között, amelyeket meghatározott közösségek mutatnak be, kiváltságos helyet foglal el a konventmise, amely a napi zsolozsma (officium) része, valamint az úgynevezett „közösségi mise” valamely közösség számára. Bár ezeknek a miséknek nincs külön előírt formájuk, mégis nagyon illő, hogy ezek énekelt misék legyenek, és a szerzetesi közösség, illetve a kanonoki testület minden tagja teljesen bekapcsolódjék. Ezeken a szentmiséken tehát minden egyes résztvevő gyakorolja tisztességét, fölvetve egyházi rendje vagy szolgálata szerint. Az pedig nagyon megfelelő, hogy ezeken a szentmiséken az összes áldozópapok, akik nem kötelesek a hívek számára lelkipásztori

⁹¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 41.

⁹² Vö. *Caeremoniale Episcoporum*, 119-186.

⁹³ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konst. az Egyházzól, 28; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 5; RÍTUSKONGREGÁCIÓ *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 26: A.A.S. 59 (1967) 555.

szempontból külön misézni, hacsak lehet, koncelebráljanak. Sőt, a közösséghez (communitas) tartozó mindazon papok, akik a hívek lelki java érdekében külön kötelesek misézni, a konventmisén, illetve a közösség miséjén ugyanazon a napon koncelebrálhatnak.⁹⁴ Úgy illik ugyanis, hogy az áldozópapok, akik az Eucharisztikus ünneplésen részt vesznek, hacsak valami jogos ok nem mentesíti őket, a szokásnak megfelelően a saját rendjüknek kijáró szerepet végezzék, vagyis mint koncelebránsok vegyenek rész, liturgikus ruhába öltözve. Egyébként a saját kórusruhájukat hordják, vagy a reverenda fölött karinget viseljenek.

I. A NÉPPEL VÉGZETT MISE

115. Néppel végzett misének nevezzük azt a szentmisét, amelyet a hívek bekapcsolásával mondanak. Illő, hogy amennyire csak lehetséges, főleg vasárnap és parancsolt ünnepen énekelve és megfelelő létszámú segédlettel mutassák be;⁹⁵ végezhető azonban ének nélkül és egyetlen szolgálattevővel is.

116. Az ünneplés bármely módjánál, ha jelen van diakónus, az gyakorolja a maga tisztét.

Általában az a megfelelő, hogy a miséző papnak akolitus, lektor és kántor legyen segítségére. Az alább vázolt szertartásrend azonban lehetőséget ad nagyobb számú szolgálattevő bevonására is.

Az előkészítés

117. Az oltárt legalább egy fehér színű terítő fődje. Az oltáron vagy mellette legyen minden ünneplés alkalmával legalább két gyertyatartó égő gyertyával, vagy négy, sőt hat, különösen vasárnapokon és parancsolt ünnepeken ha pedig a megyéspüspök celebrál, akkor hét. Ugyancsak legyen az oltáron vagy az oltár körül kereszt, a keresztre feszített Krisztus képmásával. A gyertyatartók és a keresztre feszített Krisztus

⁹⁴ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 47: A.A.S. 59 (1967) 565.

⁹⁵ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 26: A.A.S. 59 (1967) 555; *Musicam sacram instr.*, 1967. március 5., 16, 27: A.A.S. 59 (1967) 305, 308.

képmásával díszített kereszt hordozhatók a bevonulási menetben. Ha a szentmise többi olvasmányainak könyvétől különböző Evangéliumos könyvet nem viszik a bevonulási körmenetben, előre rátehető az oltárra.

118. A presbitériumban elő kell készíteni továbbá

- a) a papi szék mellett a Misekönyvet, és adott esetben az énekeskönyvet;
- b) az ambón A szentmise olvasmányainak könyvét;
- c) az asztalkán a kelyhet, a korporálét, a purifikatóriumot és – ha használják – a pallát; a paténát és szükség szerint az áldoztató edényeket, ostyával a miséző pap, a diakónusok, a szolgálattevők és a nép áldozásához; az ampolnákat borral és vízzel, hacsak mindezeket nem a hívek viszik oda az adományok előkészítésekor; a hívek áldoztatásához tálcát, továbbá a kézmosáshoz szükséges felszerelést.

Dicséretes, ha a kelyhet vélummal letakarjuk; ez lehet a napi liturgikus színnel azonos színű, vagy fehér színű.

119. A sekrestyében – a különböző miseformáknak megfelelően (vö. 337-341. sz.) – kell előkészíteni a pap, a diakónusok és a többi szolgálattevő ruháit:

- a) a pap részére albát, stólát és kazulát, vagyis miseruhát;
- b) a diakónus részére albát, stólát, dalmatikát; ez utóbbi el is maradhat, akár kényszerűségből, akár pedig a szentmise kevésbé ünnepélyes jellege miatt;

c) a többi szolgálattevő részére albát vagy más jóváhagyott öltözéket.⁹⁶

Aki albát visel, cingulumot és vállkendőt is használjon, hacsak az alba formája miatt erre nincs szükség.

Amikor a mise ünnepélyes bevonulással kezdődik, vigyék magukkal az Evangéliumos könyvet is; vásár- és ünnepnapokon, ha tömjéneznak, vigyék a tömjénezőt és a tömjéntartót a tömjénnel, továbbá a körmeneti keresztet és a gyertyatartókat égő gyertyákkal.

⁹⁶ Vö. *Instructio interdicasterialis de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem, Ecclesiae de mysterio, diei 15, augusti 1997. art. 6: A.A.S. 89 (1997), p. 869.*

A) SZENTMISE DIAKÓNUS NÉLKÜL

Bevezető szertartás

120. Amikor a nép összegyűlt, a pap és a szolgálattevők a szent ruhákban az oltárhoz vonulnak ebben a sorrendben:

- a) a turifer (tömjénező) a füstölő turibulummal, ha tömjénezés lesz;
- b) a szolgálattevők, akik az égő gyertyákat viszik, s közöttük megy az akolitus vagy más szolgálattevő a kereszttel;
- c) az akolitusok és a többi szolgálattevő;
- d) a lektor, aki kissé felemelve viheti az Evangéliumos könyvet, de nem az Olvasmányos könyvet;
- e) a miséző pap.

Ha tömjénezni akarnak, indulás előtt a pap tömjént tesz a parázsra, és kísérelő szavak nélkül a kereszt jelével megáldja.

121. A bevonulási körmenet alatt a Kezdőéneket éneklük (vö. 47-48. sz.).

122. Amikor megérkeznek az oltárhoz, a miséző pap és a szolgálattevők mélyen meghajolnak.

Ha a bevonulási körmenetben a keresztre feszített Krisztus képmásával ékesített keresztet is vitték, az az oltár mellé helyezhető mint az oltár keresztje; ha azonban az oltárnak már van keresztje, a körmeneti keresztet más, méltó helyen helyezték el. A gyertyatartókat az oltárra vagy az oltár mellé kell tenni. Az Evangéliumos könyvet az oltárra helyezik.

123. A pap föllép az oltárhoz, és azt tisztelete jeléül megcsókolja. Ha alkalmas, körüljárva megtömjénezi a keresztet és az oltárt.

124. A pap ezután ülőhelyéhez megy. A bevonulási ének végeztével a pap és a hívek állva keresztet vetnek. A pap mondja: **Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.** A nép feleli: **Ámen.**

Majd a pap a nép felé fordulva kitarja a kezét és köszöntő szavakat mond valamelyik megadott formulával. Ezután ő maga vagy egy alkalmas szolgálattevő röviden bevezetheti a híveket a napi szentmisébe.

125. Következik a bűnbánati cselekmény, ezután éneklük vagy mondják az **Uram, irgalmazz-t (Kyrie)** a rubrikák szerint (vö. 52. sz.).

126. Meghatározott ünnepléseken éneklük vagy mondják **Dicsőség a magasságban (Gloria)** (vö. 53. sz.).

127. Ezután a pap könyörgésre szólítja fel a népet, összetett kézzel mondva: **Könyörögjünk.** Erre mindenki a pappal együtt rövid ideig csendben imádkozik. Majd a pap kitárt karral végzi a Könyörgést (collecta), amelynek végén a nép **Ámen**-nel válaszol.

Az ige liturgiája

128. A Könyörgés után mindnyájan leülnek. A pap röviden bevezetheti a híveket az igeliturgiába, a lektor pedig az ambóhoz megy és a már a mise kezdete előtt odakészített Olvasmányos könyvből felolvassa az első Olvasmányt, amelyet mindnyájan meghallgatnak. Az Olvasmány végén a lektor ezt mondja: **Ez az Isten igéje.** Erre mindnyájan felelik: **Istennek legyen hála.**

Ezután, ha megfelelőnek látszik, rövid csend tartható, hogy a jelenlevők elgondolkodjanak a hallottakról.

129. Ezután a zsoltárénekes, vagy maga a lektor elmondja vagy éneklük a zsoltárverseket, a nép pedig szokás szerint megismétli a zsoltárválaszt (vö. 36. sz.).

130. Ha az Evangélium előtt van második olvasmány (Szentlecke), a lektor az ambóról olvassa, mint az elsőt. Mindenki ülve hallgatja, a végén válaszol az előírt felelettel (vö. 128. sz.). Ezután, ha megfelelőnek látszik, rövid csend tartható.

131. Ezután mindenki feláll, és éneklük az **Allelujá**-t vagy pedig a liturgikus időnek megfelelő más éneket énekelnek (vö. 62-64. sz.).

132. Amíg az **Allelujá**-t éneklük, illetve egy más éneket, ha lesz tömjénezés, a pap tömjént tesz a parázsra és megáldja. Azután összetett kézzel, az oltár előtt mélyen meghajolva halkán imádkozza: **Tisztítsd meg szívemet.**

133. Majd kezébe veszi az Evangéliumos könyvet, ha az az oltáron van, és követve a világi szolgálattevőket, akik a tömjénezőt és gyertyákat vihetik, az ambóhoz megy kezében az Evangéliumos könyvet kissé fel-

emelve A jelenlevők az ambó felé fordulnak, és így fejezik ki Krisztus evangéliuma iránti sajátos tiszteletüket.

134. Az ambón a pap kinyitja a könyvet és összetett kézzel mondja: **Az Úr legyen veletek.** A nép pedig feleli: **És a te lelkeddel.** A pap folytatja: **Evangélium Szent ... könyvéből,** miközben hüvelykujjával keresztet rajzol a könyvre, homlokára, ajkára és mellére, és ugyanezt teszik mindnyájan. A nép így felel: **Dicsőség neked, Istenünk.** A pap megtömjénezheti a könyvet (vö. 276-277. sz.). Ezután olvassa vagy éneklje az Evangéliumot. A végén hozzáfűzi: **Ezek az evangélium igéi.** Ezután mindnyájan így válaszolnak: **Áldunk téged, Krisztus.** A pap pedig megcsókolja a könyvet, és halkán mondja: **Az evangélium tanítása legyen bűneink bocsánatára.**

135. Ha nincs lektor, a pap olvassa fel az olvasmányokat és a zsoltárt az ambón állva. Ott tesz tömjént a parázsra és megáldja, ha van tömjénezés, és ott mondja el mélyen meghajolva: **Tisztítsd meg szívemet.**

136. A pap a papi széknél vagy az ambón állva, vagy ha megfelőnek látszik, más alkalmas helyen mondja a homíliát. Ennek végeztével csend tartható.

137. A Hitvallást a pap a néppel együtt éneklje vagy mondja (vö. 68 sz.), miközben mindnyájan állnak. E szavakra: **Megtestesült** mindnyájan mélyen meghajolnak. Urunk születésének hírüladása (Gyümölcsoltó Boldogasszony) és Urunk születése (Karácsony) ünnepén térdet hajtának.

138. A Hitvallás után, a pap a papi széknél állva, kezét összetéve, néhány szóval felszólítja a híveket az Egyetemes könyörgések végzésére. Ezután a diakónus vagy a kántor, vagy a lektor, vagy más valaki az ambóról vagy más megfelelő helyről felolvassa az imaszándékokat a nép felé fordulva. Végül a pap – kitárt karral – könyörgéssel zárja be az imádságot.

Az Eucharisztia liturgiája

139. Az Egyetemes könyörgések befejeztével mindenki leül, és kezdődik a felajánlási ének (vö. 74. sz.).

Az akolitus vagy más világi szolgálattevő a korporálét, a purifikatóriumot, a kelyhet, a pallát és a Misekönyvet az oltárra helyezi.

140. Kívánatos, hogy részvételük kifejezése végett maguk a hívek hozzák a kenyeret és a bort az Eucharisztikus ünnepléshez, vagy más adományokat is, az Egyház szükségleteire és a szegényeknek.

A hívek adományait a pap vegye át az akolitus vagy más szolgálattevő közreműködésével. A kenyeret és az Eukarisztiához szükséges bort átveszi a miséző, és az oltárra helyezi, az egyéb adományokat pedig más alkalmas helyre teszik le (vö. 73. sz.).

141. A pap az oltárnál állva átveszi a paténát az ostyával, mindkét kezével kissé felemeli és az oltár fölött tartja, miközben az előírt imát csendesen mondja: **Áldott vagy, Urunk.** Majd a paténát, rajta az os-tyával, a korporáléra teszi.

142. Ezután a pap az oltárnál oldalt állva bort és kevés vizet önt a kehelybe, közben halkán mondja: **A bor és a víz titka által,** miközben a szolgálattevő nyújtja az ampolnákat. Az oltár közepére visszatérve mindkét kezével megfogja a kelyhet, kissé fölemelve tartja, és halkán mondja: **Áldott vagy, Urunk.** Utána a kelyhet a korporáléra helyezi és esetleg lefödi pallával.

Ha nincs ének vagy orgonajáték a felajánlás alatt, a pap hangosan mondhatja a kenyér és a bor felajánlásakor az áldó szöveget: **Áldott vagy, Urunk.** A nép válasza: **Áldott legyen az Isten mindörökké.**

143. Miután a pap a kelyhet letette az oltárra, mélyen meghajolva, csendesen imádkozza: **Alázatos lélekkel.**

144. Ezután, ha van tömjénezés, a pap tömjént tesz a füstölőbe, semmit sem mondva megáldja, és megtömjénezi az áldozati adományokat, a keresztet és az oltárt, az egyik szolgálattevő pedig az oltárnál oldalt állva megtömjénezi a papot majd a népet.

145. Az **Alázatos lélekkel** kezdetű ima, illetve a tömjénezés után a pap az oltárnál oldalt állva kezét mos. Halkan mondja: **Mosd le, Uram, bűneimet,** miközben a ministráns vizet önt a kezére.

146. A pap visszatérve az oltár közepére, a nép felé fordulva kiterjeszti majd összeszi kezét, és imádságra szólítja fel az egybegyűlteket:

Imádkozzatok, testvéreim. A nép feláll és feleli: **Fogadja el az Úr.** A pap pedig kitárt karral elvégzi a Felajánló könyörgést. A nép **Amen**-nel felel.

147. Ekkor a pap elkezd az Eucharisztikus imát. A rubrikák szerint (vö. 365. sz.) kiválaszt egyet a Római Misekönyvben található vagy a Szentszék által jóváhagyottak közül. Az Eucharisztikus ima természeténél fogva megkívánja, hogy egyedül a felszentelt pap imádkozza. A nép pedig hittel és csendben csatlakozik a paphoz, továbbá az Eucharisztikus ima meghatározott helyein: a Prefáció dialogusában levő válaszokkal, a **Szent vagy** éneklésével az átváltotás utáni akklamációval és a záródoxologia utáni **Ámen** akklamációval; továbbá a Püspöki Konferencia által jóváhagyott és az Apostoli Szentszék által meg-erősített más akklamációkkal kapcsolódik be az Eucharisztikus imába.

Nagyon ajánlatos, hogy a pap az Eucharisztikus ima dallammal ellátott részeit énekelje.

148. Amikor a pap elkezd az Eucharisztikus imát, karját kitarja, és énekl vagy mondja: **Az Úr legyen veletek.** A nép felel: **És a te lelkeddel.** A pap magasabbra emelve kezét folytatja: **Emeljük föl szívünket.** A nép válaszol: **Fölemeltük az Úrhoz.** A pap, kezét továbbra is kitarva, hozzáfűzi: **Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.** A nép válaszol: **Méltó és igazságos.** Ezután a pap kitárt karral énekl vagy fennhangon mondja a Prefációt. Ennek végeztével kezét összeteszi, a jelenlevőkkel együtt énekl vagy fennhangon imádkozza: **Szent vagy (Sanctus)** (vö. 79 b. sz.).

149. A pap ezután folytatja az Eucharisztikus imát, az egyes Eucharisztikus imáknál közölt rubrikák szerint.

Ha a celebráns püspök, az Eucharisztikus imában a pápa nevének említése után ezt mondja: **és velem, méltatlan szolgálóddal.**

Ha a püspök a saját egyházmegyéjén kívül miséz, az **N. pápánkkal** szavak után hozzáteszi: **N. testvéremmel, ennek az N. egyházmegyének püspökével, és velem, méltatlan szolgálóddal, vagy N. pápánkról, ennek az N. egyházmegyének püspökéről, rólam, méltatlan szolgálódról.**

Az egyházmegye püspökét vagy azt, aki vele jogilag egyenrangú, így kell megemlíteni: **együtt szolgálóddal, N. pápánkkal és N. püspökünkkel (helynökünkkel, prépostunkkal, apostoli prefektu-sunkkal, apátunkkal).**

A koadjutort és segédpüspököket szabad megemlíteni az Eucharisztikus imában, a többi jelenlevő püspököt azonban nem említjük. Ha több személyről van szó, így mondjuk: **N. püspökünkkel és segédpüspökeivel.**

Az egyes Eucharisztikus imákban a nyelvhelyesség követelményei szerint kell módosítani a fenti formulákat.

150. Kevéssel az átváltozás előtt a ministráns csengetéssel figyelmeztetheti a híveket. A helyi szokások szerint hasonlóképpen csengethet mindkét szín felmutatásakor.

Ha van tömjénezés, amikor az átváltoztatás után a szentotyát és a kelyhet a pap a népnek felmutatja, a szolgálattelvő megtömjénezi azokat.

151. Az átváltoztatás után a pap szavaira: **Íme, hitünk szent titka**, a nép a megadott formulák egyikével válaszol.

Az Eucharisztikus ima végén a pap kezébe veszi a paténát a Szentostyával és a kehelyet, mindkettőt felemeli, és egyedül mondja az doxológiát: **Óáltala**. A nép **Amen**-t felel rá. Ezután a pap a paténát és a kelyhet a korporáléra helyezi.

152. Az Eucharisztikus imát befejezve a pap összetett kézzel felhív a Miatyánk imádkozására. Ezután a Miatyánkot kitárt karral a néppel együtt éneklí vagy mondja.

153. Az Úr imájának befejeztével a pap kitárt karral egyedül mondja az Embolizmust: **Szabadíts meg**, mely után felhangzik a nép felelete: **Mert tiéd az ország**.

154. Ezután a pap kitárt karral fennhangon mondja: **Urunk, Jézus Krisztus**. Ennek végén kezét kiterjeszti, majd összeteszi és a nép felé fordulva békét hirdet: **Az Úr békéje legyen veletek mindenkor**. A nép válaszol: **És a te lelkeddel**. Ezután a pap felhívhat a békeköszöntésre: **Köszöntsétek egymást a béke jelével**. Helyi szokás szerint a béke és szeretet jelét adják egymásnak a jelenlevők.

A pap a szolgálattelvőket a béke jelével köszöntheti, de maradjon a papi térségben, hogy az ünneplést ne zavarja. Ugyanígy járjon el, ha – ésszerű okból – néhány hívőnek a béke jelét akarja adni.

A Püspöki Konferencia rendelkezése szerint mindenki átadhatja a másíknak a béke, a közösség és a szeretet jelét. Amikor a béke jelét adják, mondhatják: **Az Úr békéje legyen veled mindenkor**. Erre a válasz: **Amen**.

155. Ezek után a pap kezébe veszi a Szentostyát, s a paténa fölött megtöri. Egy darabkát a kehelybe ejt, és halkán imádkozza: **A mi Urunk, Jé-**

zus **Krisztus testének és vérének**. Ezalatt a kórus és a nép éneklí vagy mondja: **Isten Báraña** (vö. 83.sz.).

156. A pap halkan és összetett kézzel mondja az áldozási imát: **Uram, Jézus Krisztus, az élő Isten Fia**, vagy: **Uram, Jézus Krisztus, szent tested és véred vétele**.

157. Az ima befejeztével a pap térdet hajt, kezébe veszi az abban a szent-misében konsekrált Szentostyát, azt kissé fölemelve tartja a paténa vagy kehely felett, és a nép felé fordulva mondja: **Íme, az Isten Báraña**, és a néppel együtt egyszer mondja: **Uram, nem vagyok méltó**.

158. Ezután az oltár felé fordulva a pap halkan mondja: **Krisztus teste örizzen meg engem**, és tisztelettel magához veszi Krisztus testét. Majd fogja a kelyhet és halkan mondja: **Krisztus vére örizzen meg engem**, ... és tisztelettel magához veszi Krisztus vérét.

159. A pap áldozása alatt elkezdődik az Áldozási ének (vö. 86. sz.).

160. A pap ezután fogja a paténát, illetve az áldoztató edényt, és az áldozókhoz megy, akik rendszerint körmenetileg vonulnak a szentáldozáshoz.

Nem szabad azonban maguknak a híveknek sem a Szentostyát kivenni, sem a kelyhet kézbe venni, még kevésbé egymásnak kézről kézre továbbadni. „A hívek térdelve vagy állva áldoznak, ahogyan a Püspöki Konferencia megállapította. Ha állva áldoznak, ajánlatos, hogy a szentség vétele előtt az ezzel kapcsolatos előírások szerint a szükséges tiszteletadást végezzék el.

161. Ha csak a kenyér színe alatt történik az áldoztatás, a pap a Szentostyát minden áldozó előtt kissé felemeli, és mondja: **Krisztus teste**. Az áldozó feleli: **Ámen**, és az Oltáriszentséget magához veszi saját választása szerint szájba, vagy ahol megengedett kézbe. Amint az áldozó a Szentostyát megkapja, teljes egészében magához veszi azt.

Ha két szín alatt történik az áldozás, tartsuk meg az utasításokat (vö. 284-287. sz.).

162. A szentáldozás kiosztásában a papot segíthetik az éppen jelen levő áldozópapok. Ha ilyenek nincsenek jelen és igen nagy az áldozók száma, akkor a pap segítségül vehet rendkívüli szolgálattevőket, azaz szabályosan felavatott akolitust, vagy más hívőket is, akik erre szabályos

felhatalmazást nyertek.⁹⁷ Szükség esetén a pap egy-egy alkalomra az áldoztatással megbízhat alkalmas híveket is.⁹⁸

Ezek a szolgálattevők ne menjenek az oltárhoz addig, amíg az miséző pap meg nem áldozott, és mindig az ő kezéből vegyék az áldoztató edényt, amelyből az Eucharisziát a hívőknek kiosztják.

163. Az áldoztatás befejezése után a pap az esetleg megmaradt Szent Vért az oltárnál azonnal mind magához veszi, a megmaradt Szentostyákat az oltárnál magához veszi, vagy pedig az Eucharisztia őrzési helyére viszi.

A pap visszatér az oltárhoz. Összegyűjti az esetleges morzsákat. Azután az oltárnál vagy az asz-talkánál állva a misézőkehely fölött purifikálja a paténát, illetve az áldoztatóedényt, majd a kelyhet magát, halkán mondva: **Add, Urunk, hogy tiszta szívvel fogadjuk.** A kelyhet kendővel kitörli. Ha a purifikálás az oltárnál történt, a szent edényeket a ministráns viszi el az asztalkára. Szabad azonban a purifikálást a nép elbocsátása utánra hagyni. Ilyenkor az edények, főleg ha több edényről van szó, megfelelően letakarva és korporáléra téve, vagy az oltáron maradnak, vagy az asztalkára kerülnek a purifikálásig, amelyet rögtön a szentmise befejeztével a nép elbocsátása után végeznek el.

164. Ezután a pap visszamehet a székhöz. Megfelelő ideig szent csend tartatható, vagy pedig zsoldár vagy hálaadó ének vagy himnusz énekelhető (vö. 88. sz.).

165. Majd a pap a széknél vagy az oltárnál állva a nép felé fordul, és összetett kézzel mondja: **Könyörögjünk.** Ezután kitárt kézzel elimádkozza az Áldozás utáni könyörgést, amelyet rövid csend előzhet meg, ha áldozás után nem tartottak szent csendet. Imádság után a nép felel: **Ámen.**

⁹⁷ Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Inaestimabile donum* instr., 1980. április 3., 10: A.A.S. 72 (1980) 336. Instructio interdicasterialis de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem, *Ecclesiae de mysterio*, diei 15, augusti 1997. art. 8: A.A.S. 89 (1997), p. 871.

⁹⁸ Vö. *Alább*, Függelék: Alkalmi áldoztató megáldásának szertartása. Vö. MISSALE ROMANUM, Editio typica tertia, 1253. o.

Befejező szertartás

166. Az Áldozás utáni könyörgés befejeztével közölgék az egybegyültekkel az esetleges rövid hirdetéseket.

167. Ezután a pap kiterjeszti kezét és üdvözlí a népet: **Az Úr legyen veletek.** A nép válaszol: **És a te lelkeddel.** A pap ismét összeteszi a kezét, balját a mellére téve és jobbát felemelve folytatja: **Áldjon meg benneteket a mindenható Isten:** – keresztet vet a nép felé – **az Atya, a Fiú és a Szentlélek.** A válasz: **Ámen.** Bizonyos napokon és alkalmakkor ez az áldás egy a nép fölött elmondott könyörgéssel vagy más ünnepélyesebb formulával gazdagabbá és kifejezőbbé tehető.

A püspök a népet a megfelelő formulával, a nép fölé háromszor keresztet rajzolva áldja meg.⁹⁹

168. Áldás után a pap összetett kézzel így szól: **A szentmise véget ért. Menjetek békével!** Mindenki feleli: **Istennek legyen hála.**

169. Ekkor a pap tisztelettel megcsókolja az oltárt. A szolgálattevőkkel együtt mélyen meghajol és eltávozik.

170. Ha a szentmisét valamilyen liturgikus cselekmény követi, akkor a befejező szertartás: az üdvözlés, áldás és elbocsátás elmarad.

B) SZENTMISE DIAKÓNUSSAL

171. Ha az Eucharisztikus ünneplésen diakónus van jelen, szent ruhába öltözve végezze a szolgálatát. Ő ugyanis

- a) az áldozópapnak segédkezik és mellette foglal helyet;
- b) az oltárnál a kehely és a könyv körül tevékenykedik;
- c) felolvassa az Evangéliumot, és a miséző pap megbízásából homíliát tarthat (vö. 66. sz.);
- d) a hívő népet megfelelő intelmekkel irányítja és az Egyetemes könyörgések fohászait felolvassa;
- e) a miséző papot segíti az áldoztatásban, és a szent edényeket megtisztítja és összerakja.
- f) ha nincs más szolgálattevő, a helyzetnek megfelelően, mások szerepét is betölti.

⁹⁹ Vö. *Caeremoniale Episcoporum*, 1118—1121. sz.

Bevezető szertartás

172. A diakónus az Evangéliumos könyvet kissé felemelve, az oltárhoz vonuló pap előtt viszi, egyébként pedig mellette halad.

173. Amikor az oltárhoz megérkezik, ha az Evangéliumos könyvet viszi, tiszteletadás nélkül az oltárhoz lép. Ezután az Evangéliumos könyvet dicséretes módon az oltárra helyezi, és a pappal egyszerre csókolja meg az oltárt.

Ha pedig nem viszi az Evangéliumos könyvet, a pappal együtt szokásos módon mély meghajlást végez, és vele együtt megcsókolja az oltárt.

Végül, ha tömjénezés is van, segédkezik a papnak a tömjénbetételkor, a kereszt és az oltár incenzálása alatt.

174. Az oltár megtömjénezése után a misézővel együtt a székhez megy a pap mellé, és annak, ha szükséges, segítségére van.

Az ige liturgiája

175. Amikor az **Allelujá**-t vagy az előírt éneket éneklik, ha van tömjénbetétel, segít a papnak. Ezután mélyen meghajol a pap előtt és áldást kér halk hangon: **Adj áldást, atyám!** A pap áldó szavára: **Az Úr legyen szivedben** a diakónus keresztet vet magára és **Ámen**-nel válaszol. Ezután az Evangéliumos könyvért megy, ha az dicséretes módon az oltáron van, az oltár előtt tiszteletadást végez, majd a könyvet kezébe veszi, és azt kissé felemelve az ambóhoz vonul, előtte haladnak a turifer füstölgő tömjénezővel és a ministránsok égő gyertyával. Az ambóról összetett kézzel üdvözli a népet: **Az Úr legyen veletek.** Majd az **Evangélium Szent N. könyvéből** szavakra hüvelykujjával megjelöli a könyvet, utána saját magát a homlokán, az ajkán és a mellén, megtömjénezi a könyvet, és olvassa vagy éneklje az Evangéliumot. A végén ezt mondja: **Ezek az evangélium igéi,** és mindnyájan válaszolnak: **Áldunk téged, Krisztus.** Ezután a könyvet tisztelettel megcsókolja és csendben mondja: **Az evangélium tanítása,** majd visszatér a pap mellé.

Amikor a diakónus püspöknek segédkezik, a könyvet megcsókolásra odaviszi hozzá, vagy saját maga csókolja meg, és csendben mondja: **Az evangélium tanítása** Ünnepelesebb alkalmakkor a püspök, ha megfelelőnek látszik, az Evangéliumos könyvvel megáldja a népet.

Végül az Evangéliumos könyvet az asztalkára vagy más alkalmas és méltó helyre viheti.

176. Ha nincs jelen más alkalmas lektor, a diakónus olvassa az Olvasmányt és a Szentleckét is.

177. A Hívek könyörgésének imaszándékait a pap bevezető szavai után a diakónus terjeszti elő szokás szerint az ambórol.

Az Eucharisztia liturgiája

178. Az Egyetemes könyörgések végeztével pap a széknél marad, amíg a diakónus az akolitus közreműködésével előkészíti az oltárt. A szent edényeket a diakónus rendezi. Segít a papnak a nép adományainak átvételében, majd az ostyát tartalmazó edényt átnyújtja a papnak. Az oltárnál – esetleg az asztalkánál – bort és vizet önt a kehelybe, miközben halkán mondja: **A bor és a víz titka által**, és a kehelyt átnyújtja a papnak. A kehelynek ezt az előkészítését az asztalkánál is végezheti. Ha tömjéneznék, segít a papnak az áldozati adományok, a kereszt és az oltár incenzálásánál, majd ő vagy az akolitus megtömjénezi a papot és a népet.

179. Az Eucharisztikus ima alatt a diakónus a pap közelében áll, de kissé mögötte; ha szükséges, segít a kehelynél vagy a Miskönyvnel.

A Lélekhívástól (epiklézistól) egészen a kehely felmutatásáig a diakónus szokás szerint térdel. Ha több diakónus van, egyikük az átváltoztatás előtt tömjént tehet a tömjénezőbe, és a Szentostyát valamint a kehelyt megtömjénezi, amikor a pap azokat felmutatja.

180. Az Eucharisztikus ima záródicsőítésénél a pap mellett áll. Miközben a pap a paténát felemeli a Szentostyával, a diakónus felemelve tartja a kehelyt egészen addig, amíg a nép *Amen* felelete el nem hangzik.

181. Miután a pap elimádkozta a békekönyörgést, és a pap köszöntésére: **Az Úr békéje legyen veletek mindenkor**, a nép válaszol: **És a te lelkeddel**, a békeköszöntést, ha alkalmas, a diakónus összetett kézzel és a nép felé fordulva mondja: **Köszöntések egymást a béke jelével**. A béke jelét átveszi a paptól és tovább-adja a közelében álló szolgáltevőknek.

182. A pap áldozása után a diakónust maga a pap áldoztatja meg két szín alatt, azután a diakónus segít a papnak az áldoztatásban. Ha a hívek is két szín alatt áldoznak, a diakónus nyújtja a kehelyt az áldozók-

nak, az áldoztatás végeztével a megmaradt Szent Vért az oltárnál késelem nélkül, tisztelettel magához veszi. Ebben segíthet neki a többi diakónus és az áldozópap.

183. Áldoztatás után a diakónus a pappal együtt visszatér az oltárhoz. Össze gyűjti az esetleges morzsákat, azután a kelyhet és a többi szent edényt elviszi az asztalkára, purifikálja, és a szokásos módon összerakja. Közben a miséző visszatér a papi székhez. Szabad a purifikálásra váró szent edényeket az asztalkán hagyni, korporáléra téve és megfelelően letakarva, a purifikálást azonban rögtön a szentmise befejezése és a nép elbocsátása után kell végezni.

Befejező szertartás

184. Az Áldozás utáni könyörgés befejeztével a diakónus közli a néppel a hirdetéseket, hacsak nem maga a pap akarja ezt megtenni.

185. Ha zárókönyörgés van a népért vagy ünnepélyes áldás, a diakónus felszólítja a híveket: **Fogadjátok alázatos lélekkel az Úr áldását.** A pap áldása után a diakónus összetett kézzel, a nép felé fordulva bocsátja el a népet: **A szentmise véget ért.**

186. Ezután a pappal együtt tisztelettel megcsókolja az oltárt, és mély meghajlás után a bevonulás rendjéhez hasonlóan távozik.

C) AZ AKOLITUS FELADATAI

187. Az akolitus sokféle teendőt láthat el. Ezek közül időben több is egybeeshet. Ezért célszerű, hogy a feladatokon többen is megfelelőképpen osztozzanak. Ha pedig csak egy akolitus van jelen, a fontosabb teendőket ő lássa el, a többit más szolgálattévőkkel osszák meg.

Bevezető szertartás

188. Amikor az oltárhoz vonulnak, ő viheti a keresztet, égő gyertyával vonuló két ministráns között. Az oltárhoz érkezve a keresztet az oltárnál helyezi el, hogy az legyen az oltár keresztje, vagy más alkalmas helyre teszi. Ezután elfoglalja helyét a presbitériumban.

189. Az akolitus feladata az egész ünneplés alatt az, hogy szükség szerint a pap vagy a diakónus segítségére legyen, például a Misekönyvet tartva. Az a megfelelő tehát, hogy lehetőleg ott legyen a helye a papi szék vagy az oltár közelében, ahonnét könnyen elláthatja a teendőjét.

Az Eucharisztia liturgiája

190. Ha nincs diakónus, az Egyetemes könyörgések után az akolitus elhelyezi az oltáron a korporálét, a purifikatóriumot, a kelyhet, a pallát és a Misekönyvet. Ezalatt a pap még a papi széknél tartózkodik. Ha kell, segít a papnak a nép adományainak átvételében. Esetleg ő viszi az oltárhoz az ostyát és a bort, és átnyújtja a papnak. Ha tömjéneznék, ő tartja a pap elé a füstölőt, és mellette van, amikor ez az adományokat, a keresztet és az oltárt tömjénezi. Ezután megtömjénezi a papot és a népet.

191. A szabályosan felavatott akolitus, mint rendkívüli szolgálattevő, szükség esetén segítheti a papot a nép áldoztatásában.¹⁰⁰ Ha két szín alatt áldoztatnak, diakónus hiányában ő nyújtja a kelyhet az áldozónak, illetve ő tartja a kelyhet, ha bemártással történik az áldoztatás.

192. Továbbá a szabályosan felavatott akolitus áldozás után segít a papnak vagy a diakónusnak a szent edények purifikálásában és elrendezésében. Ha nincsen diakónus, az akolitus viszi el a szent edényeket az asztalkához, és ott a szokásos módon purifikálja, megtörli majd összerakja azokat.

193. A szentmise befejeztével az akolitus és a többi szolgálattevő a diakónussal és a pappal együtt visszatér a sekrestyébe a bevonulás rendjéhez hasonlóan.

¹⁰⁰ Vö. VI. PÁL, *Ministeria quaedam* apostoli levél, 1972. augusztus 15.: A.A.S. 64 (1972) 532.

D) A LEKTOR FELADATAI

Bevezető szertartás

194. Amikor az oltárhoz vonulnak és nincs diakónus, a lektor, megfelelő ruhában, kissé felemelve viheti az Evangéliumos könyvet; ez esetben közvetlenül a pap előtt halad. Egyébként pedig a többi szolgálattevő között.

195. Amikor az oltárhoz érkeznek, a többiekkel együtt ő is mélyen meghajol. Ha ő viszi az Evangéliumos könyvet, az oltárhoz lép, és ráhelyezi az Evangéliumos könyvet. Ezután a többi szolgálattevővel a presbitériumban foglal helyet.

Az ige liturgiája

196. Az Evangélium előtti olvasmányokat az ambóról olvassa. Ha nincs zsolnárekes, ő imádkozhatja a Válaszos zsolnárt az első Olvasmány után.

197. Ha nincs diakónus, a pap bevezető szavai után mondhatja az ambóról az Egyetemes könyörgések imaszándékait.

198. Ha bevonulásra, illetve áldozásra nem énekelnek, és nem is a hívek mondják a Misekönyvben megadott antifónákat, akkor a megfelelő időpontban a lektor olvassa azokat (vö. 48. és 87. sz.).

II. A KONCELEBRÁLT MISE

199. Az együttmisézést, amely megfelelő módon fejezi ki a papságnak, az áldozatnak és Isten egész népének egységét, maga a liturgia írja elő püspök- és papszenteléskor, apátmegáldáskor, valamint a krizmamisén.

Ajánlott az együttmisézés, hacsak a hívek lelkipásztori ellátása mást nem igényel vagy javasol:

- a) Nagycsütörtökön az esti szentmisén;
- b) zsinatok, püspöki összejövetelek és szinodusok miséin;
- c) konventmiséken és az egyes templomok, kápolnák főmiséin;

d) azokon a miséken, amelyeket világi- vagy szerzetespapok bármilyen összejövetelük alkalmából tartanak.¹⁰¹

Minden egyes papnak azonban joga van az Eucharisziát egyénileg ünnepelni, de nem akkor, amikor ugyanabban a templomban vagy kápolnában koncelebrálás van. Tilos azonban a Nagycsütörtök esti misét és a Húsvéti vigíliamisét magánúton végezni.

200. Az idegenből jövő papokat szívesen vegyék be az együttmisezésbe, csak legyen igazolva papi mivoltuk.

201. Ahol nagy számban vannak együtt papok, ugyanazon a napon többször is lehet együttmisezés, ha azt a szükség vagy a lelkipásztori szempont indokolja, de egymás utáni időpontokban vagy más-más szent helyen.¹⁰²

202. A püspökre tartozik, hogy az egyházjogi előírások szerint megállapítsa az együttmisezés rendjét egyházmegyéjének minden templomában és kápolnájában.

203. Különös tiszteletben kell tartan a koncelebrációt, amikor valamely egyházmegye papjai saját megyéspüspökükkel miséznek együtt, a stációs miséken főleg az egyházi év nagyobb ünnepei alkalmával, az egyházmegye új püspökének vagy az ő koadjutorának, illetve segédpüspökének szentelési miséjén, Nagycsütörtökön a krizmaszentelési és esti misében, a helyi egyház szent alapítójának vagy az egyház-megye védőszentjének ünnepén, a püspök kinevezésének évfordulóján, végül egyházmegyei zsinat vagy lelkipásztori látogatás idején. Ugyanezen okból ajánlott az együttmisezés, valahányszor a papok találkoznak püspökükkel, akár lelkigyakorlaton, akár valamilyen gyűlésen. Ilyenkor fokozott mértékben lesz láthatóvá a papi rend és az Egyház egysége, amelyet a koncelebrálás egyébként is jobban kiemel.¹⁰³

¹⁰¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 57. Az Egyházi Törvénykönyv, 902. kánon.

¹⁰² Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr. 1967. május 25., 47: A.A.S. 59 (1967) 566.

¹⁰³ Vö. *uo*: A.A.S. 59 (1967) 565.

204. Különleges okból, akár a szertartás, akár az ünnep jelentősége miatt megvan az engedély a többszöri misézésre, illetve együttmisézésre ugyanazon a napon a következő alkalmakkor:

a) aki Nagycsütörtökön a krizmaszentelési misét végezte vagy azon koncelebrált, az az esti szentmisét is végezheti, illetve azon koncelebrálhat;

b) aki Húsvét éjjelén misézett vagy koncelebrált, az Húsvét napján is misézhet, illetve koncelebrálhat;

c) Karácsonykor minden pap három misét mondhat, vagy három misén koncelebrálhat, föltéve, ha az egyes miséket a maguk idejében mondja;

d) Halottak napján minden pap három misét mondhat vagy három misén koncelebrálhat, a koncelebrált misék azonban különböző időpontokban legyenek, és vegyék figyelembe a második és harmadik mise szándékaira vonatkozó előírásokat.¹⁰⁴

e) aki zsinaton, lelkipásztori látogatáson vagy papi összefüggésben saját püspökével vagy annak delegátusával koncelebrál, az misézhet a hívek számára is. Ugyanez érvényes a vonatkozó előírások megtartásával szerzetesi közösségekre is.

205. A koncelebrált mise menete igazodik a szentmise általános szabályaihoz (112-198. sz.), az alábbi változtatásokat kivéve.

206. Ha a szentmise elkezdődött, már senki sem kapcsolódhat be a koncelebrálásba.

207. A presbitériumban előkészítendő:

a) székek és füzetek a koncelebráló papoknak;

b) az asztalkán megfelelő méretű kehely vagy több kehely.

208. Ha nincs diakónus, feladatait koncelebrálók lássák el.

Ha nincsenek más szolgálattevők, a rájuk tartozó szerepeket alkalmas hívekre lehet bízni; egyébként maguk a koncelebrálók végezzék el.

209. Az együttmisézők a sekrestyében vagy más alkalmas helyen felöltik az egyéni misézésnél is használt szent ruhákat. Jogos okból azon-

¹⁰⁴ XV. BENEDEK PÁPA, *Incruentum altaris sacrificium* kezdetű apostoli konstitúciója, 1915. augusztus 10; A.A.S. 7 (1915) 401-404.

ban, például ha a koncelebrálók nagy száma miatt nincs elég miseruha, el lehet hagyni a kazulát: csak stólát kell fölvenni az alba fölé. A főcelebráns azonban mindig vegyen kazulát, vagyis miseruhát is.

Bevezető szertartás

210. Amikor fölkészültek, lehetőleg a templomhajón át vonuljanak az oltárhoz. A koncelebráló papok a főcelebráns előtt haladnak.

211. Az oltárhoz érkezve a koncelebránsok és a főcelebráns mély meghajlás után megcsókolják az oltárt, majd kijelölt ülőhelyükhöz mennek. A főcelebráns, ha megfelelőnek tartja, megtömjénezi a keresztet és az oltárt, majd a papi székhez megy.

Az ige liturgiája

212. Az ige liturgiája alatt a koncelebrálók a helyükön ülnek, illetve állnak ugyanúgy, mint a főcelebráns.

Az **Alleluja** elkezdésekor mindenki feláll, kivéve a püspököt, aki semmit sem mondva tömjént tesz a füstölőbe és megáldja a diakónust, vagy ha az nincs, azt a koncelebráló papot, aki az evangéliumot fogja olvasni. Az olyan koncelebrált szentmisén, amelyet a pap vezet, az a koncelebráló, aki, ha nincs diakónus, olvasni fogja az evangéliumot, nem kér és nem kap áldást.

213. A homíliát rendszerint a főcelebráns mondja, vagy pedig valamelyik a koncelebrálók közül.

Az Eucharisztia liturgiája

214. Az áldozati adományok előkészítését a főcelebráns végzi (vö. 139-146. sz.), a többiek a helyükön maradnak.

215. Miután a főcelebráns a Felajánló könyörgést elimádkozta, az együttmisézők az oltárhoz mennek. Úgy veszik körül az oltárt, hogy a szertartásokat és a diakónus szolgálatát ne akadályozzák, és a hívek is jól láthassák az oltáron végbemenő szent cselekményt.

A diakónus végezze az oltárnál a kehellyel és a Misekönyvvel kapcsolatos szolgálatát akkor is, ha jelen vannak koncelebráló papok. Amennyire azonban lehetséges, álljon kissé hátrább, a koncelebráló papok mögött, akik a főcelebráns körül foglalják el a helyüket.

Az Eucharisztikus ima végzési módja

216. A Prefációt egyedül a koncelebrálást vezető pap énekelje vagy mondja. A koncelebráló papok mindnyájan éneklnek vagy mondják a hívekkel és a szókólával együtt: **Szent vagy (Sanctus)**.

217. **Szent vagy** után a koncelebráló papok az Eucharisztikus imát az alább közölt módon végzik. A gesztusokat csak a főmisézó végzi, ha csak nincs más utasítás.

218. Azokat a szövegeket, amelyek minden koncelebrálóra tartoznak, a koncelebrálók valamivel halkabban úgy mondják, hogy a főcelebráns hangja jól hallható legyen. A nép így könnyebben megérti a szavakat.

A koncelebrálók számára együtt mondandó imákat, amelyek a Misekönyvben kottával vannak ellátva dicséretes énekelni.

Az I. Eucharisztikus ima, vagyis az Római kánon

219. Az I. Eucharisztikus imában, vagyis a Római kánonban a **Könyörögve kérünk**-et csak a főcelebráns mondja, kitárt karral.

220. Az **élőkről** való megemlékezést és **A szentek közösségében** kezdetű imát helyes, ha egy-egy koncelebráló pap, kitárt karral, egyedül és hangosan mondja.

221. A **Kérünk, Istenünk** részt ismét a főcelebráns mondja, kitárt karral.

222. Az **Áldd meg, Istenünk**-től egészen a **Könyörögve kérünk**-ig bezárólag a gesztusokat (kézmozdulatokat) csak a főcelebráns végzi, a koncelebrálók pedig mindent együtt mondanak, mégpedig:

- a) az **Áldd meg, Istenünk** részt az adományok fölé kiterjesztett kézzel;
- b) **Ó ugyanis szenvedésének előestéjén** és **A vacsora után** részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott

Szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd mélyen meghajolnak;

d) a **Megemlékezünk ezért** és a **Nézd kegyes** imákat kitárt karral;

e) a **Könyörögve kérünk**-et meghajolva és összetett kézzel mondják egészen a **Fiad szentséges testében és vérében részesülünk** szavakig; ezután fölegyenesednek, és keresztet vetnek magukra a **minden mennyei áldással** szavaknál.

223. A **halottakról való** megemlékezést és a **Nekünk is ...** szakaszt ismét mondhatja egy-egy koncelebráló; egyedül, kitárt karral, hangosan.

224. E szavakra: **Nekünk is, bűnös szolgálóidnak** valamennyi koncelebráló mellett veri.

225. Az **Istenünk, te mindezeket** részt csak a főcelebráns mondja.

A II. Eucharisztikus ima

226. A II. Eucharisztikus imában a **Valóban, szent vagy** kezdetű részt egyedül a főcelebráns mondja, kitárt karral.

227. A **Kérünk, szenteld meg** szavaktól egészen a **Kérve kérünk** kezdetű részig bezárólag mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) a **Kérünk, szenteld meg** részt az adományok fölé kiterjesztett kézzel;

b) **Az Ő, mielőtt önként** és **A vacsora után** részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott

Szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd mélyen meghajolnak;

d) az **Ezért Fiad**, és a **Kérve kérünk** részeket kitárt karral mondják.

228. Az élőkről való megemlékezést: **Viseld szíveden, Urunk** és a halottakról való megemlékezést: **Emlékezzél meg** egy-egy koncelebráló kitárt karral, egyedül mondja.

A III. Eucharisztikus ima

229. A III. Eucharisztikus imában a **Valóban szent vagy** kezdetű részt egyedül a főcelebráns mondja, kitárt karral.

230. A **Könyörögve kérünk**-től a **Tekints, kérünk** részig bezárólag mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) a **Könyörögve kérünk** részt az adományok fölé kiterjesztett kézzel;

b) az **Ő ugyanis** és **A vacsora után** részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott

Szentostyára és a kehelyre föltekintenek, majd mélyen meghajolnak;

d) az **Annak emlékét** és a **Tekints, kérünk** szakaszokat kitárt karral mondják.

231. A közbenjárásokat: **Ő tegyen minket, Kérünk, Istenünk** és **Elhunyt testvéreinket** helyes, ha egy-egy koncelebrálóra bízzák, aki azokat egyedül, kitárt karral és emelt hangon mondja.

A IV. Eucharisztikus ima

232. A IV. Eucharisztikus imában a **Magasztalunk téged** kezdetű részt a főcelebráns mondja, kitárt karral.

233. A **Kérünk tehát**-tól egészen a **Tekints, Istenünk-ig** (**Réspice, Dómine**) bezárólag mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) a **Kérünk tehát** részt az adományok fölé kiterjesztett kézzel;

b) az **Amikor ugyanis eljött az óra**, továbbá az **Ugyanígy** részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott Szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd mélyen meghajolnak;

d) a **Mi is megünnepeljük** és a **Tekints, Istenünk** részeket kitárt karral mondják.

234. A közbenjárásokat: **Most pedig, Istenünk, Emlékezzél meg** helyes, ha egy koncelebráló mondja, éspedig egyedül, kitárt karral, emelt hangon.

235. A Szentszéktől jóváhagyott többi Eucharisztikus imát illetően, meg kell tartani az egyes imák számára előírt szabályokat.

236. Az Eucharisztikus ima záródicsőítését csak a főmiséző mondja, ha úgy tetszik, a koncelebrálókkal együtt, a hívek azonban nem.

A szentáldozás szertartása

237. A főcelebráns összetett kézzel mondja a Miatyánk előtti felhívást, majd kitarja karját; ugyanígy a koncelebrálók is, és a néppel együtt végzik az Úr imáját.

238. Csak a főcelebráns mondja kitárt karral a **Szabadíts meg**, kezdetű szavakat. Az együttmisézők és a nép a zárófeleletet mondják: **Mert tied az ország.**

239. A diakónus, vagy annak távollétében az egyik koncelebráló felhívására: **Köszöntések egymást a béke jelével** mindnyájan a béke jelét adják egymásnak; akik a főcelebráns mellett állnak, azok tőle veszik át, a diakónust megelőzve.

240. Amíg éneklük vagy mondják: **Isten Báránya**, a diakónusok vagy egyes koncelebrálók segíthetnek a főcelebránsnak a Szentostyák megtörésében mind a koncelebrálók, mind az áldozók számára.

241. Miután az egyesítés (immixtio) megtörtént, a főcelebráns egyedül mondja, összetett kézzel, csendben a könyörgést: **Uram, Jézus Krisztus, élő Isten Fia**, vagy: **Uram, Jézus Krisztus, szent Tested és Véred.**

242. Az áldozás előtti ima után a főcelebráns térdet hajt és kissé oldalt áll. A koncelebrálók egymás után az oltár közepéhez mennek, ott térdet hajtanak, Krisztus Testét az oltárról tisztelettel jobb kezükbe veszik, bal kezüket pedig a Szentostya alá tartva visszatérnek a helyükre. Maradhatnak azonban a helyükön, ott veszik ki a Szentostyát az áldoztató edényből, amelyet a főcelebráns vagy egy, illetve több koncelebráló körbead számukra. Azt is megtehetik, hogy egymásnak adják tovább az áldoztató edényt.

243. Ezután a főcelebráns kezébe veszi az ebben a szentmisében átváltoztatott Szentostyát, a paténa vagy kehely felett kissé fölemelve tartja,

és a nép felé fordulva mondja: **Íme, az Isten Báránya**, a koncelebrálókkal és a néppel együtt folytatja: **Uram, nem vagyok méltó.**

244. Ezután a főcelebráns az oltár felé fordulva csendben mondja: **Krisztus Teste őrizzen meg**, s Krisztus Testét tisztelettel magához veszi. Hasonlóképpen veszik magukhoz a Szentostyát a koncelebrálók is. Ezután a diakónus a főcelebráns kezéből fogadja az Úr Testét és Véréét.

245. A szent Vért magukhoz vehetik az együttmisézők: vagy isznak a kehelyből, vagy a Szentostya bemártásával, vagy szívócsövet, kanalat használnak.

246. Ha a szent Vért úgy veszik magukhoz, hogy a kehelyből isznak, ez többféleképpen lehetséges:

a) A főcelebráns az oltár közepénél állva kézbe veszi a kelyhet és csendben mondja: **Krisztus vére őrizzen meg**. Egy keveset iszik a szent Vérből, a kelyhet pedig átadja a diakónusnak vagy egy koncelebrálóknak, majd a hívek áldoztatására indul (vö. 160-162. sz.).

A koncelebrálók egyesével vagy – ha két kehelyben van a szent Vér – kettesével az oltárhoz vonulnak, térdet hajtanak, veszik az Úr Véréét, megtörlik a kehely szélét és ülőhelyükhöz mennek.

b) A főcelebráns a szokott módon iszik a szent Vérből az oltárnál közepén állva.

A koncelebrálók pedig helyükön maradván isznak a kehelyből, amelyet a diakónus vagy az egyik koncelebráló nyújt nekik, vagy azt egymásnak adják tovább. A kelyhet minden alkalommal megtörlik: vagy az áldozó, vagy az, aki a kelyhet nyújtja. A szent Vér vétele után mindenki az ülőhelyére megy.

247. A diakónus a megmaradt szent Vért az oltárnál tisztelettel magához veszi. Ebben segíthetnek neki a koncelebrálók is. Ezután a kelyhet az asztalkához viszi, és ott vagy ő, vagy a szabályosan felavatott akolitus purifikálja, purifikálja, és a szokásos módon összerakja (vö. 183. sz.).

248. A koncelebrálók úgy is áldozhatnak, hogy az oltárnál részesülnek az Úr szent Testében, és rögtön azután a Vérében.

Ebben az esetben a főcelebráns mindkét szín alatt a szokott módon áldozik, (vö. 158. sz.), ugyanígy áldoznak a koncelebrálók is.

Amikor a főcelebráns megáldozott, a kelyhet az oltár oldalára teszik egy másik korporálóra. A koncelebrálók egyenként vonulnak az oltárhoz, ott térdet hajtanak, magukhoz veszik a szent Testet, majd a szent

Vért, az oltár oldalához lépve, a kehelyből való áldozás választott és már ismertetett módozata szerint.

A diakónus áldozása és a kehely purifikálása ugyanúgy történik, mint előbb.

249. Ha a koncelebrálók áldozása bemártással történik, a főcelebráns a szokott módon veszi magához az Úr Testét és Véré. Vigyáz arra, hogy a szent Vérből elegendő maradjon a koncelebrálók áldozásához. A diakónus vagy egy koncelebráló a korporáléra és az oltárnak vagy a közepére vagy az oldalára helyezi a kelyhet és az áldoztatóedényt.

Az együttmisézők egyenként lépnek az oltárhoz, térdet hajtanak, kézbe veszik a Szentostyát és kissé a kehelybe mártják. Ajkuk alatt a purifikatóriumot tartva magukhoz veszik a bemártott Szent-ostyát, és a helyükre mennek, mint a szentmise elején.

A diakónust az egyik koncelebráló bemártással áldoztatja meg, miután annak **Krisztus Teste és Vére** szavára **Ámen**-nel válaszolt. A szent Vér maradékát, amely az oltáron maradt, kiissza, a kelyhet az asztalkához viszi, purifikálja, eltörölgeti és a szokásos módon összerakja. Ebben segíthet neki a többi áldozópap is.

A befejező szertartás

250. A mise végéig a szokott módon mindent a főcelebráns végez (166-168. sz.), a koncelebrálók a széküknél maradnak.

251. Mielőtt az oltártól eltávoznak, a koncelebrálók az oltár előtt mélyen meghajolnak. A főcelebráns pedig a diakónussal együtt a szokásos módon megsókolja az oltárt.

III. SZENTMISE, AMELYEN CSAK EGY SZOLGÁLTATTEVŐ SEGÉDKEZIK

252. A szentmisét, amelyen a papnak csak egy szolgálattevő segédkezik és felel, a néppel végzett szentmise szertartása szerint végezzék (vö. 120-169. sz.). A mise szövegeinek a népre tartozó részeit lehetőleg a szolgálattevő mondja.

253. Ha azonban a szolgálattevő diakónus a saját teendőit végzi (vö. 171-186. sz.), egyúttal elvégzi a népre tartozó részeket is.

254. Ministráns vagy legalább egy hívő jelenléte nélkül csak jogos és ésszerű okból szabad misézni. Ilyen esetben elmaradnak az üdvözlések, az intelmek, és nincs áldás a mise végén.

255. A szükséges dolgokat még a mise előtt helyezték az oltár melletti asztalára vagy az oltár jobb oldalára.

Bevezető szertartás

256. A pap az oltárhoz lép, a ministránssal együtt mélyen meghajol, megcsókolja az oltárt és a szédeszhez megy. Ha úgy tetszik, a pap az oltárnál maradhat, ebben az esetben oda készítsék a Misekönyvet. Akkor a ministráns vagy a pap elmondja a Kezdőéneket.

257. A pap a ministránssal együtt állva keresztet vet, és azt mondja: **Az Atya, a Fiú.** Ezután a ministráns felé fordul, és valamelyik formulával üdvözli őt.

258. Ezután elvégzi a bűnbánati cselekményt. Következik az **Uram, irgalmazz!** és a **Dicsőség a magasságban** a rubrikák szerint.

259. Ezután összetett kézzel mondja: **Könyörögjünk,** és rövid szent csend után kitért karral elmondja a Könyörgést, amelynek végén a ministráns feleli: **Ámen.**

Az ige liturgiája

260. Az olvasmányokat, amennyiben lehet az ambóról vagy a könyvvállványról végezzék.

261. A Könyörgés után a szolgálattevő olvassa az első Olvasmányt és a Zsoltárt, és ha van, a második Olvasmányt és az **Alleluja-verset,** illetve az Evangélium előtti verset.

262. A pap mélyen meghajol és így imádkozik: **Tisztítsd meg szívemet,** és ezután felolvassa az Evangéliumot. Ennek végén mondja: **Ezek az evangélium igéi.** A szolgálattevő pedig feleli: **Áldunk téged, Krisztus.**

Utána a pap tisztelettel megcsókolja a könyvet és halkán mondja: **Az evangélium tanítása.**

263. Ha van Hitvallás, azt a pap a szolgálattevővel együtt mondja.

264. Következnek az Egyetemes könyörgések, amelyek az ilyen misékben is végezhetők; a pap mondja az imaszándékot, a ministráns felel rá.

Az Eucharisztia liturgiája

265. Az Eucharisztia liturgiájában minden úgy történik, mint a néppel végzett szentmisében, az alábbiak kivételével:

266. A Miatyánk-ot követő Embolizmus és a felelet után a pap elmondja az **Urunk, Jézus Krisztus** kezdetű imát, és hozzáteszi: **Az Úr békéje legyen veletek mindenkor!** Majd a béke és a szeretet jelét adhatja a ministránsnak.

267. Ezután a pap, miközben a ministránssal együtt az **Isten Báránya** kezdetű imát háromszor elmondja, a paténa felett megtöri a Szentostyát, majd a kehelybe ejti a partikulát, halkán mondva: **A mi Urunk, Jézus Krisztus Testének és Vérének.**

268. Az egyesítés után csendben imádkozik: **Uram, Jézus Krisztus, az élő Isten Fia**, vagy: **Uram, Jézus Krisztus, szent Tested és Véred vétele.** Térdet hajt, kezébe veszi a megtört Szentostyát, és ha a szolgálattevő is áldozik, akkor feléje fordulva és a Szentostyát kissé a paténa vagy a kehely felett tartva mondja: **Íme, az Isten Báránya**, és a szolgálattevővel együtt egyszer hozzáteszi: **Uram, nem vagyok méltó.** Ha a szolgálattevő nem áldozik, akkor a térdhajtás után a pap kezébe veszi a Szentostyát, az oltár felé fordulva marad és csendesen mondja: **Uram, nem vagyok méltó és Krisztus Teste őrizzen meg** s aztán magához veszi Krisztus Testét. Ezután fogja a kelyhet, és csendben mondja: **Krisztus vére őrizzen meg**, majd magához veszi a szent Vért.

269. Mielőtt a szolgálattevő megáldozik, a szolgálattevő vagy maga a pap elmondja az Áldozási éneket.

270. A pap a kelyhet az asztalkánál vagy az oltárnál purifikálja. Ha a kelyhet az oltáron purifikálja, a szolgálattevő az asztalkára viheti azt, vagy maradhat az oltár jobb oldalán.

271. A kehely purifikálása után a pap szent csendet tart, ezután pedig elmondja az Áldozás utáni könyörgést.

Befejező szertartás

272. A befejező szertartás úgy történik, mint a közösségi misében, de az elbocsátó szavak elmaradnak. A pap szokásos módon megcsókolja az oltárt, a szolgálattevővel együtt mélyen meghajol, és eltávoznak.

IV. NÉHÁNY ÁLTALÁNOS, MINDEN MISEFORMÁRA ÉRVÉNYES SZABÁLY

Tiszteletadás az oltárnak és az Evangéliumos könyvnek

273. A liturgiában hagyományos szokás, hogy csókkal fejezik ki a tiszteletet az oltár és az Evangéliumos könyv iránt. Ahol azonban ez a mód ellenkezik a helyi szokásokkal, hagyományokkal, a Püspöki Konferencia határozza meg az Apostoli Szentszék hozzájárulásával, hogy milyen más jel legyen helyette.

Térdhajtás és meghajlás

274. A térdhajtás, amely úgy történik, hogy a jobb térd a földet érinti, az imádást fejezi ki. Ezért a térdhajtás az Oltáriszentséget illeti meg, illetve kijár a szent keresztnek a nagypénteki ünnepélyes kereszthódolat szertartásától egészen a Húsvéti vigília kezdetéig.

A szentmisén a pap háromszor hajt térdet: a Szentostya felmutatása után, a kehely felmutatása után és áldozás előtt. A koncelebrált misének e téren sajátos szabályai vannak (vö. 210-251. sz.).

Ha pedig a szentségház az Oltáriszentséggel a presbitériumban van, a pap, a diakónus és a többi szolgálattevő térdet hajt, amikor az oltár elé ér és amikor az oltártól távozik, a mise alatt azonban nincs térdhajtás.

Egyébként mindenki térdet hajt, aki elhalad az Oltáriszentség előtt, kivéve, ha körmenetileg vonulnak.

Azok a szolgálattevők, akik a körmeneti keresztet vagy a gyertyákat viszik, térdhajtás helyett fejhajtást végeznek.

275. Meghajlással fejezzük ki a tiszteletet, ha az maguknak a személyeknek vagy az ő jelképeiknek szól. A meghajlásnak két fajtája van: a fejnek, illetve a testnek a meghajtása.

a) fejhajtást végzünk akkor, amikor a három Isteni Személyt együtt említjük, továbbá Jézus és Szűz Mária nevére és annak a szentnek a nevére, akinek tiszteletére a szentmisét bemutatjuk;

b) a test meghajtása, vagyis mély meghajlás van az oltár előtt; a **Tisztítsd meg** és az **Alázatos lélekkel** könyörgések alatt; a Hiszekegyben a **Megtesztült** szavaknál; a római Eucharisztikus imában a **Könyörögve kérünk, mindenható Istenünk** szavakra; ugyanilyen meghajlást végez a diakónus, amikor Evangélium hirdetése előtt áldást kér. Ezenkívül a pap kissé meghajol, amikor az átváltoztatáskor az Úr szavait mondja.

Tömjénezés

276. A tömjénezés a tiszteletet és az imádságot jelzi, amint azt a Szentírás tanúsítja (vö. *Zsolt* 140,2; *Jel* 8,3).

Tömjénezni lehet bármely misében:

- a) a bevonulási menet alatt;
- b) a szentmise kezdetén a feszületet és az oltárt;
- c) az evangéliumi körmenetkor és az evangélium hirdetése előtt;
- d) a felajánláskor az oltárra helyezett kenyeret és bort, a feszületet, az oltárt, valamint a papot és a népet;
- e) a konszekráció után a Szentostya és a kehely felmutatásakor.

277. A pap, amikor tömjént tesz a füstölőbe, megáldja azt a kereszt jelével, közben nem mond semmit.

Tömjénezés előtt és után mély meghajlás van a megtömjéendezendő a személy vagy a tárgy felé, kivéve az oltárt és a szentmisében felajánlott adományokat.

A füstölő háromszor kettős lendítésével tömjéendezendő: az Oltáriszentség, a szent Kereszt ereklye és az Úr nyilvános tiszteletre kitett képe, a szentmiseáldozat adományai, az oltár keresztje, az Evangéliumos könyv, a húsvéti gyertya, a pap és a nép.

A füstölő kétszer kettős lendítéssel tömjéendezendők a szenteknek nyilvános tiszteletre kitett ereklyéi és képei, mégpedig a mise kezdetén, amikor az oltár tömjénezése történik.

Az oltár füstölése egy lendítéssel így történik:

- a) ha az oltár és a fal között van hely, a pap körüljárva incenzál;

b) ha pedig az oltár a falnál van, a pap először az oltár jobb oldali részét, majd a bal oldali részét tömjénezi meg.

Ha a kereszt az oltáron vagy közvetlenül az oltár mellett van, még az oltár incenzálása előtt tömjénezendő meg; egyébként pedig akkor, amikor a pap elhalad előtte.

A misében felajánlott adományokat a pap a kereszt és az oltár incenzálása előtt a füstölő három lendítéssel tömjénezi meg, vagy pedig a tömjénezővel keresztet rajzol az adományok felett.

A purifikálás

278. Valahányszor a pap ujjaihoz a Szentostya részecskéje tapad – és ez a Szentostya megtörése és az áldoztatás után fordul elő –, a pap tisztítsa le vagy szükség esetén mossa le ujjait a szent edények felett. Hasonlóképpen gyűjtse össze az áldoztató edényen kívül levő morzsákat is.

279. A szent edényeket a pap, a diakónus vagy a felavatott akolitus purifikálja, lehetőleg az asztalkánál. A kehely purifikálása vízzel vagy vízzel és borral történik, és azt a purifikáló magához veszi. A paténát szokás szerint a kehelykendővel töröljék le.

Ügyelnünk kell arra, hogy ha az áldoztatás után marad szent Vér, azt az oltárnál mindjárt teljes egészében magunkhoz vegyük.

280. Ha a Szentostya leesnék, tisztelettel föl kell venni; ha a szent Vér ömlik ki, a helyét vízzel föl kell mosni, és a vizet a sekrestyében levő szakráriumba kell önteni.

A két szín alatti áldozás

281. A jel szempontja szerint kifejezőbb formája a szentáldozásnak, ha az két szín alatt történik. Ilyenkor ugyanis világosabb, mit akar jelezni az Eucharisztikus lakoma; világosabban kifejezésre jut az az isteni akarat is, amely az új és örök szövetséget az Úr Vérelével szentesítette, és jobban felismerhető az a kapcsolat, amely az Eucharisztikus lakoma és az Atya országában reánk váró eszkatologikus lakoma között áll fenn.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 32: A.A.S. 59 (1967) 558.

282. A lelkipásztoroknak gondjuk legyen arra, hogy alkalmas módon emlékeztessék áldozó, illetve a szentmisén jelen levő híveiket, mit tanít a szentáldozásról a Trentói Egyetemes Zsinat. Főleg arra hívják fel a figyelmüket, hogy a katolikus hit tanítása szerint egy szín alatt is az egész és teljes Krisztust, a valóságos szentséget veszik magukhoz, és ezért, ami az áldozás gyümölcösöző voltát illeti, az egy szín alatt áldozó sincs híjával semmiféle, az üdvösség eléréséhez szükséges kegyelemnek.¹⁰⁶

Tanítsák meg továbbá őket arra, hogy a szentségek kiszolgáltatása dolgában, megőrizve a lényegét, az Egyháznak hatalma van mindannak elrendelésére vagy megváltoztatására, amit a szentségek iránti tisztelgetés, illetve a szentségekben részesülők lelki haszna érdekében a változó körülmények között, a különböző korokban és vidékeken célravezetőbbnek ítél.¹⁰⁷ Egyúttal buzdítsák a híveket, hogy még nagyobb belső odaadással vegyenek részt a szentáldozásnak abban a szertartási formájában, amelyekben az Eucharisztia lakoma jellege jobban megmutatkozik.

283. A két szín alatti áldoztatás a szertartáskönyvekben megadott lehetőségeken kívül megengedett még:

- a) a papoknak, akik nem tudnak sem misézni, sem koncelebrálni;
- b) a diakónusnak és mindazoknak, akik a misében valamilyen szolgálatot végeznek;
- c) a közösségek tagjainak a konventmisén, illetve azon a misén, amely „közösségi” misének számít, a szemináriumok növendékeinek, továbbá mindazoknak, akik lelkigyakorlatot végeznek, illetve lelki vonatkozású vagy lelkipásztori összejövetelen vesznek részt.

A megyéspüspök saját egyházmegyéje számára a két szín alatti áldozással kapcsolatban szabályokat írhat elő, amelyek vonatkoznak a szerzetesek templomaira és a kis közösségekre is. Ugyanannak a püspöknek a joga megengedni a két szín alatti áldozást, valahányszor azt a pap, akire az a közösség, mint saját pásztorára van bízva, megfelelőnek ítéli, de erre a híveket fel kell készíteni, hogy a profanizáció minden veszélye elkerülhető legyen, és a szertartás ne húzódjék el a résztvevők nagy száma vagy egyéb okok miatt.

A Püspöki Konferencia szabályokat adhat ki a két szín alatti áldoztatás módjára nézve, valamint a fakultás kiterjesztése terén, miután a Szentszék azt megerősítette.

¹⁰⁶ Vö. TRENTÓI ZSINAT, 21. sessio, 1562. július 16. Decretum de communione eucharistica, 1-3: DS 1725-1729.

¹⁰⁷ Vö. *uo.* 2. fejezet: DS 1728

284. Amikor az áldoztatás két szín alatt történik:

a) a kelyhet rendszerint a diakónus tartja, vagy távollétében pap; vagy felavatott akolitus, vagy az áldoztatásnak más rendkívüli kiszolgáltatója, vagy pedig egy hívő, akire szükség esetén ezt a feladatot ideiglenesen rábízák.

b) Ami esetleg megmaradt Krisztus Véréből, az oltárnál magához veszi a pap vagy a diakónus, vagy a felavatott akolitus, aki a kehelynél segédkezett, és a szent edényeket a szokott módon purifikálja, megtörli és összerakja.

Azoknak a híveknek az áldoztatása, akik csak a kenyér színe alatt akarnak áldozni, az igényük szerinti formában történjék.

285. A két szín alatti áldoztatáshoz elő kell készíteni:

a) ha a kehelyből való áldozás a kehelyből való ivással történik, gondoskodjanak megfelelő nagyságú a kehelyről vagy több kehelyről, és vigyázzanak arra, hogy az áldoztatás végére ne maradjon sok Krisztus Véréből.

b) ha ,bemártással történik, törekedni kell arra, hogy a partikulák ne legyenek vékonyak és túl kicsik, hanem kissé vastagabbak, hogy a bemártás után szétosztásuk biztonságos legyen.

286. Ha a szent Vér vétele a kehelyből való ivással történik, az áldozó, miután magához vette Krisztus Testét, odalép a kelyhet tartó elé, és megáll előtte. A szolgálattevő mondja: **Krisztus Vére**; az áldozó feleli: **Ámen**, és a szolgálattevő odanyújtja neki a kelyhet, amelyet az áldozó saját kezével a szájához emel. Az áldozó egy keveset iszik a kehelyből, azt visszaadja a szolgálattevőnek, és visszamegy a helyére. A szolgálattevő a kehely külső peremét purifikatóriummal megtörli.

287. Ha a szent Vér vétele bemártással történik, az áldozó – tálcát tartva az ajka alatt – odalép a paphoz, aki a Szentostyákat tartalmazó edényt fogja, és akinek az oldalán az a szolgálattevő áll, akinél a kehely van. A pap kezébe veszi a Szentostyát, egy kissé belemártja a szent Vérbe, majd a Szentostyát fölemelve mondja: **Krisztus Teste és Vére**. Az áldozó feleli: **Ámen**, majd miután a szentséget a pap a nyelvére helyezte, visszamegy a helyére.

V. FEJEZET

A TEMPLOMOK ELRENDEZÉSE ÉS FELSZERELÉSE A SZENTMISÉHEZ

I. ALAPELVEK

288. Isten népe az Eucharisztia megünneplésére templomba jön össze, vagy annak hiányában, vagy annak szűkös volta miatt más helyre, amely azonban méltó a főnséges misztériumhoz. Legyenek tehát a templomok és misézőhelyek alkalmasak a szent cselekmény végzésére és a hívek tevékeny bekapcsolódásának biztosítására. És legyenek mind az épületek, mind az istentiszteletre szánt tárgyak valóban méltók, szépek és a természetfeletti valóságok jelei, jelképei.¹⁰⁸

289. Az Egyház mindenkor igényli a művészetek nemes támogatását, és befogadja minden nép és földrész művészi kifejezési eszközeit.¹⁰⁹ Sőt, amint arra törekszik, hogy az elmúlt századok művészi alkotásait és kincseit megőrizze,¹¹⁰ és ha szükséges, az új kívánalmakhoz alkalmazza, ugyanúgy pártolni akarja az új korok szellemének megfelelő új alkotásokat is.¹¹¹

Éppen ezért a művészek megbízása és a templomokba kerülő műalkotások kiválasztása annak az igazi művészetnek követelményei szerint

¹⁰⁸ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 122-124; *Presbyterorum ordinis* határozat a papi szolgálatról és életről, 5; RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 90; A.A.S. 56 (1964) 897; *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 24; A.A.S. 59 (1967) 554. Az *Egyházi Törvénykönyv*, 932. kánon. 1 §.

¹⁰⁹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 123.

¹¹⁰ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 24; A.A.S. 59 (1967) 554.

¹¹¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 123, 129; RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 13c; A.A.S. 56 (1964) 880.

történjék, amely táplálja a hitet, a vallásosságot; hűen fejezi ki, amit ábrázol, és megfelel a kívánt célnak.¹¹²

290. Minden templomot szenteljenek fel, vagy legalább áldjanak meg. A székesegyházakat és a plébánia-templomokat azonban ünnepélyes szertartással szenteljék fel.

291. Az érdekeltek kérjék ki az Egyházmegyei Liturgikus és Egyházművészeti Bizottság véleményét, hogy az egyházi épületek építése, felújítása, illetve átrendezése megfelelő legyen. A megyéspüspök pedig támaszkodjék e bizottság véleményére és vegye igénybe annak segítségét, amikor rendeleteket ad ki e tárgyban, vagy új épületek tervrajzait jóváhagyja, vagy pedig amikor döntést kell hoznia ilyen jellegű fontosabb kérdésekben.¹¹³

292. A templom berendezése inkább a nemes egyszerűség jegyében történjék, és ne a pompát szolgálja. A díszítésre szánt elemek megválasztásában ügyelni kell azok valódiságára, és arra kell törekedni, hogy szolgálja minden a hívők vallási műveltségét és a szent hely méltóságát.

293. A templom és mindaz, ami vele kapcsolatos, legyen úgy berendezve, hogy feleljen meg korunk igényeinek. Ne csak azzal törődjünk tehát, ami közvetlenül a szent cselekmények végzéséhez tartozik, hanem arról is gondoskodjunk, ami az egybegyűlt hívek igényét szolgálja, és amiről egyéb helyeken is gondoskodnak, ahol a nép rendszeresen összegjön.

294. Isten népe, amely a szentmisére egybegyűlik, közösségi és hierarchikus jelleggel rendelkezik; ennek a különböző szolgálatokban és különböző cselekményekben végig meg kell mutatkoznia az ünneplés során. A szent épület tehát már belső elrendezettségében is valamiképpen szemléltesse az ott egybegyűlt közösségnek ezt a jellegét, minden megfelelően legyen elrendezve, és segítse elő kinek-kinek saját feladata kellő végzését.

¹¹² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 123.

¹¹³ Vö. *uo.*, 126; Vö. Rítuskongregáció, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 91: A.A.S. 56 (1964) 898.

A hívek és a szköla úgy helyezkedjenek el, hogy tevékeny bekapcsolódásuk könnyű legyen.¹¹⁴

A miséző pap, a diakónus és a többi szolgálattevő a presbitériumban kapjon helyet. Ugyanide készítsék elő a koncelebránsok ülőhelyét is. Ha azonban nagy számban vannak, a templom más részén is lehet az ülőhelyük, de közel az oltárhoz.

Bár mindezeknek a hierarchikus elrendezettséget és a feladatok különbözőségét kell kifejezniök, mégis olyan bensőséges és egybefonódó egységet kell képezniök, hogy abból az egész szent nép egysége világosan kitűnjék. A belső tér és az egész berendezés formája, szépsége mozdítsa elő az áhítatot, és tük-rözze az ünnepelt misztériumok szentségét.

II. A PRESBITÉRIUM ELRENDEZÉSE A SZENTMISÉHEZ

295. A presbitérium az a hely, ahol a oltár áll, az Isten igéjét hirdetik, valamint a pap, a diakónus és a többi szolgálattevő végzi a feladatát. A presbitériumot vagy valamilyen kiemeléssel, vagy különleges kiképzéssel és díszítéssel kell a templom hajójától megkülönböztetni. Olyan tágas legyen, hogy benne az Eucharisztia ünneplését akadálytalanul lehessen végezni, és azt jól lehessen látni.¹¹⁵

Az oltár és annak díszítése

296. Az oltár, amelyen jelenvalóvá lesz a keresztáldozat a szentségi színek alatt, egyúttal az Úr terített asztala is: a szentmisén erre hivatalos az Isten népe, hogy része legyen benne; az oltár a középpontja annak a hálaadásnak is, amely az Eucharisziában nyeri el tökéletességét.

297. Ha szent helyen történik az Eucharisztikus ünneplés, a szentmisét oltáron kell bemutatni. Szent helyen kívül pedig bemutatható a mise megfelelő asztalon is. Az oltárt is, az asztalt is minden esetben terítő és korporálé takarja, és legyen rajta kereszt és gyertyatartók.

¹¹⁴ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 97-98: A.A.S. 56 (1964) 899.

¹¹⁵ Vö., *uo.* 91: A.A.S. 56 (1964) 898.

298. Az a helyes, ha minden templomban elmozdíthatatlan oltár van, amely Jézus Krisztust, az élő követ, világosabban és állandóan jelzi (*IPét* 2,4; vö. *Ef* 2,20); egyéb misézésre szolgáló helyeken viszont lehet elmozdítható oltár.

Elmozdíthatatlan oltárnak azt az oltárt nevezzük, amelyet úgy építettek a padlózathoz, hogy elmozdítani nem lehet. Elmozdítható oltár az, amely a helyéről elvihető.

299. Az oltárt a faltól elválasztva úgy kell felállítani, hogy könnyen körüljárható legyen, és rajta a néppel szemben lehessen misézni. Ezt – ahol csak lehetséges – valósítsák meg. Az oltár egyébként olyan helyet foglaljon el, hogy valóban központ legyen, amelyre önként ráirányul a hívők egész közösségének figyelme.¹¹⁶ Lehetőleg elmozdíthatatlan és felszentelt legyen.

300. Mind az elmozdíthatatlan, mind az elmozdítható oltárt a Római Pontifikáléban leírt szertartás szerint kell felszentelni. Az elmozdítható oltárt elég csak megáldani.

301. Az Egyház ősi szokása szerint és a jelszerűség érdekében az elmozdíthatatlan oltár fedőlapja kőből, mégpedig természetes kőből készüljön. A Püspöki Konferencia döntése alapján más nemes, szilárd és művészien kialakított anyagból is készülhet. Az oltárlap tartására szolgáló lábazat vagy alapzat készülhet bármilyen méltó és szilárd anyagból.

Az elmozdítható oltár készülhet bármilyen nemes és tartós anyagból. Ez az anyag legyen alkalmas liturgikus használatra, az ország hagyománya és szokásai alapján.

302. Azt a szokást, hogy a felszentelendő oltár alá vértanúk vagy más szentek ereklyéit helyezik, meg kell őrizni. Vigyázni kell arra, hogy az ereklyék valóságához kétség ne férjen.

303. Újjonnan épült templomokban ajánlatos hogy csak egy oltár legyen, amely a hívő közösségben az egy Krisztust és az Egyház egyetlen Eucharisziáját jelzi.

¹¹⁶ Vö. *uo.*

A régebbi templomokban, ahol a régi oltár úgy van elhelyezve, hogy az megnehezíti nép részvételét, és művészi értékének károsodása nélkül nem helyezhető át, egy másik elmozdíthatatlan oltárt kell felállítani, amely művészi és felszentelt legyen; és misézés csak ezen az oltáron legyen. Hogy pedig a hívek figyelmét az új oltártól semmi el ne vonja, a régi oltárt ne díszítsék különlegesen.

304. Az oltáron, ahol miséznek, legyen legalább egy fehér terítő, tiszteletből az Úr emlékezetének megünneplése és a szent vendégség iránt, amelyben az Úr Testét és Vérért kapjuk. A terítő mérete, alakja és díszítése alkalmazkodjék az oltár formájához.

305. Az oltár díszítése mérsékelt legyen.

Advent idején az oltár virággal való díszítése visszafogottabb legyen, hogy megfeleljen ezen idő jellegének, és ne elővételezze az Úr születésének teljes örömét. A Szent Negyvennap folyamán tilos az oltárt virágokkal díszíteni, kivéve a **Laetare** vasárnapot (Nagyböjt IV. vasárnapját), valamint a főünnepeket és az ünnepeket.

A virágokkal való díszítés mindig legyen mértéktartó, és ne annyira magán az oltáron, hanem inkább körülötte történjék.

306. Az oltárra csak azt szabad tenni, ami szükséges a miséhez: az Evangéliumos könyvet a mise kezdetétől az Evangélium felolvasásáig; a kelyhet a paténával, a pixist – amennyiben szükséges –, végül a korporálét, a purifikatóriumot és a Misekönyvet az adományok bemutatásától a purifikálásig.

Végül helyezték el diszkrétan a pap hangját erősítő berendezést, ha szükséges.

307. A gyertyatartók a liturgikus cselekményeknél a tisztelet és az ünnepélyesség szükséges kifejezői (vö. *117. sz.*). Az oltáron vagy az oltár körül úgy kell elhelyezni őket, hogy minden művészi összhangban legyen, figyelembe véve az oltár és a presbitérium struktúráját. Vigyázni kell, hogy a gyertyatartók ne akadályozzák a híveket annak látásában, ami az oltárnál történik, vagy amit az oltárra helyeznek.

308. Vagy az oltáron, vagy az oltár közelében legyen kereszt a megfeszített Krisztussal, amelyet jól láthasson az egész egybegyűlt nép. Jó, ha az ilyen feszület, a liturgikus ünneplésen kívül is az oltár mellett marad, hogy az Úr üdvöt hozó szenvedését a hívek emlékezetébe idézze.

Az ambó

309. Isten igéjének méltósága megkívánja, hogy hirdetésére a templomban megfelelő hely szolgáljon, amelyre önként irányuljon a hívek figyelme az ige liturgiája alatt.¹¹⁷

Illő, hogy az általános szabály szerint ez a hely szilárd ambó legyen, ne pedig egyszerű, mozdítható olvasóállvány. Az ambót a templomban úgy kell megfelelően elhelyezni, hogy a hívek jól láthassák és hallhassák a felszentelt szolgálattevőket és lektorokat, akik az ige liturgiájában szolgálatot teljesítenek.

Az ambóról csak az Olvasmányokat, a Válaszos zsoltárt és a Húsvéti Örömeiket olvassák fel vagy énekeljék; ez lehet a helye a homiliának és az Egyetemes könyörgések fohászai felolvasásának is. Az ambó méltósága megkívánja, hogy oda egyedül az ige szolgálatát végző személy lépjen fel.

Úgy illik, hogy az új ambót – a Római Szertartáskönyv szerint – megáldják, mielőtt liturgikus használatra igénybe veszik.¹¹⁸

A pap és a szolgálattevők széke

310. Az ünneplést vezető pap ülőhelyének jeleznie kell, hogy ő a közösség előjárója, és feladata az imádság irányítása. A papi szék legalkalmasabb helye a néppel szemben a presbitérium tengelyében van, hacsak az épület szerkezete vagy más körülmény ezt nem akadályozza, például, ha túl nagy távolság nehezítené meg a kapcsolatot a pap és az össszegyült közösség között, vagy ha a tabernákulum az oltár mögött középen van elhelyezve. A trónszéknek azonban még a látszatát is kerülni kell.¹¹⁹ Úgy illik, hogy a papi széket – a Római Szertartáskönyv szerint – megáldják, mielőtt liturgikus használatra igénybe veszik.¹²⁰

¹¹⁷ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 92: A.A.S. 56 (1964) 899.

¹¹⁸ Vö. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedicendi occasione data auspicandi novum ambonem, nn. 900-918.

¹¹⁹ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 92: A.A.S. 56 (1964) 898

¹²⁰ Vö. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedicendi occasione data auspicandi novam cathedralem seu sedem praesidentiae, nn. 880-899.

Ugyancsak helyet kell készíteni a koncelebrálóknak is, valamint azoknak az áldozópapoknak, akik karingben részt vesznek a szentmisén, bár nem koncelebrálnak.

A diakónus széke a celebráns széke közelében legyen. A többi szolgálattevő széke úgy legyen elhelyezve, hogy a papság ülőhelyétől elkülönüljön, és a rábízott feladatot ki-ki könnyen teljesíthesse.¹²¹

III. A TEMPLOM ELRENDEZÉSE

A hívek helye

311. A hívek elhelyezéséről úgy kell gondoskodni, hogy a szent szertartásokat mindenki láthassa és figyelemmel kísérhesse. Célszerű, hogy székek vagy padok álljanak rendelkezésükre. Azt a szokást pedig, hogy egyes magánszemélyeknek ülőhelyeket tartsanak fenn, meg kell szüntetni.¹²² A székeket és padokat – különösen az újonnan épült templomokban – úgy kell elhelyezni, hogy a hívek könnyen teljesíthessék a szertartás egyes részénél a testtartásra vonatkozó előírásokat, és akadálytalanul járulhassanak a szentáldozáshoz.

Gondoskodni kell arról is, hogy a hívek a papot, a diakónust és a lektorokat ne csak láthassák, hanem hangjukat a korszerű technika segítségével jól hallhassák is.

Az énekkar és a hangszerek helye

312. Tekintetbe véve az egyes templomok adottságait, az énekkart úgy kell elhelyezni, hogy világosan kitűnjék: igazi része a hívők egybegyűlt közösségének, és benne különleges feladatot tölt be. Elhelyezése könnyítse meg a szolgálatot, az énekkar tagjainak pedig tegye lehetővé a szentmisén való részvételt, mégpedig a szentségi részvételt.¹²³

¹²¹ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 92: A.A.S. 56 (1964) 898.

¹²² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 32.

¹²³ RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Musicam sacram instr.*, 1967. március 5., 23: A.A.S. 59 (1967) 307.

313. Az orgonát és a többi engedélyezett hangszert megfelelően kell elhelyezni, hogy mind az énekkarnak, mind az éneklő népnek segítségére lehessenek, és amikor önálló szerepet töltenek be, mindenki jól hallhassa azokat. Úgy illik, hogy az orgonát – a Római Szerartáskönyv szerint – megáldják, mielőtt liturgikus használatra igénybe veszik.¹²⁴

Advent idején az orgonát és más zeneszerszámokat azzal a megszenteléssel használják, hogy feleljen meg ezen idő jellegének, és ne elővételezze az Úr születésének teljes örömét.

A Nagyböjtben az orgona és más zenei eszköz csak az ének kíséretére van megengedve, kivéve a **Laetare** vasárnapot (Nagyböjt IV. vasárnapját), a főünnepeket és az ünnepeket.

A Legszentebb Oltáriszentség őrzési helye

314. Az egyes templomok elrendezése és a jogos helyi viszonyok szerint a legmértősebb Oltári-szentséget a tabernákulumban, a templom kiemelt, díszes, jól látható és imára alkalmas helyén kell őrizni.¹²⁵

A szokásnak megfelelően csak egyetlen tabernákulum legyen. Szilárd, biztonságos és át nem látszó anyagból készüljön, és úgy kell bezárni, hogy a megszenteltetés veszélye a legnagyobb biztonsággal elkerülhető legyen.¹²⁶ Úgy illik, hogy – a Római Szerartáskönyv szerint – megáldják, mielőtt liturgikus használatra igénybe veszik.¹²⁷

¹²⁴ Vö. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, nn. 1052-1067.

¹²⁵ RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 54: A.A.S. 59 (1967) 568; *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 95: A.A.S. 56 (1964) 898.

¹²⁶ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instr., 1967. május 25., 52: A.A.S. 59 (1967) 568; *Inter Oecumenici* instr., 1964. szeptember 26., 95: A.A.S. 56 (1964) 898; ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Nullo unquam tempore* instr., 1938. május 28., 4: A.A.S. 30 (1938) 199-200; RÓMAI SZERTARTÁSKÖNYV: *Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül*, mintakiadás 1973, 10-11; *Az Egyházi Törvénykönyv*, 938. kánon 3. §.

¹²⁷ Vö. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, edition typica 1984, Ordo benedicendi occasione data auspicandi novum tabernaculum, nn. 919-929.

315. A jelszerűségnek jobban megfelel, hogy azon az oltáron, amelyen a szentmisét bemutatják, ne legyen tabernákulum az Oltáriszentség őrzésére.¹²⁸

A tabernákulumot a püspök ítélete alapján az alábbiak szerint ajánlatos elhelyezni:

a) vagy a presbitériumban, a miséző oltáron kívül, megfelelő formában és helyen; nem kizárva a régi oltárt, amelynél már nem miséznek (vö. 303. sz.).

b) vagy egy kápolnában, amely alkalmas a szentségimádásra és a magánáhitatra,¹²⁹ és szorosan kapcsolódik a templomhoz és a hívek számára könnyen észrevehető legyen.

316. Ósi hagyomány szerint a tabernákulum mellett állandóan égjen mécs, amelyet olaj vagy viasz táplál. Ez jelzi Krisztus jelenlétét, akit itt tisztelünk.¹³⁰

317. Legkevesbé se menjen feledésbe mindaz, amit az Oltáriszentség őrzésével kapcsolatban a jog előír.¹³¹

A szent képek

318. Az Egyház a földi liturgiában elővételezi az égi liturgia örömét, amelyet a szent városban, az égi Jeruzsálemben ünnepel, ahová zárán-

¹²⁸ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 55: A.A.S. 59 (1967) 569.

¹²⁹ Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 53: A.A.S. 59 (1967) 568; RÓMAI SZERTARTÁSKÖNYV: *Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül*, mintakiadás 1973, 9; *Az Egyházi Törvénykönyv*, 938. kánon 2. §.; II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Dominici Cenae* kezdetű apostoli levele, 3: A.A.S. 72 (1998) 117-119.

¹³⁰ *Az Egyházi Törvénykönyv*, 940. kánon; Vö. RÍTUSKONGREGÁCIÓ, *Eucharisticum mysterium* instrukció, 1967. május 25., 57: A.A.S. 59 (1967) 569; RÓMAI SZERTARTÁSKÖNYV: *Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül*, mintakiadás 1973, 11.

¹³¹ Vö. főleg ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Nulla umquam tempore* instr., 1938. május 28., 4: A.A.S. 30 (1938) 198-207; *Az Egyházi Törvénykönyv*, 934-944. kánon.

dokként törekszik, ahol Krisztus ül az Atya jobbján; és ahol a szentek emlékét ünnepli, remélve, hogy része lesz a velük való közösségben.¹³²

Ezért az Egyház ősi hagyományát követve az Úr, a Boldogságos Szűz Mária és a szentek ábrázolásait jogosan helyezik el a szent helyeken, hogy a hívek részéről, tiszteletben részesüljenek,¹³³ és ott úgy legyenek elrendezve, hogy a híveket segítsék a szent misztériumok ünneplésében. Ezért ügyelni kell arra, hogy ezek az ábrázolások ne legyenek túlságosan nagy számban, és úgy nyerjenek elhelyezést, hogy ne vonják el a hívek figyelmét magától a liturgikus ünnepléstől.¹³⁴ Ugyanannak a szent személynek lehetőleg ne legyen ugyanott egynél több ábrázolása. Általában véve: a templom díszítése és berendezése mindenben szolgálja az egész hívő közösség áhítatát; törekedjenek arra, hogy a képek, valamint a szobrok szépek és méltók legyenek.

¹³² Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 8.

¹³³ FŐPAPI SZERTARTÁSKÖNYV: *Templom és oltárszentelés rendje*, IV. fejezet 10. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo ad benedicendas imagines quae fidelium veneratione publicae exhibentur, edition typica 1984, nn. 984-1031.

¹³⁴ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 125.

A SZENTMISE BEMUTATÁSÁNAK KELLÉKEI

I. A MISÉZÉSHEZ SZÜKSÉGES KENYÉR ÉS BOR

319. Krisztus példáját követve az Egyház mindig kenyeret és vízzel elegyített bort használt az Úr lakomá-jának ünneplésénél.

320. Az Eucharisztia ünnepléséhez használatos kenyér tisztán búzából készüljön, ne legyen régi, és a latin egyház ősi hagyománya szerint kovásztalan legyen.

321. A jel szempontja megköveteli, hogy az Eucharisztikus lakoma anyaga valóban mint eledel álljon előttünk. Kívánatos ezért, hogy az Eucharisztikus kenyér, jóllehet kovásztalanul és hagyományos formában, oly módon készüljön, hogy a közösségi misében a pap valóban több részre törhesse, és a partikulákkal a híveknek legalább egy részét megáldoztathassa. A kisostyák használatát mindez nem zárja ki, hiszen azok alkalmazását az áldozók száma vagy más pasztorális okok megkívánják. A kenyértörés mozanata azonban hatásos és fontos jel marad – az apostoli korban ugyanis egyszerűen kenyértörésnek nevezték az Eucharisziát –, mert nyilvánvalóan jelzi az egy kenyérben részesülők egységét és szeretetét, mivel az egy kenyeret testvérek között osztják szét.

322. Az Eucharisztia ünnepléséhez a bornak szőlőből sajtoltnak kell lennie (vö. *Lk* 22,18). Legyen természetes színbor, vagyis nem szabad idegen anyagot hozzákeverni.

323. Nagy gonddal kell őrködni afelett, hogy a misézéshez a kenyér és a bor romlatlan állapotban maradjon meg, azaz vigyázni kell arra, hogy a bor ne ecetesedjék meg, a kenyér ne romoljék meg, illetve ne száradjon meg annyira, hogy csak nehezen lehessen megtörni.

324. Ha a pap konsekráció után vagy áldozás közben veszi észre, hogy bor helyett víz volt a kehelyben, öntse ki a vizet egy edénybe, töltsön bort és vizet a kehelybe, és konsekrálja azt. Mondja el az Eucharisztia szerzése történetének azt a részét, amelyik a bor konsekrálására vonatkozik. A kenyeret azonban nem köteles újból konsekrálni.

II. A LITURGIKUS HASZNÁLATI TÁRGYAKRÓL ÁLTALÁBAN

325. Miként a templomok építésénél, úgy az összes liturgikus használati tárgy készítésénél is átveszi az Egyház minden ország művészi kifejezőmódját, és elfogad a nép ízlésének és hagyományának megfelelő alkalmazásokat, csak a liturgikus használati tárgyak jól feleljenek meg rendeltetésüknek.¹³⁵

Ebben a dologban is nagy gonddal kell ügyelni arra a nemes egyszerűségre, amely az igazi művé-szettel jól összeegyeztethető.

326. Ami a használati tárgyak anyagát illeti, az eddig használtakon kívül megengedett mindaz, ami korunk felfogása szerint nemes, tartós és szakrális használatra való. Ebben a kérdésben az illetékes Püspöki Konferencia jogosult dönteni (vö. 390. sz.).

III. A SZENT EDÉNYEK

327. A szentmise bemutatásához szükséges felszerelések között sajátos tisztelet illeti meg a szent edényeket, ezek között is főleg a misézőkelyhet és az áldoztató edényt. Ezek fogadják magukba a bort és a kenyeret, amelyet felajánlanak, konzekrálnak és áldozáskor kiosztanak.

328. A szent edények nemes fémből készüljenek. Ha rozsdásodó fémből készültek, illetve aranynál kevésbé nemes fémből, többnyire belül aranyozni kell azokat.

329. A Püspöki Konferencia ítélete alapján – az Apostoli Szentszék határozatainak ismeretében – a szent edények más szilárd és az egyes vidékek közfelfogása szerint nemesnek tartott anyagból is készíthetők, például ébenfából, vagy más keményebb fából, de legyenek alkalmasak a szent célra. Ebben az esetben mindig előnyben kell részesíteni azokat az anyagokat, amelyek nem törékenyek és nem mennek könnyen tönkre. Ez érvényes a Szentostyák befogadására szánt minden edényre, mint amilyen az áldoztatóedény (cibórium, paténa, pyxis), szelence (téka), szentségmutató (monstrancia).

¹³⁵ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 128.

330. A kehelynek, illetve az Úr vére befogadására szánt minden edénynek a kupája olyan anyagból legyen, amely a folyadékot nem issza be. A talpazat lehet más, szilárd és méltó anyagból.

331. A konsekrálásra kerülő ostyák számára előnyös módon alkalmazható egyetlen nagyobb méretű áldozatóedény: ebbe tegyék mind a pap, mind a diakónus és más szolgálattevők, mind pedig a hívek ostyáját.

332. Ami pedig a szent edények formáját illeti, ennek kialakítása, az egyes vidékek ízlésének megfelelő módon, a művészekre tartozik, csak mindegyik tárgy legyen alkalmas arra a liturgikus használatra, a-melyre szánták, és világosan megkülönböztethető legyen a mindennapi használatra szánt tárgytól.

333. A szent edények megáldásánál meg kell tartani a liturgikus könyvekben előírt szertartást.¹³⁶

334. Őrizzék meg azt a szokást, hogy legyen a sekrestyében szakrarium, amelybe a szent edények és terítők tisztítása után maradt vizet kiöntik (vö. 280. sz.).

IV. A LITURGIKUS RUHÁK

335. Az Egyházban, amely Krisztus teste, nem minden tagnak ugyanaz a szerepe. Az Eucharisztia ünneplésében a szolgálatoknak ezt a különbözőségét a szent ruhák különbözősége érzékelteti. A liturgikus öltözék jelezze kinek-kinek a sajátos szolgálatát, de emelje az istentisztelet fényét is. Helyes, ha azokat a ruhákat, amelyekbe a papok és a diakónusok, valamint a világi szolgálattevők öltöznek, megáldják a *Rituale Romanum*ban leírt szertartás szerint, mielőtt átadnák őket a liturgikus használatra.¹³⁷

¹³⁶ FŐPAPI SZERTARTÁSKÖNYV: *Templom és oltárszentelés rendje*, A kehely és a paténa megáldásának rendje; *RITUALE ROMANUM, De benedictionibus*, editio typica 1984, Ordo benedictionis rerum quae in liturgicis celebrationibus usurpantur, nn. 1068—1084.

¹³⁷ *RITUALE ROMANUM, De benedictionibus*, editio typica 1984, Ordo benedictionis rerum quae in liturgicis celebrationibus usurpantur, 1070.

336. Valamennyi felszentelt és felavatott szolgálattevőnek közös szent ruhája az alba, amelyet derékban cingulus szorít össze, hacsak nem úgy szabták, hogy öv nélkül is a testhez simul. Ha az alba nem takarja a nyak körüli részt, vállkendőt kell venni az alba alá. Az alba nem helyettesíthető karinggel, még reverenda felett sem, amikor miseruhát vagy dalmatikát kell fölvenni, vagy amikor az előírások szerint a stóla a miseruhát vagy a dalmatikát helyettesíti.

337. A miséző pap sajátos öltözéke a szentmisénél és a szentmiséhez közvetlenül kapcsolódó szent cselekményeknél – hacsak más előírás nincs – a miseruha (kazula), amelyet az alba és a stóla fölé kell fölvenni.

338. A diakónus sajátos ruhája az albára és a stólára vett dalmatika. A dalmatika azonban indokolt esetben vagy kisebb rangú ünnepeken elhagyható.

339. Az akolitusok, lektorok és egyéb, világi szolgálattevők albat, vagy azon a vidéken a Püspöki Konferenciától törvényesen jóváhagyott ruhát vehetnek föl (vö. 390. sz.).

340. A stólát nyakában és mellén viseli. A diakónus viszont a bal válláról átlósan vezeti azt a jobb oldalra, és ott rögzíti.

341. Palástot (pluviale) vesz magára a pap körmenetekre és más szent cselekményekre az egyes szertartások sajátos előírásainak megfelelően.

342. A liturgikus öltözékek formáját a Püspöki Konferencia határozhatja meg, és előterjesztheti az Apostoli Szentszéknek azokat a módosításokat, amelyek megfelelnek az ország (régio) igényeinek és szokásainak.¹³⁸

343. A liturgikus öltözékek készíthetők a hagyományos anyagokon kívül az azon a vidéken ismert természetes, sőt műszálas anyagokból is, csak feleljen meg minden az istentisztelet és a személy méltóságának. Minderről a Püspöki Konferencia dönt.¹³⁹

¹³⁸ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 128.

¹³⁹ Vö. *uo.*

344. A szent ruhák szépségét és nemességét nem a díszítések sokasága biztosítja, hanem a felhasznált anyag és annak szabása. A díszítések olyan motívumokat, képeket, szimbólumokat szemléltessenek, amelyek a szent használatra utalnak; mellőzni kell a szent célhoz kevésbé illő díszítéseket.

345. A szent ruhák színének különbözősége azt a célt szolgálja, hogy jobban érzékeltesse mind az ünnepelt hittitok sajátos jellegét, mind pedig hogy külsőleg is szemléletessé tegye az egyházi évhez igazodó keresztény élet útját.

346. A színek használatában maradjon meg az eddigi gyakorlat:

a) fehér színt használunk a húsvéti és a karácsonyi időszak zsolozsmáin és miséin; az Úr ünnepein, kivéve a szenvedésre vonatkozókat; Szűz Mária, az angyalok és a nem vértanú szentek ünnepein és meg-emlékezésein; Mindenszentek (november 1.), Keresztelő Szent János (június 24.) főünnepén, Szent János evangélista (december 27.), Szent Péter székfoglalása (február 22.) és Szent Pál megtérése (január 25.) ünnepén;

b) piros színt használunk Virágvasárnap, vagyis az Úr szenvedésének vasárnapján, Nagypénteken, Pünkösdkor, az Úr szenvedésének ünnepein, az apostolok és evangélisták, valamint a vértanúk ünnepein;

c) zöld színt használunk az évközi zsolozsmákon és miséken;

d) viola színt használunk Advent és Nagyböjt idején, és tetszés szerint a halotti zsolozsmákon és a gyászmiséken;

e) fekete szín alkalmazható a gyászmiséken, ahol ez szokásos;

f) rózsaszín vehető föl, ahol ez szokás, a Gaudete vasárnapon (Advent III. vasárnapja) és a Laetare vasárnapon (Nagyböjt IV. vasárnapján);

g) nagyobb ünnepeken alkalmazhatók ünnepélyesebb vagy nemesebb szent ruhák, ha nem is felel-nek meg a nap színének.

A Püspöki Konferenciák a liturgikus színekkel kapcsolatban meghatározhatnak és a Szentszékhez fölterjeszhetnek bizonyos változtatásokat, amelyeket néptük igénye és ízlése kíván meg.

347. A rituális (szertartásokkal kapcsolatos) misék saját színben vagy fehérben, vagy az ünnepnek megfelelő színben mondhatók. A különféle szükségletekben mondható misék színe vagy a nap, illetve a liturgikus idő színe, vagy pedig viola, ha bünbánati jellegűek, például a 31., 33., 38. számú. A votív (megemlékező) miséket a misének megfelelő

színben kell mondani, vagy mondható a liturgikus nap vagy liturgikus idő saját színében is.

V. TEMPLOMI HASZNÁLATRA SZÁNT EGYÉB TÁRGYAK

348. A szent edényeken és ruhákon kívül, amelyeknek anyagára nézve külön előírások vannak, minden más berendezési tárgy, amely akár liturgikus célokat szolgál¹⁴⁰, akár más okból kerül a templomba, méltó legyen és feleljen meg céljának.

349. Kiemelten gondoskodni kell arról, hogy a liturgikus könyvek, különösen az Evangéliumos könyv és a Szentmise Olvasmányainak könyve, amelyek Isten igéjének hirdetését szolgálják és ezért sajátos tiszteletnek örvendenek, valóban legyenek a liturgikus cselekmény folyamán a szent dolgok jelei és jelképei, és éppen ezért legyenek méltók, díszesek és szépek.

350. Ezenfelül különösen gondot kell fordítani mindarra, ami közvetlen kapcsolatban áll az oltárral és az Eucharisztikus ünnepléssel, mint például az oltár keresztje és a körmeneti kereszt.

351. Szorgosan kell ügyelni arra is, hogy a kisebb jelentőségű tárgyak kivitelezésében is érvényesüljenek a művészet követelményei, és hogy a nemes egyszerűség mindig párosuljon a tisztasággal.

¹⁴⁰ Azoknak a dolgoknak megáldására, amelyeket egyházi épületekben liturgikus használatra szántak, lásd RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, editio typica 1984, III. rész.

VII. FEJEZET

A SZENTMISÉNEK ÉS A SZENTMISE RÉSZEINEK KIVÁLASZTÁSA

352. A szentmise bemutatásának lelkipásztori hatékonysága minden bizonnyal növekszik, ha az olvasmányok, a könyörgések és az énekek szövege a lehető legjobban megfelel a résztvevők lelki igényeinek és felkészültségének, valamint értelmi felfogóképességének. A nagyobb hatékonyság elérhető az alább közölt gazdag választási lehetőségek jó felhasználásával.

A pap ezért a szentmise kiválasztásában inkább az Isten népének lelki javát, mint egyéni elképzeléseit tartsa szem előtt. Tartsa szem előtt, hogy az egyes részek kiválasztásában összhangban kell eljárnia mindazokkal, akiknek bármilyen szerepük van a szentmisénél. Semmiképpen sem szabad kizárni a híveket a közvetlenül rájuk vonatkozó kérdések megbeszéléséből.

Minthogy sokféle változat adódhat, szükséges, hogy már a mise előtt pontosan tudják a diakónus, a lektor, a zoltárénekes, a kántor, a magyarázó és az énekesek – mindegyik a maga sajátos feladatának megfelelően –, hogy melyik szöveget kell előadniuk. Semmit sem szabad a rögtönzésre hagyni. A szertartások harmonikus összeállítása és végzése ugyanis sokban hozzájárul ahhoz, hogy a hívek megfelelő lelkülettel kapcsolódjanak bele az Eucharisztia ünneplésébe.

I. A MISESZÖVEG KIVÁLASZTÁSA

353. Főünnepeken a pap köteles követni annak a templomnak a kalendáriumát, amelyikben miséznek.

354. Vasárnap, az adventi, a karácsonyi, a nagyböjti és a húsvéti idő köznapjain, ünnepen és kötelező emléknapon:

a) ha a szentmisét néppel együtt mutatja be a pap, kövesse annak a templomnak a naptárát, amelyikben miséznek;

b) ha a szentmisén csak egyetlen szolgálattevő van jelen, a pap választhat vagy a templom vagy a saját naptára között.

355. A szentek nem kötelező emléknapjain

a) adventi köznapokon december 17-től 24-ig, Karácsony nyolcada alatt és Nagyböjt köznapjain – kivéve Hamvazószerdát és a Nagyhetet – a liturgikus napról vesszük a szentmisét; arról az emléknapról azonban, amely az általános kalendáriumban éppen arra a napra van beírva, lehet venni a Könyörgést (collecta) – kivéve Hamvazószerdán vagy Nagyhet köznapjain. A húsvéti idő köznapjain a szentek emléknapjai szabályosan, teljes szövegükkel ünnepelethetők;

b) adventi köznapokon december 17. előtt, január 2-től a karácsonyi, valamint a húsvéti idő köznapjain választható vagy a köznap miséje, vagy a napi szentnek a miséje, vagy vehető a szentmise egy olyan szentről, akinek emléknapja van, vagy pedig arról a szentről, aki azon a napon szerepel a Martirológiumban;

c) évközi köznapokon választható vagy a köznap miséje, vagy az arra a napra eső nem kötelező emléknap miséje, vagy vehető a szentmise arról a szentről, aki azon a napon szerepel a Martirológiumban, továbbá választani lehet a különféle szükségletekben mondható misék, illetve a votív misék közül.

Amikor a pap közösségi misét mond, arra ügyeljen, hogy gyakran és kellő ok nélkül ne hagyja el azokat az olvasmányokat, amelyeket minden egyes hétköznapra közöl az olvasmányrend. Az Egyház ugyanis azt óhajtja, hogy az Isten igéjének minél bőségebb asztalát terítsék meg a hívek számára.¹⁴¹

Ugyanezen okból a pap legyen mértéktartó a gyászmise mondásában! Minden egyes szentmisét ugyanis mind az élőkért, mind a megholtakért mutatjuk be, ezenkívül az Eucharisztikus imában is megemlékezünk a megholtakról.

Ahol a hívek szívéhez nőtt a Boldogságos Szűz Máriának vagy a szenteknek valamelyik nem kötelező emléknapja, ott tegyenek eleget a hívek jogos áhítatának!

Ha pedig lehetőség nyílik arra, hogy válasszunk az egyetemes naptár emléknapja és az egyház-megyei, illetve szerzetesi naptár emléknapja között, előnyben kell részesíteni – azonos föltételek mellett és a hagyománynak megfelelően – a helyi emléknapot.

¹⁴¹ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 51.

II. A MISE RÉSZEINEK KIVÁLASZTÁSA

356. Amikor a szentmise különböző részeinek szövegeit kiválasztjuk – akár a liturgikus idő, akár a szentek miséiről van szó –, a következőket kell szem előtt tartani:

Az olvasmányok

357. Vasárnapokra és főünnepekre három olvasmány van megadva, mégpedig egy prófétai, egy apostoli és egy evangéliumi, amelyek tanítják a keresztyén népet, hogy Isten csodálatos terve szerint az üdvösség műve a jelenben folytatódik. Nagyon kívánatos tehát, hogy valóban három olvasmány kerüljön sorra. Húsvéti időben, az Egyház hagyományának megfelelően az olvasmányt az Ószövetség helyett az Apostolok Cselekedeteiből vesszük.

Az ünnepeken két olvasmány van. Ha azonban az ünnep az előírások szerint szent főünnep rangra van emelve, hozzáadandó egy harmadik olvasmány a közös részből.

A szentek emléknapjain, ha nincsenek saját olvasmányok, rendszerint a köznapi olvasmányokat vesszük, bár bizonyos esetekben jelölve vannak odaillő olvasmányok, amelyek tudniillik az ünnepelt szent lelki életének sajátos vonásait vagy aktualitását mutatják be. Ezen olvasmányok használatát azonban ne erőltessük, kivéve, ha a lelkipásztori szempont ezt valóban javasolja.

358. A hétköznapi lekciónáriumban egész éven át mindegyik hét minden egyes napjára találunk olvasmányokat. Ezért általában ezeket az olvasmányokat kell venni a megfelelő napon, hacsak közbe nem jön főünnep vagy ünnep, vagy emléknap, amelynek saját újszövetségi olvasmánya van, amelyben tudniillik az ünnepelt szentről történik említés.

Ha pedig a folyamatos olvasást főünnep, ünnep vagy különleges alkalom szakítja félbe, szabad a papnak, figyelembe véve az olvasmányok egész heti rendjét, vagy a következőkhöz csatolni a kimaradt részt, vagy pedig eldönteni, hogy melyik szöveget részesítse előnyben.

Ha a pap sajátos jellegű közösségnek misézik, szabad az ünneplési alkalomnak jobban megfelelő szövegeket kiválasztani, de csak a jóváhagyott lekciónárium szövegeiből.

359. Ezen kívül van a szentírási szövegeknek egy külön összeállítása a rituális (szertartásokkal kapcsolatos) szentmisék számára, amelyekben

szentséget vagy szentelményeket szolgáltatóknak ki, vagy amelyeket különféle szükségletekben végeznek.

Az olvasmányok ilyen összeállításai azért készültek, hogy a hívek Isten alkalomszerűen választott igéjének hallgatása által tökéletesebben megértsék a misztériumot, amelyben részesednek, ugyanakkor Isten igéjének odaadóbbr szeretére is buzduljanak.

Ezért a liturgikus ünneplésben olvasott szövegek kiválasztásánál figyelembe kell venni mind a megfelelő lelkipásztori szempontokat, mind pedig a megadott választási lehetőséget.

360. Előfordul, hogy ugyanazon olvasmány hosszabb vagy rövidebb formában szerepel. Ezek közül a választást a lelkipásztori szempont döntse el. Azután tekintettel kell lenni a hívek adottságaira, hogy a hosszabb vagy rövidebb olvasmány alkalmas-e számukra; ha igényük van a teljesebb szövegre, azt hasznos homíliában is kifejezni.¹⁴²

361. Amikor pedig lehetőség van választani egyik vagy másik már kijelölt vagy szabadon választható szöveg között, ügyelni kell a résztvevők lelki hasznára, aszerint hogy a választott szöveg könnyebben érthető és inkább alkalmas-e az összegyűlt közösség számára. Vagy hogy az egyik szöveget ismételtlen olvassák, a másikat pedig hagyják el, ha olyan szövegről van szó, amely egyik ünneplésnek mintegy sajátja, egy másiknak pedig szabadon választható a szövege, ahogy a lelkipásztori haszon ezt javallja.¹⁴³

Ez akkor fordulhat elő, amikor ugyanazt a szöveget egymáshoz közel eső napokon ismételtlen kell olvasni, például vasárnap és egy köznapon, vagy amikor félni lehet, hogy valamely szöveg nehézségeket támaszt a hívek egy részében. Óvakodjanak azonban, hogy a Szentírás kijelölt szövegeiből egyes részek teljesen ki legyenek zárva.

362. Az előző pontok lehetőséget adnak néhány alkalmasabb olvasmány megválasztására. Ezeken a lehetőségeken kívül a Püspöki Konferenciáknak felhatalmazásuk van arra, hogy különleges körülmények esetén bizonyos módosításokat vezessenek be az olvasmányokkal kapcsolatban. A szövegeket azonban mindig szabályszerűen jóváhagyott lecionáriumból kell venni.

¹⁴² MISSALE ROMANUM, *Ordo lectionum Missae*, editio typica altera 1981, Praenotanda, n. 80.

¹⁴³ *Uo.* n. 81.

Könyörgések

363. Minden szentmisében, hacsak más utasítás nincs, a mise saját könyörgéseit kell venni.

A szentek emléknapjainak miséiben azonban a saját Könyörgést (collecta) vesszük, vagy ha ilyen nincs, a szentek megfelelő közös miséiből vesszük a Könyörgést; a Felajánlási könyörgést és az Áldozás utáni könyörgést pedig, hacsak nincsen saját szövegük, vehetjük vagy a közösből, vagy a megfelelő köznapról.

Az évközi idő köznapjain az előző vasárnap könyörgésein kívül mondhatjuk bármely másik évközi vasárnap könyörgéseit, vagy a Misekönyvben található Különféle szükségletekben mondható könyörgések közül választhatunk. Mindig szabad azonban ezekből a misékből csupán a Könyörgést (collectát) válasz-tani.

Ilyen módon a szövegek nagyobb bősége áll rendelkezésünkre, hogy a hívek imádságait hatéko-nyabban táplálja.

Az egyházi év kiemelt időszakaiban mindez már adva van azokkal a saját Könyörgésekkel, amelyeket a Misekönyv azokban az időszakokban tartalmaz.

Az Eucharisztikus imák

364. A prefációk bősége a Római Misekönyvben azt a célt szolgálja, hogy a hálaadás gondolata az Eucharisztikus ima keretén belül teljesebb módon ragyogjon fel, és hogy az üdvösség misztériumának különféle szempontjai teljesebb fényben álljanak előttünk.

365. A Mise rendjében található Eucharisztikus imák közötti helyes választást ezek a szempontok irányít-ják:

a) Az első Eucharisztikus ima, vagyis a Római kánon mindenkor vehető, de kiváltképpen alkalmas azokon a napokon, amelyeken saját **A szentek közös-ségében** vagy **Kérünk, Istenünk**; van, ezenkívül az apostolok ünnepein és azoknak a szenteknek a napjain, akikről megemlékezés történik e kánonban, továbbá vasárnap, hacsak lelkipásztori szempontok nem javallják a harmadik Eucharisztikus imát.

b) A második Eucharisztikus ima sajátos jellege miatt inkább köznapra vagy sajátos alkalmakra való. Van ugyan saját prefációja, de vehető más prefációkkal is, főleg azokkal, amelyek az üdvösség misztériumát összefog-lalóan tárják elénk, mint például a közös prefációk.

Amikor a szentmisét a megholtakért végezzük, a megfelelő helyen, az **Emlékezzél meg** előtt beiktatható a megadott külön imádság.

c) A harmadik Eucharisztikus ima bármelyik prefációval végezhető. Különösen vasárnapokon és ünnepeken ajánlott. Ha a misét halottért ajánlják fel, a harmadik Eucharisztikus imába beiktatható a megjelölt helyen a megadott külön imádság a következő szavak után: **Jóságos Atyánk, vond magadhoz irgalmasan a világon szétszóródott valamennyi gyermekedet.**

d) A negyedik Eucharisztikus ima saját, mással nem helyettesíthető prefációval rendelkezik, és az üdvtörténet teljesebb összefoglalását nyújtja. Vezető, amikor a misének nincs saját prefációja, valamint az évközi vasárnapokon. Ebbe az Eucharisztikus imába, tekintettel felépítettségére, nem lehet beiktatni külön imaszöveget elhunytért.

Az énekek

366. A mise rendjének hivatalos énekeit, például az **Isten Bárányá-t**, nem szabad más énekkel helyettesíteni.

367. Az egyes olvasmányok közötti, valamint a kezdőének, a felajánlási énekek és áldozási énekek megválasztásánál a közölt szabályokat kell megtartani (vö. 40-41., 47-48., 61-64., 74. és 86-88. számoknál).

SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA, GYÁSZMISÉK

I. SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNLEGES ALKALMAKRA

368. A szentségek és szentelmények liturgiája lehetővé teszi, hogy a jól felkészült hívők életüknek szinte minden eseményét megszenteljék a húsvéti misztériumból áradó isteni kegyelemmel.¹⁴⁴ És, mivel az Eucharisztia a szentségek szentsége, a Misekönyv olyan miseszövegekkel és könyörgésekkel szolgál, amelyeket a keresztény életben alkalmazni lehet mind az egész világnak, mind az egyetemes, illetve helyi egyháznak szükségleteire.

369. Mivel az olvasmányok és könyörgések megválasztásának lehetősége úgysis szélesebb körű, a különféle alkalmakra szóló miséket mérséklettel használjuk, úgysis csak akkor, ha az alkalom kívánja.

370. Ezekben a különféle alkalmakra szóló misékben a köznap olvasmányait lehet venni, hacsak kifejezetten más rendelkezés nincs; ugyanez áll az olvasmányok közötti énekekre is, ha ezek megfelelnek az adott ünneplésnek.

371. Ezek közé tartoznak a rituális (szertartásokkal kapcsolatos) misék, a különféle szükségletekben mondható misék és a votív (megemlékező) misék.

372. A rituális misék a szentségek vagy szentelmények kiszolgáltatásához kapcsolódnak. Ezeket a rituális miséket nem szabad végezni Advent, Nagyböjt és Húsvét vasárnapjain, a főünnepeken, Húsvét nyolcadában, Halottak napján, Hamvazószerdán és a Nagyhéten. Figyelembe kell venni azokat az előírásokat, amelyek a szertartáskönyvekben vagy az egyes rituális miséknél találhatók.

¹⁴⁴ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 61;

373. A különféle szükségletekben és különböző szándékokra mondható misék bizonyos adott alkalommal akár egyszer, akár meghatározott időpontokban. Ezen misék közül az illetékes egyházi hatóság választhatja ki a könyörgő napokra szóló miséket; e napokat a Püspöki Konferenciák iktatják be az egyházi évbe.

374. Valamely súlyosabb szükség idején vagy megfelelő lelkipásztori okból az ordinárius rendeletére vagy engedélyével bármelyik nap mondható ezeknek a szükségleteknek megfelelő szentmise, kivéve a főünnepet, Advent, Nagyböjt és Húsvét vasárnapjait, Húsvét nyolcadát, Halottak napját, Hamvazószerdát és a Nagyhét napjait.

375. Az Úr misztériumairól vagy a Boldogságos Szűz Mária, az angyalok vagy valamely szent vagy az összes szent tiszteletére mondhatók votív (megemlékező) misék – a hívek áhítatának növelésére – az évközi köznapokon, még ha aznapra tetszés szerinti emléknap esik is. Votívmise gyanánt azonban nem vehetők azok a misék, amelyek az Úr és a Boldogságos Szűz Mária életének titkaira vonatkoznak, kivéve a Szeplőtelen fogantatás miséjét. Az előbb említett misék ugyanis hozzátartoznak a liturgikus év folyamatahoz.

376. A különféle szükségletekben és különböző szándékokra mondható szentmisék és votív misék nincsenek megengedve kötelező emléknapokon, Advent köznapjain december 16-ig, a karácsonyi idő köznapjain január 2-től, Húsvét nyolcada után a húsvéti idő köznapjain. De ha komoly igény vagy lelkipásztori érdek úgy kívánja, a néppel végzett misékben – a templomigazgató vagy a miséző pap megítélése szerint – vehető az ennek az igénynek vagy lelkipásztori érdekeknek megfelelő miseszöveg.

377. Az évközi idő köznapjain, vagyis amikor nem kötelező emléknap vagy köznap zsolozsma van, bár-melyik mise, illetve bármelyik különféle alkalmakra szóló Könyörgés vehető, de nem mondhatók a rituális misék.

378. Különösen ajánlott Szűz Mária szombati megemlékezése, mivel a Megváltó Anyját az Egyház liturgiájában elsődleges és az összes szenteket megelőző tisztelet illeti.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az Egyházzól, 54; VI. Pál pápa, *Marialis cultus* kezdetű apostoli buzdítása, 1974. február 2., 9: A.A.S. 66 (1974) 122-123.

II. A GYÁSZMISÉK

379. Az Egyház az elhunytakért azért ajánlja fel Krisztus húsvéti eucharisztikus áldozatát, hogy Krisztus összes tagjainak egymással való szoros kapcsolata révén a megholtaknak kieszközőlje a lelki segítséget, az élőknek pedig a remény vigasztalását nyújtsa.

380. A gyászmisék közül az első hely illeti meg a temetési misét, amely végezhető bármelyik napon, kivéve a parancsolt ünnepeket, Nagycsütörtököt, a Húsvéti Szent Háromnapot, továbbá Advent, Nagyböjt és Húsvét vasárnapjait, megtartva a jog előírásait.¹⁴⁶

381. A halálhír vétele után vagy az eltemetés alkalmával, valamint az első évfordulón végezhető gyászmise: Karácsony nyolcada alatt, kötelező emléknapokon és köznapokon is, kivéve Hamvazószerdát és a Nagyhét napjait.

A többi, egyszerű megemlékező gyászmise végezhető az évközi köznapokon, amelyekre nem kötelező emléknapok esnek, vagy a zsoltosma a köznapról van, feltéve, hogy a misét valóban a megholtért ajánljuk fel.

382. A temetési miséken legyen rövid homília, mellőzve a halott bárminemű dicsőítését.

383. Buzdítani kell a híveket, főleg a gyászoló család tagjait, hogy a halottért felajánlott eucharisztikus áldozaton szentáldozással is vegyenek részt.

384. Ha a temetési mise közvetlenül kapcsolódik a temetéshez, akkor az Áldozás utáni könyörgés befejeztével elmarad a mise befejező szertartása, és mindjárt következik a halottól való búcsúvétel rítusa. Ezt a szertartást azonban csak a holttest (hamvak) jelenlétében végezzék.

385. A gyászmisék, főleg a temetési misék változó részeinek kiválasztásánál (könyörgések, olvasmányok, Egyetemes könyörgések stb.) tekintettel kell lenni a lelkipásztori szempontokra, illetve az elhunyra, a családra és a jelenlevőkre.

¹⁴⁶ Vö. Az Egyházi Törvénykönyv, 1176-1185. kánon; Római szertartáskönyv: *Temetési szertartáskönyv*, Mintakiadás.

Különös felelősséget érezzenek a lelkipásztorok azokért, akik a temetés alkalmából a liturgikus cselekményeken jelen vannak s hallgatják az Evangéliumot, akár nemkatolikusok, akár olyan katolikusok, akik szentmisén nem, vagy csak nagyon ritkán vesznek részt, vagy látszólag már a hitüket is elveszítették. A papok ugyanis a krisztusi evangélium szolgái, mégpedig minden ember számára.

**A PÜSPÖKÖKRE
ÉS A PÜSPÖKI KONFERENCIÁKRA TARTOZÓ
ALKALMAZÁSOK**

386. Amikor a Római Misekönyv megújítása a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat rendelkezései szerint napjainkban megtörtént, az Egyház állandóan arra törekedett, hogy a hívek számára lehetővé tegye az Eucharisztia ünneplésében azt a teljes, tudatos és cselekvő részvételt, amelyet magának a liturgiának a természete megkíván, és amelyre a híveknek a saját helyzetük révén joguk van, és amely egyúttal kötelességük is.¹⁴⁷

Hogy pedig ez a liturgikus ünneplés a szent Liturgia szabályainak és szellemének minél teljesebben megfeleljen, ebben a Rendelkezésben és a szentmise rendjében további alkalmazások és lehetőségek találhatók, amelyek a megyés püspök vagy a Püspöki Konferenciák megítélésére vannak bízva.

387. A megyés püspök, akit nyája főpapijának kell tekinteni, és akitől a Krisztusban hívők élete bizonyos módon származik és függ,¹⁴⁸ köteles egyházmegyéjében a liturgikus életet elmélyíteni, irányítani és arra felügyelni. A Római Misekönyv Általános Rendelkezései szerint egyházmegyéjében az ő feladata az együtmisézés rendjét megállapítani (vö. 202. és 374. sz.), rendelkezéseket adni azoknak, akik az oltárnál szolgálnak a papnak (vö. 107. sz.), szabályokat előírni a két szín alatti áldozással kapcsolatban (vö. 283. sz.), és felügyelni az egyházi épületek építését, illetve elrendezését (vö. 291. sz.). De legfőképpen reá tartozik táplálni a szent liturgia szellemét a papokban, diakónusokban és a hívekben.

388. Az alábbi alkalmazásokkal kapcsolatban, amelyek szélesebb körű egyeztetést igényelnek, a Püspöki Konferencia döntsön a jog előírásai szerint.

389. A Püspöki Konferencia jogosult elsősorban ennek a Római Misekönyvnek az elfogadott népnyelveken történő kiadását elkészíteni és jó-

¹⁴⁷ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 14.

¹⁴⁸ Vö. *uo.* 41.

vághagyni, hogy az a Szentszéktől kapott megerősítés elnyerése után használható legyen a megfelelő nyelvterületeken.¹⁴⁹

A Római Misekönyvet – akár latin nyelven, akár a jog szerint megfelelően jóváhagyott népnyelvű fordításban – a maga teljes egészében kell kiadni.

390. A Püspöki Konferenciákra tartozik, hogy meghatározzák, milyen alkalmazásokra van szükség; és miután azokat a Szentszék jóváhagyta, a Misekönyvbe bevezessék. Ilyen lehetőségek az Általános Rendelkezésekben és a mise Rendjében a következők:

- a hívek gesztusai és testtartása (vö. fentebb 43. sz.);
- a tisztelet kifejezésének módja az oltár és Evangéliumos könyv iránt (vö. fentebb 273. sz.);
- a Kezdőének, a Felajánlási ének és az Áldozási ének szövegei (vö. fentebb 48., 74. és 87. sz.);
- sajátos alkalmakra a szentmise olvasmányainak a megválasztása (vö. 362. sz.);
- a „béke jele” átadásának formája (vö. 82. sz.);
- a szentáldozás módja (vö. fentebb 160. és 284. sz.);
- az oltárnak és a liturgikus berendezési tárgyakkal, különösen is a szent edényeknek az anyaga, továbbá a liturgikus ruhák anyaga, formája és színe (vö. fentebb 301., 326.; 329., 339., 342-346. sz.).

Azokat az Irányelveket vagy Lelkipásztori útmutatásokat, amelyeket a Püspöki Konferenciák hasznosnak ítélnek, a Római Misekönyv megfelelő helyére – a Szentszék előzetes jóváhagyásával – beilleszthetők.

391. Ugyancsak a Püspöki Konferenciákra tartozik: a szentmise ünneplésekor használt szentírási szövegek fordítására gondosan felügyelni. Az olvasmányok a Szentírásból vannak és a homília fejti ki azokat; a Szentírásból vannak a zsoltárok, amelyeket énekelnek; a Szentírás ihletésére és indítására készültek az Eucharisztikus imák, a könyörgések és a liturgikus énekek, és ebből kapják jelentésüket az egyes cselek-mények és jelek.¹⁵⁰

Ezek a szövegek olyanok legyenek, amelyek megfelelnek a hívek fel-fogóképességének, alkalmazkodnak a nyilvánosság követelményeihez, és megőrzik azokat a jellegzetességeket, amelyek a szentírási könyvek sajátos beszédmódjának jellemzői.

¹⁴⁹ Vö. *Codex Iuris Canonici*, 838. kánon, 3. §.

¹⁵⁰ Vö. *uo.* 24.

392. Ugyancsak a Püspöki Konferenciák dolga, hogy állandó gondossággal figyeljék az egyéb szövegek fordításainak elkészítését, hogy az egyes nyelvek sajátosságait szem előtt tartva az eredeti latin szöveg értelmét mindig teljesen és hűségesen visszaadják. Ennek a munkának az elkészítésében ajánlatos figyelemmel kísérni a Miskolcban előforduló különböző irodalmi műfajokat, mint amilyenek az előjárói imák, antifónák, akklamációk, válaszok és litániás könyörgések stb.

Tartsák szem előtt, hogy a liturgikus szövegfordítások elsősorban nem elmélkedésre szolgálnak, hanem az ünneplés során történő felolvasásra vagy éneklésre.

Ezeknek a szövegeknek nyelve legyen annak a vidéknek híveire alkalmas, ugyanakkor nemes veretű és irodalmi minőségű; mindig fennmarad azonban annak szükségessége, hogy egyes szavak vagy kifejezések biblikus és keresztény értelmét katekézis keretében megmagyarázzák.

Kívánatos, hogy ugyanazon nyelvet beszélő területeken, amennyiben lehetséges, ugyanazt a fordítást használják a liturgikus szövegekben, különösen pedig a szentírási szövegekben és a mise állandó részeiben.¹⁵¹

393. Tekintettel arra a kiemelkedő szerepre, amelyet a liturgia ünneplésében az ének, mint a liturgia szükséges és integráns része elfoglal,¹⁵² a Püspöki Konferenciákra tartozik, hogy megfelelő dallamokat hagyjon jóvá, különösen is a mise Ordináriumának szövegei számára, valamint a nép válaszaira és akklamációira, és az egyházi év folyamán előforduló sajátos szertartásokra.

Ugyancsak a Püspöki Konferenciára tartozik annak meghatározása, hogy melyek azok a zenei formák, dallamok és hangszerek, amelyek az istentisztelethez megengedhetők, amennyiben azok a szent szolgálatra alkalmasak vagy arra alkalmassá tehetők.

394. Mindegyik egyházmegyének legyen saját Kalendárium és legyenek Saját miséi. A Püspöki Konferencia pedig készíttesse el a Nemzeti kalendáriumot, vagy esetleg más konferenciákkal együtt nagyobb területi egységek kalendáriumát, amelyet a Szentszéknek meg kell erősítenie.¹⁵³

¹⁵¹ Vö. *uo.* 36. 3. §.

¹⁵² Vö. *uo.* 112.

¹⁵³ Vö. *Normae universales de Anno liturgico et Calendario*, n. 48-51; *infra* pp. 99; S. CONGR. PRO CULTU DIVINO, Instr. *Calendaria particularia*, 24 Junii 1970, nn. 4, 8: A.A.S. 62 (1970) pp. 652-653.

Ezen a téren igen nagy gondjuk legyen a vasárnap jellegének megőrzésére, hogy az maradjon az elsődleges ünnep. Ezért más ünnepeket – kivéve az egészen nagy jelentőségűeket – a vasárnap elé ne tegyenek.¹⁵⁴ Arra is ügyeljenek, hogy az egyházi évet, amelyet a II. Vatikáni Zsinat határozata alapján átdolgoztak, másodlagos elemek el ne homályosítsák.

A nemzeti kalendáriumban jelöljék meg (vö. 373. sz.) a Könyörgő napok és a kántorböjti (évnegyedes) napok helyét, azok megünneplésének formáit és szövegeit¹⁵⁵ és tartsák szem előtt azok egyéb sajátosságait.

Úgy helyes, hogy a Miskolc kiadásakor az egész nemzetet vagy országot érintő ünnepek az általános Kalendáriumban a megfelelő helyre legyenek beillesztve, az egyes területi egységek és egyház-megyék ünnepei pedig a függelékben kapjanak helyet.

395. Végül, ha a hívek részvétele és lelki java változatosabb és mélyrehatóbb alkalmazásokat kíván, hogy ezáltal a liturgikus ünneplés az egyes népek jellegének és hagyományainak megfelelően, a püspöki konferenciák a Liturgikus konstitúció 40. száma alapján a Szentszéknek azokat felterjeszhetik és annak egyetértésével bevezethetik. Különösen áll ez azokra a népekre, ahol az evangéliumot csak újabban hirdetik.¹⁵⁶ Gondosan ügyeljenek azonban azokra a szabályokra, amelyek a „Római liturgia és az inkulturáció” instrukcióban vannak megadva.¹⁵⁷

Az eljárás módját illetően a következőket kell figyelembe venni:

Először is részletesen kifejtve nyújtsák be a Szentszéknek az előzetes javaslatokat, és miután a szükséges hozzájárulást elnyerték, dolgozzák ki az egyes alkalmazásokat.

Miután ezeket a Szentszék jóváhagyta, kísérletképpen kell azokat bevezetni meghatározott helyeken és ideig. Ha szükség van rá, a

¹⁵⁴ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 106.

¹⁵⁵ Vö. *Normae universales de Anno liturgico et Calendario*, nn. 41; infra pp. 98; S. CONGR. PRO CULTU DIVINO, Instr. *Calendaria particularia*, 24 Iunii 1970, nn. 4, 8; A.A.S. 62 (1970) pp. 660.

¹⁵⁶ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 37-40.

¹⁵⁷ Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Varietates legitimae* instr., 1994. január 25., 54, 62-69; A.A.S. 87 (1995) 308-309., 311-313.

kísérleti idő leteltével a Püspöki Konferencia továbbra is engedélyezheti az alkalmazások folytatását, és a kiérlelődött megfogalmazást terjessze a Szentszékhez megerősítésre.¹⁵⁸

396. Mielőtt azonban az új alkalmazásokra sor kerülne, különösen ha azok lényegbe vágóak, gondoskodni kell arról, hogy a papság és a hívek megfelelő felkészítésben részesüljenek; és ez bölcsen és szervezeten történjék. A már előzőleg megkapott felhatalmazásokat vezessék be és a lelkipásztori szempontokat mindenképpen tartsák szem előtt, és azok feleljenek meg a liturgikus ünneplés szellemének.

397. Azt az elvet is tartsák szem előtt, hogy az egyes részegyházak egységben legyenek az egyetemes Egyházzal. Nemcsak a hit tanítását és a szentségi jeleket illetően, hanem az apostoli és állandó hagyomány alapján általánosan elfogadott szokásokat illetően is, és pedig nemcsak a tévedések elkerülése végett, hanem a hitnek sértetlen továbbadása végett is, mivel az Egyházban a *Lex orandi*-nak (az ima szabályának) összhangban kell lennie a *Lex credendi*-vel (a hit szabályával).¹⁵⁹

A római rítus a katolikus Egyház liturgikus kincseinek és örökségének jelentős és értékes részét alkotja. Ez a gazdagság az egyetemes Egyház javára van, és azoknak elvesztése az Egyháznak súlyos kárt okozna.

Ez a rítus a századok folyamán nemcsak a Róma városából származó liturgikus szokásokat őrizte meg, hanem alapvető, szerves és harmonikus módon más szokásokat is magábaépített, amelyek a keleti és nyugati népek szokásaiból és sajátosságaiból tevődtek össze. Így a római rítus bizonyos nemzetek feletti vonásokra tett szert. Korunkban ezen rítusok változatossága és egysége kifejezésre jut a liturgikus könyvek kritikai kiadásában, amelyeket a római pápák tekintélyével tettek közzé, valamint az ezeknek megfelelő liturgikus könyvekben, amelyeket a püspöki konferenciák a saját területükre jóváhagytak és a Szentszék megerősített.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Vö. *uo.* 66-68: A.A.S. 87 (1995) 313.

¹⁵⁹ Vö. *uo.* 26-27: A.A.S. 87 (1995) 298-299.

¹⁶⁰ II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Vicesimus quintus annus* kezdetű apostoli levele, 1989. december 4., 16: A.A.S. 82 (1990) 912; Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Varietates legitimae* instr., 1994. január 25., 2, 36: A.A.S. 87 (1995) 288, 302.

398. A II. Vatikáni Zsinattól elrendelt azon szabályt kell alkalmazni, hogy a liturgikus megújulás újításai a régiből mintegy szervesen nőjjenek ki, és csak akkor vezessenek be újításokat, ha azokat az Egyház lelki haszna valóban és biztosan követeli, de akkor is ügyelni kell arra, hogy az új formák a már meglévő formákból szervesen nőjjenek ki.¹⁶¹ Ezt a szabályt a római rítus inkulturációja esetén is szem előtt kell tartani.¹⁶² Az inkulturáció megkövetel megfelelő időtartamot, hogy a liturgikus hagyomány ne szenvedjen károsodást az elsietett és okatlan módon végrehajtott inkulturációval.

Az inkulturáció törekvései semmiképpen ne irányuljanak új rítuscsaládok létrehozására, hanem inkább arra, hogy az adott kultúra igényeinek eleget tegyenek, és pedig oly módon, hogy a Misekönyvben és más liturgikus könyvekben bevezetett újítások a római rítus sajátos jellegének ne ártsanak.¹⁶³

399. Így a Római Misekönyvet, bár az a nyelvek különbözőségét és szokások gazdag változatosságát tartalmazza,¹⁶⁴ a jövőben is meg kell őrizni, mint a római rítus teljességének és egységének nagyszerű jelét és eszközét.¹⁶⁵

¹⁶¹ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 23.

¹⁶² Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció, *Varietates legitimae* instr., 1994. január 25., 46: A.A.S. 87 (1995) 306.

¹⁶³ Vö. *uo.* 36: A.A.S. 87 (1995) 302.

¹⁶⁴ Vö. *uo.* 54: A.A.S. 87 (1995) 308-309.

¹⁶⁵ II. Vatikáni Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció a szent liturgiáról, 38. VI. Pál pápa, *Missale Romanum* kezdetű apostoli konstitúciója.

TARTALOMJEGYZÉK

ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZMEGYÉKNEK.....	5
ELŐSZÓ.....	9
Tanúság a hit változatlanságáról	9
A hagyomány folytonossága	11
Alkalmazkodás az új körülményekhez	13
I. FEJEZET: AZ EUCHARISZTIKUS ÜNNEPLÉS JELENTŐSÉGE ÉS MÉLTÓSÁGA	17
II. FEJEZET: A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE, ALKOTÓELEMEI ÉS RÉSZEI	21
I. A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE.....	21
II. A SZENTMISE ALKOTÓELEMEI.....	22
Isten igéjének felolvasása és kifejtése	22
A papra tartozó könyörgések és egyéb részek.....	22
A szentmisében előforduló egyéb formulák.....	23
A különféle szövegek előadási módja.....	24
Az ének jelentősége.....	24
A testtartás és a gesztusok.....	25
A szent csend.....	27
III. A SZENTMISE EGYMÁST KÖVETŐ RÉSZEI.....	27
A) A BEVEZETŐ SZERTARTÁSOK.....	27
A Kezdőének.....	28
Az oltár és a hívek köszöntése.....	28
Bűnbánati cselekmény.....	29
Uram, irgalmazz.....	29
Dicsőség.....	29
Könyörgés.....	30
B) AZ IGE LITURGIÁJA.....	30
Szent csend.....	31
Szentírási olvasmányok.....	31
Énekek az olvasmányok között.....	32
Evangélium előtti vers.....	33
Homília.....	33
Hitvallás.....	34
Egyetemes könyörgések.....	34

C) AZ EUCHARISZTIA LITURGIÁJA.....	35
Az adományok előkészítése.....	36
Felajánló könyörgés.....	37
Az Eucharisztikus ima.....	37
Az áldozás szertartása.....	39
Az Úr imádsága.....	39
A béke szertartása.....	39
A kenyér megtörése.....	40
Az áldozás.....	40
D) BEFEJEZŐ SZERTARTÁS.....	42

III.FEJEZET: FELADATOK ÉS SZOLGÁLATOK

A SZENTMISÉBEN.....	43
I. A PAPI REND FELADATA.....	43
II. ISTEN NÉPÉNEK FELADATA.....	44
III. A SAJÁTOS SZOLGÁLATOK.....	45
A felavatot akolitus és lector szolgálata.....	45
Egyéb szerepek.....	46
IV. A SZEREPEK KIOSZTÁSA ÉS A LITURGIKUS ÜNNEPLÉS ELŐKÉSZÍTÉSE.....	47

IV. FEJEZET: A KÜLÖNFÉLE MISEFORMÁK.....

I. A NÉPPEL VÉGZETT MISE.....	50
Az előkészítés.....	50
A) SZENTMISE DIAKÓNUS NÉLKÜL.....	52
Bevezető szertartás.....	52
Az ige liturgiája.....	53
Az Eucharisztia liturgiája.....	54
Befejező szertartás.....	60
B) SZENTMISE DIAKÓNUSSAL.....	60
Bevezető szertartás.....	61
Az ige liturgiája.....	61
Az Eucharisztia liturgiája.....	62
Befejező szertartás.....	63
C) AZ AKOLITUS FELADATAI.....	63
Bevezető szertartás.....	63
Az Eucharisztia liturgiája.....	64
D) A LEKTOR FELADATAI.....	65
Bevezető szertartás.....	65
Az ige liturgiája.....	65

II. A KONCELEBRÁLT MISE.....	65
Bevezető szertartás.....	68
Az ige liturgiája.....	68
Az Eucharisztia liturgiája.....	68
Az Eucharisztikus ima végzési módja.....	69
Az I. Eucharisztikus ima, vagyis a Római kánon.....	69
Az II. Eucharisztikus ima.....	70
Az III. Eucharisztikus ima.....	71
Az IV. Eucharisztikus ima.....	71
A szentáldozás szertartása.....	72
A befejező szertartás.....	74
III. SZENTMISE, AMELYEN CSAK EGY SZOLGÁLTATTEVŐ	
SEGÉDKÉZIK.....	74
Bevezető szertartás.....	75
Az ige liturgiája.....	75
Az Eucharisztia liturgiája.....	76
Befejező szertartás.....	77
IV. NÉHÁNY ÁLTALÁNOS, MINDEN MISEFORMÁRA ÉRVÉNYES	
SZABÁLY.....	77
Tiszteletadás az oltárnak és az Evangéliumos	
könyvnek.....	77
Térdhajtás és meghajlás.....	77
Tömjénezés.....	78
A purifikálás.....	79
A két szín alatti áldozás.....	79

V. FEJEZET: A TEMPLOMOK ELRENDEZÉSE

ÉS FELSZERELÉSE A SZENTMISÉHEZ.....	82
I. ALAPELVEK.....	82
II. A PRESBITÉRIUM ELRENDEZÉSE A SZENTMISÉHEZ.....	84
Az oltár és annak díszítése.....	84
Az ambó.....	87
A pap és a szolgálattevő széke.....	87
III. A TEMPLOM ELRENDEZÉSE.....	88
A hívek helye.....	88
Az énekkar és a hangszerek helye.....	88
A legszentebb Oltáriszentség őrzési helye.....	89
A szent képek.....	90

VI. FEJEZET: A SZENTMISE BEMUTATÁSÁNAK KELLÉKEI.....	92
I. A MISÉZÉSHEZ SZÜKSÉGES KENYÉR ÉS BOR.....	92
II. A LITURGIKUS HASZNÁLATI TÁRGYAKRÓL ÁLTALÁBAN.....	93
III. A SZENT EDÉNYEK.....	93
IV. A LITURGIKUS RUHÁK.....	94
V. TEMPLOMI HASZNÁLATRA SZÁNT EGYÉB TÁRGYAK.....	97
VII. FEJEZET: A SZENTMISÉNEK ÉS A SZENTMISE RÉSZEINEK KIVÁLASZTÁSA.....	98
I. A MISESZÖVEG KIVÁLASZTÁSA.....	98
II. A MISE RÉSZEINEK KIVÁLASZTÁSA.....	100
Az olvasmányok.....	100
Könyörgések.....	102
Az Eucharisztikus imák.....	102
Az énekek.....	103
VIII. FEJEZET: SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA, GYÁSZMISÉK.....	104
I. SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA.....	104
II. GYÁSZMISÉK.....	106
IX. FEJEZET: A PÜSPÖKÖKRE ÉS A PÜSPÖKI KONFERENCIÁKRA TARTOZÓ ALKALMAZÁSOK.....	108